

YU ISSN (9295) LETNIK XXIX. ŠT. 3, NOVEMBER 1988 CENA 1500 DIN

KATEDRA KATEDRA

Kdor ni z nami . . .

„Zato pravim, kdor zdaj izstopa, kot človek ni veliko vreden, ne kot partijec; ni vreden kot človek in kot Slovenec.“ Takole, z retorično vehementnostjo in avtoriteto neizpodbitnega moralnega razsodnika, vredno biblijskih očakov, končuje Janez Švajncer, novinar in urednik Komunist, svoj pamflet (Komunist, 28. 10. 1988). Gre seveda za eno travmatičnih točk naše avantgarde — vedno manj je je (po podatkih iz istega vira je letos v Mariboru izstopilo že okrog 600 članov, vstop mladih pa „se je dokončno ustavil“ — toliko slabše za mlade, kajne). V finale svoje lamentacije ob tem dejstvu postavi Švajncer triado pozitivitet, ki jih izstopajočim dokončno odreja: človek-partijec-(človek)-Slovenec. Navidez grandiozna konstrukcija človeka na kvadrat, pomnoženega s produktom razredno-nacionalnega, se sesuje, ko preverimo tisti člen, ki jo v ideološki opciji samega avtorja sploh omogoča, saj mu predstavlja element čistega Smisla, ki v sebi že združuje sintezo vseh vrednot. To

je seveda „partijec“. Ko človek iz partije izstopi, njegova vrednost partija enostano ni več relevantna, saj sploh ni več partijec. Da je s tem za Švajncerja degradiran tudi kot človek in kot Slovenec (o tempora, o mores), ni nič presenetljivega, saj sta ti vrednoti očitno premo sorazmerni s posedovanjem knjižice — partijec mora biti per definitionem vreden človek in vreden pripadnik svojega naroda. To smo vedeli. Ni smo pa vedeli, da so to privilegirani atributi partijcev, da so Tovariši ekskluzivni abonenti vrednot.

Ker nam je vse skupaj sumljivo, preberemo v isti številki Komunist (po Švajncerjevi paradigmi bi list lahko preimenovali kar v Človek) še intervju istega avtorja s sekretarjem predsedstva MK ZKS Maribor, Stanetom Hadnerjem. Med Švajncerjevimi vprašanji najdemo citat borca Alojza Vindiša-Dunde: „Tisti, ki odstopi z odgovorne funkcije, ker pač ni pripravljen delovati, bi moral čutiti posledico tudi na delovnem mestu, če opravlja odgovorna dela.“ Jasno, za kadrovske

politiko jim gre. Kdor izstopi, ne more zadovoljivo opravljati svojega siceršnjega dela, saj vendar ni več član! Intervjuvanec pa končno nakaže smer napada, ko trdi, da še nekako razume delavca, ki „mu že tako ali tako gre slabo, potem ga še nekaj razjezi in vse skupaj nekam pošlje ter izstopi“. Ne razume pa „univerzitetnega profesorja“. In potrebujemo znanje in nekoč so bili to člani manj demokratične partije, „zdaj pa zapuščajo to Kučanovo zvezo komunistov, hkrati pa se razglašajo za velike demokrate“. Jasno, boljševiski ceh si lasti tudi izključno pravico do demokratične usmerjenosti.

A komu je vse to namenjeno? Vrnimo se k prvemu Švajncerjevemu članku in preberimo: „Od Partijca je bilo kaj takega mogoče pričakovati, toda zakaj je izstopil rektor, zakaj izstopajo nešteti, ki so bili svoj čas najstrožji sodniki v imenu partije in ki predvsem brez partije tudi ne bi prišli, kamor so prišli.“ Rektor mariborske univerze je torej simbolna figura, ki si

tovrstne geste ne bi smel privoščiti, pa čeprav se morda ni zavedal, koliko bo z njo izgubil „kot človek in kot Slovenec“. Kot nečlan (in vse, kar iz tega sledi) sem v razgovorih z nečlani ugotovil, da se nam zdi dr. Križman eden redkih nosilcev pomembne javne funkcije v Mariboru, ki se je izkazal kot dosledno dokončen človek, neobremenjen, odprt, pogumen in izobražen. Menimo, da stoji na čelu univerze boljši človek, kot ga ta sploh zasluži. Da je tja prišel skozi razpoko kadrovske politike, je očitno. In tako lahko tudi odide. Švajncer, Dunda and Co. bi ga že znali pospraviti, zdaj, ko je pokazal svoj pravi obraz. Da so ga tudi oni, jim je vseeno. Nam pa tudi, saj podpiramo njihov temeljni cilj — sestop z oblasti. Kot kaže, se bo to zgodilo šele takrat, ko bo partijo zapustil zadnji član. In nastopila bo doba manj vrednih Slovencev. Blagor jim, zakaj nikogar ne bo, ki bi jim to oznanjal.

Boris Svetel

Spoštovani predsednik ZDA!

Čestitamo Vam ob izvolitvi za predsednika ZDA. Prepričani smo, da bo vaše predsednikovanje polno naporov za dobro mednarodno sodelovanje, sožitje in občo blaginjo.

Smo iz Slovenije, z dela Jugoslavije in gledamo, kako mučno je pomanjkanje teh vrednot. Ne da se nam prepirati ali gledati preprirov, ker za to nimamo časa, kar verjamemo tudi za vas.

Študentska organizacija iz Maribora
Predsednik: Božidar NOVAK

Maribor, 10. novembra 1988

Spotik z oblasti

V nadaljevanju bom razmišljal zavestno „naivno“, nepolitično.

V ospredju bo seveda predsednik slovenskih komunistov **Milan Kučan**, ki si je v zadnjih letih nabral — **pa ne po svoji volji/krivdi!** — precej pozitivnih točk. Ali je oznaka zanj, da je reformatorski (ali pa vsaj reformirani) komunist, le naivna želja, hlepeča želja po 43 letih totalnega nadzora, monolitizma, nesvobode . . .? **Nedvomno!** Te značilnosti tega sistema sem pisal z lahkoto, ker pač takšne so, še več, je še cela vrsta podobnih oznak za to 43-letno (ali 48, če hočete) životarjenje.

Še nekaj je nedvomno. Boj za **neposredne demokratične volitve, na katerih bo lahko vsak kandidiral s svojim programom**, je glavni in odločilni boj naše prihodnosti. Zdaj še toliko bolj, ker slovensko politično vodstvo do sedaj, razen obljub, niti s prstom ni mignilo v prid usodi Janše, Bogataja in tovarišev, ki je evidentna usoda Slovencev par excellence. Nasprotno, komunistični predsednik Kučan je v **Poljčah** v svojem govoru sindikalnim „delavcem“ uporabil ves ciničen socialistični besednjak, ki ga na slovenskih tleh že nekaj mesecev nismo slišali (kakšen uspeh), ko je očital Odboru za varstvo človekovih pravic vsebinsko podobne grehe kot Brovet, torej kontrarevolucijo.

Ko Kučan poudarja, da se v celoti strinja s tekstom Dejana Kovača v Dnevniku, kaže le svojo barvo in nič več. Zelo žalostno, če že ni kar katastrofalno, saj takšnega VKP(b) konstrukta, kot ga je sestavil Dejan Kovač, niti Duga in Ilustrovana politika zlepa ne zmoreta. Ob Kovačevem prodanem (le komu?) tekstu človeku zmanjka razumnega odgovora na vprašanje, ali se Kovač komu s tem tekstom ponuja, ali pa . . . V Medenovem Dnevniku so Kovač, Terzić in Kranjc res tisti tapravi „drugačjemislečnejši“.

Pa nazaj h Kučanu. Vsa podpora, ki je v zadnjem času prihajala v obliki pisem in telegramov podpore „v teh težkih dneh“ na naslove slovenskih političnih vodstev, je ves čas nosila v sebi nevarnost, da bodo ta politična vodstva to podporo takoj izkoristila ter se začela obnašati po starih obrazcih. In to se je tudi takoj zgodilo. **Kučan je takoj usekal po Odboru, s tem pa tudi po vsej slovenski demokratični javnosti.**

Tega se mora ta demokratična javnost zavedati, če hoče obstati. Prav tako Kučan, saj njegova popularnost ves čas životari na izredno trhljih nogah. Kar pa je povsem razumljivo, saj je preteklost in tudi sedanjost te dežele **s tem sistemom in s tem monizmom** lačna in brezperspektivna.

Da bi se ta partija čez noč spremenila? In sama? Vsi vemo, da je to nemogoče. Ne vem, kdo je naiven, ampak vseeno, z vso to blazno vednostjo vsega, kar se je zaradi ene oblasti (kaj partije) počenjalo v tej deželi v teh 48 letih (od 1941, da ne bi kdo pomislil, da štejem od leta 45 in da sem se zmotil), ne more te partije rešiti prav nič več. Niti to ne, da si kupi nekje v Beli krajini vikend, ter na njem **obrezuje** vinsko tro ter se počasi zapija. Teža grehov in nasploh teža zavožene dežele je prevelika, tudi za takšno morebitno simbolično dejanje. In nepopoljšljivi inovatorji še vedno izumljajo nove in nove Potemkinove vasi. Zadnja takšna je recimo, da bodo „komunisti **sestopili** z oblasti!“ Lepo vas prosim, kdaj je že kakšna **oblast** v svetu sama od sebe in velikodušno „sestopila z oblasti“. Še vsaka je morala biti pahnjena. Na žalost. Tako pričuje zgodovina.

In kar je najpomembnejše. Slovenci brezmejno blebetamo in se sekiramo, kako ni in ni ekipe, ki bi tej državi ponudila in jamčila moderen program, moderen po tem, da bi že sam po sebi izražal perspektivo. Take ekipe in predvsem takšnega programa niti ne bi bilo tako težko sestaviti. Slovenci imamo kar nekaj posame-

znikov z različnih področij, ki bi ga bili sposobni sestaviti. Vendar, tu se naenkrat najdemo pred odločilno oviro, ki je, jasno, povsem ideološke narave, kajti pogoj pri sestavi ekipe in izdelavi takšnega zaželjenega programa je, da ima ekipa oziroma mandatar za sestavo le-te ideološko gledano popolnoma proste roke.

Da se takšna ekipa s „tistim ta pravim programom“ še vedno ni našla, je botrovala klima ideološkega totalitarizma, ki enostavno takšne **svobode** (v vseh pogledih) ekipe ne dovoli, kajti če bi hotel biti program takšne ekipe perspektiven, ne bi smel obravnavati le čistih ekonomskih tematik, temveč enakovredno in prepleteno z le-temi tudi ideološko-politične.

Dokler se Slovenci toliko ne spametujemo in ne dopustimo, da se takšna ekipa formira (in tudi primerno financira), se nimamo več kaj kazati v Beogradu (in tam à la Hafner s prstom nekemu žugati). Pa tudi politične organizacije v Sloveniji, ki vodijo ves idejni ter tako tudi represivni nadzor nad skupinami in posamezniki v Sloveniji, nimajo kaj blebetati o prihodnosti, dokler ne bodo tudi sami botri pri organiziranju ter financiranju takšne ekipe, pa čeprav bo to za nekatere od njih še tako stresno.

Pisanje tez za novo slovensko ustavo je jasno pokazalo, da Slovenija premore dovolj sposobnih ljudi za takšen projekt. Horvat in Goldstein sta bila preveč osamljena, in en človek nekaj takšnega nikakor ne more izvesti, če pa že, potem pa ne ustrezno agresivno prezentirati v javnosti ter seveda začeti udeleževati. Da o ideologiji, ki vse to duši, niti ne govorim.

In prav sedaj je trenutek za tak projekt več kot ugoden, saj cela Jugoslavija na kaj takšnega komaj čaka. Tudi dogmatiki. Tega bi se morali v Sloveniji zavedati in pomagati pri organiziranju takšne ekipe ter ji dati povsem proste roke, kar je seveda odvisno od njene sestave. Najti bi se moralo, najprimerneje, če samoiniciativno, trdno jedro dveh treh posameznikov, ki bi nato sami izbrali ostale sodelavce, naloga politike in javnosti pa bi bila, da bi to ekipo moralno in finančno podprli in ji kasneje pomagali pri prodoru v širši jugoslovanski prostor.

Brez tega bo ZK še desetletja „sestopala z oblasti“ in vsi tisti, ki bodo na dokončen zadnji korak tega sestopa v vsej svoji bedi le ponižno čakali in čakali, morda ne bodo nikoli dočakali odločilnega, to je, da bi se ta partija pri „svojem sestopu“ spotaknila in tako hitreje in učinkoviteje zgrmela v ropotarnico zgodovine.

V Sloveniji se je uveljavila že cela vrsta sposobnih posameznikov, ki bi lahko pri takšnem projektu sodelovali, npr. Bogomir Kovač, Matevž Krivic, Peter Jambreč . . .

Ivo Žajdela

NAROČAM KATEDRO

Ime in priimek

.....

Naslov

Poklic

KATEDRA, Tyrševa 23, 62000 Maribor

Strategija in taktika

Boj za oblast

Nobena poznana družbena rešitev ni apriori slabe niti apriori nedotakljiva.

Demokracija političnega odločanja

1. odprava neposrednega vmešavanja političnih organizacij v delo državnih organov in v gospodarstvo način:

- prepoved političnega organiziranja znotraj: državnih organov, sodnih organov in vojske
- sindikalni pluralizem
- na podlagi političnega partikularizma

političnega pluralizma

2. skupščinska demokracija
direktne volitve: stalnih delegatov v splošnem zboru skupščine SR Slovenije in SO

kandidati organizacij združenj iz registra gibanj
predsednika izvršnega sveta
predsednika SR Slovenije (ukinitve predsedstva)

Predstavnik SR Slovenije v Svetu, odgovoren za obrambne priprave v SR Sloveniji

Preoblikovankje skupščin: republiška in skupščina postane dvodomna

splošni zbor

klasične pol.
organizacije

družbena
gibanja

interesna
združenja

in
komunalni zbor

(združitev zbora občin in ZD)

Vsaka občina ima enako št. delegatov, ki so vpisana v register družbenih organizacij.

Možen vpis v dokumentarnimi podpisi 0,1 % državljanov, s programom in dejavnostjo spoštovanja pravne države, človekovih in socialnih pravic.

Občinske skupščine

splošni zbor
(direktne volitve)

gospodarski zbor

zbor KS

(direktne volitve-parcialne liste)

— vpisanih v republiški register in občinski register (0,1 % občanov zadnjega popisa)

— ne obstaja nobena omejitev in kandidiranje za delegata Skupščine
— voliti je pravica volilnih upravičencev

3. racionalizacija dejavnosti posebne družbenega pomena

— državna uprava in skupščinski nadzor

4. socialni program izvedbe politične reforme in gospodarske reforme

Mein Gott, es ist ja alles rot

Mirko Lorenci

Z enim ušesom poslušam Dolanca, ko pripravljam ta sestavek. V Radencih na 11. Gorjupovih dnevih pripoveduje množici slovenskih novinarjev: o nujnosti sprememb pri nas, o demokratizaciji, o sestopu partije z oblasti... Tudi eno uho in delček možgan sta dovolj, da zaznam povsem neznosno, ponavljajoče se premetavanje tisočkrat slišanih besed, ki so iz tistih ali podobnih ust slišati že prav odvratno neverjetne.

O spremembah pripoveduje človek, ki ima kot član jugoslovanskega predsedstva vse možnosti, da bi dosegel vsaj neznatne. Če namreč ta čudežni kolektivni predsednik nima v rokah škarij in platna za vse, kar se v Jugoslaviji pomembnega dogaja, bi si lahko privoščil vsaj en sklep, ki bi bil radikalen, odmeven in ki bi gotovo požel večinsko odobravanje: *sklep o samoukinitvi namreč*. Če pa to ne gre — zaradi kake formalnosti na primer — naj se uvrsti tja, kjer od njega nihče ne bo pričakoval ničesar več; morda bi lahko postal kolektivni član (nak, ne Odbora za varstvo človekovih pravic) Sveta federacije.

Prav blazno je, da nam možakar, ki je bil pred časom prvi jugoslovanski policist, predava o demokratizaciji, ki nas bo pripeljala v demokracijo. Velikih spreobrnjenec je malo, Dolanc pa še z ničimer ni pokazal, da bi bil med njimi. Če pa je bil dober miličnik, si pač ni smel v prizadevanju za ohranitev oblasti (saj to je menda še vedno prva policijska naloga, pa naj gre za režim katerekoli barve) dovoliti, da bi v kakšnem Hyde Parku govoril o vladavini ljudstva. To nikoli ni nikjer ni hlepelo po pendreku in procesih, vodnih topovih in blindiranih vozilih; vse te oblastne attribute smo po Jugoslaviji lahko spoznali v času Dolančevega ministruvanja.

In končno — ta Dolanc je bil kot oblastnik kar na nekaj pomembnih položajih tudi v partijski hierarhiji. Konec koncev je še vedno član zveznega cekaja, ki razen besedno očitno nima niti najmanjšega namena, da bi nehal biti edina oblast v deželi, kjer ta hip sicer ni nobenega posebljenega samodržca, kjer pa državljanom tisti kolektivni ne dovoli zaradi tega dihati nič bolj sproščeno. Kajti — Andrej Novak v Telesku: „Šele ko bo jugoslovanska in svetovna javnost nestrpno in s strahom pričakovala, kaj bo prinesla 17. seja zvezne skupščine, in ne 17. seja cekaja, bomo vedeli, da se je nekaj premaknilo.“

(Čeprav je ta, v bistvu bedna 17. seja že davno mimo, le še nekaj besed o njej. Če se omejim samo na Slovenijo, sem prepričan, da nas je v enotnosti v podpori Kučanu in drugim, ki so se iz naše republike predstavili na partijskem bojnem polju, ta se je vendarle izkazal še vedno kot poligon, prisilil le strah. Strah, zaradi katerega smo bili pripravljani ploskati celo Šuvarjem, Hafnerjem, in nebo pa kovati kakega Slokana in Greganoviča. Iz enakih razlogov je bilo poslano za zajetno malho podpornih telegramov našim pogajalcem o ustavnih spremembah, ki so se zdeli v prvem trenutku celo zmagovalci, zdaj pa počasi prihaja na

dan, da so nas nameravali prevarati z nekoliko sfriziranimi formulacijami, ki pa še zdaleč niso tista neuklonljiva slovenska stališča, ki smo jim tako zelo ploskali in ob njih celo pozabili (ne vsi), da nas je oblast spet opeharila za referendum.

Kar je bilo navidez do pred nekaj dnevi (ali nas je bilo), smo morali spoznati, da so nas še enkrat prepeljali žejne čez vodo. Žejne, pa čeprav so nam nalili čistega vina. Ko smo namreč končno mislili, da bo pri volitvah člana republiškega predsedstva upoštevana volja ljudstva, si je vrhovna politika (beri partija) privoščila „potegavščino, kakršne v Sloveniji še nismo videli.“ Vso zgodbo, ki je zdaj že zlažnana, je mogoče povzeti čisto na kratko. Od ljudstva najbolj podprti kandidat Bavčar je za politiko nesprejemljiv. Torej je bilo treba najprej očrtniti njegovo delovanje kot vodje Odbora (znamenita 59. izjava), kar je storil Kučan v Poljčah, potem pa izvesti le še manever na republiški kandidacijski konferenci in novi član predsedstva SRS je postal (po mojem nič hudega sluteči in nič krivi, temveč le spretno zlorabljeni) dr. Ribnikar.

(Ja, na to ne gre pozabiti, da so na Kučanove besede kot Sahar na dež čakali partijski aparatčiki, za katere je bil njihov prvi človek že vse predolgo in preveč tolerant do tistih, ki sploh ne vedo več, kaj je to red in kdo lahko določa, kakšen mora biti. Najbrž bo zelo kratek čas pokazal, ali se tem aparatčikom zdi, da je spet povsem napočil njihov čas za novo postavitev figur na šahovnici; pa ne v kakšnem daminem gambitu, ampak v „Zri-žri“. Kdo ve, kdaj lahko v takšni partiji brez pravil pade še kralj.)

Na splošno je mogoče ljudstva kar dobro pripraviti do tega, da pihajo v jedra, ki jih v dovolj živopisnih barvah pripravijo tisti, ki se vozijo na razkošnih jadrnicah. (Hitler, Stalin, Milošević in še kdo so še sveži primeri.) Vendarle pa obstaja majhno upanje, da Slovenci zaradi vseh bridkih zgodovinskih izkušenj zlepa ne bodo več zaupali oblastnikom. Narod, katerega zgodovina je skorajda od začetka povezana s katoliško vero, tudi zdaj (morda celo večinsko) verjame v Boga. Toda temu Bogu ni ime Partija, za katero je zdaj tako značilna božja troedinost (Kučan, Smole, Stanovnik); čisto vseeno je, v katerem delu jasic je zdaj eden ali drugi.

Brez skrbi, tudi v Bavčarju ne vidijo Boga, vidijo pa človeka, ki predstavlja idejo, ki še ni omdeljevana, v katero je torej vendarle mogoče verjeti. Če me ne bi bilo sram, bi dejal, da si današnji Slovenci želimo dostojanstvenosti, toda ta beseda je bila v zadnjih kratkih mesecih že tolikokrat zlorabljena iz ust, ki se njenega izvora sploh ne zavedajo. Naj bo ta lastnost, za katero sem prepričan, da ima možnost za razraščanje, pokončnost. Ta pa ne priznava brezumnega poveljevanja ne ponižnega priklanjanja ne drobnjarskega računanja in barantanja. In pokončen človek ne vidi vse črno ali belo. Še najmanj pa rdeče.

Cesar upravlja sam — samoupravlja

Silvo Zapečnik

Socializem je (povejmo to v marksistični maniri) prestop iz carstva nujnosti v carstvo svobode. Vsebinsko te svobode, njeno ceno, čutimo iz dneva v dan na svoji koži. Socialni kruh, bedne plače, armada brezposelnih, prisilskovanje, zapiranje, mahanje z gesli iz preteklosti in legitimnost, ki jo je pred mnogimi leti prinesla puška — to je resnica projekta, ki se imenuje socializem, realizacija carstva svobode. To je okvir naše sedanosti, in zato tudi analize, ki poskušajo to stanje zaobjeti.

Socialistična oblast, ki se krasi s pridevnikom samoupravna, res deluje kot **samoupravljajoča**. V ČEM? Ta oblast je povsem neodvisna od volje ljudstva. Volitve, s katerimi se legitimira, so farsa, so pesek v oči domači javnosti. Najbolje ilustrira njeno samozadostnost spremljanje zadnje ustave. Dežela je v krizi; ljudstvo je nezadovoljno. Najvišji organ dežele — predsedstvo SFRJ najde krivca v ustavi iz 1974. Ker nismo ustave menjali že več kot dvajset let(!), je povsem logično, da napišemo novo, ki bo obravnavala s krizo. **Kdo naj napiše novo ustavo oziroma spremeni staro? Jasno, da tisti, ki po mnenju predsedstva uživajo največji ugled — to pa so več ali manj iste osebe, ki so nas pripeljale v krizo. Kako se bo sprejemala nova ustava? Sprejemali jo bodo tisti, ki so jo napisali! Z novo ustavo vstopamo v novo fazo razvoja socializma — socializma po meri človeka, ki je, če mu odstranimo preobleko, ustvarjanje človeka po meri socializma.**

Zakaj je socialistična oblast — če je tako samozadostna kot trdim, lansirala idejo o treh reformah? Je v tem sistemu morda le razpoka, ki bi nam lahko prinesla boljši jutri? Ali ni morda za vse, kar je socializem prinesel slabega, krivo napačno branje Marxa?

Socializem je neprestano reformatsko gibanje, ki pa razen parol še ni prineslo ničesar novega. Obstojal je čas, ko je bilo geslo dneva: agrarna reforma, šolska, politična, samoupravna itd. Najnovejši paket treh reform, ekonomske, politične in tiste ZKJ, bo končal v isti košari kot vse dosedanje. Vedno, kadar zaide socializem v resno krizo — in v njej je neprestano, se rešuje z reformami, katerih edina substanca je geslo. Edino, kar moramo pri zadnjem paketu reform — gesel pohvaliti, je njihova vseobsežnost. Izhajajo namreč iz predpostavke, da je pri nas politični in ekonomski sistem na tleh, prav tako pa tudi partija. Oblast je potrebovala deset let, da ugotovi, da je pri nas vse narobe. **Kar pa je pri realizaciji reform problematično,**

kar jih dela neizvedljive, je dejstvo, da jih bo izvedel isti sistem, ki je povzročil kaotično krizo, v kateri se nahajamo.

Jugo gospodarstvo je na tleh zaradi napačne politike, ki jo je omogočil partijski monopol na oblasti. Ta monopol je povzročil fevdalizacijo Jugoslavije v vseh ozirih. Torej je na mestu ugotovitev, da se mora partija umakniti z oblasti? Tej njeni želji ne smemo prehitro nasesti. Na vseh večjih sejah partije se govori o njenem umiku z oblasti. Njena želja ni tako nesebična, kot se zdi na prvi pogled. S tem, da sama proklamira svoj sestop z oblasti — če ji verjame, preneha biti krivec za krizo, za politične napake. Z geslom, da bo sestopila z oblasti, dokazuje samo to, da se je nečesa naučila. Spoznala je, da najlaže vlada po ovinku. Še naprej bo edina politično organizirana sila v državi, ki bo preko svojih vezirjev vladala. Vezirji bodo ostali isti kot sedaj, le nekoliko redkeje bodo zahajali na seje CK-ja. Sam po sebi sestop partije z oblasti ne prinese dejansko ničesar novega — zato tudi ne more delovati kot zagotovilo za prebroditev krize. **Resničen sestop partije z oblasti je možen le s sočasno afirmacijo neke druge politične sile, takrat bomo lahko začeli razmišljati o tem, kako iz krize, ter o pisanju ustave.**

Kandidatura Igorja Bavčarja za člana Predsedstva SRS in predvsem to, da je ostalo zgolj pri kandidaturi, kaže na varnostne ventile, ki jih ima naš sistem vgrajene. **Skozi naš volilni sistem se lahko prebijajo le izbranci, le tisti, s katerimi je obstoječa oblast pripravljena sodelovati.** V mladinski organizaciji so funkcionarji presenečeni ob neizvolitvi njihovega kandidata, ki je imel večinsko podporo, ob tem pa pozabljajo, kako so sami volili svojega prvaka, kako in zakaj je Anderlič končal svojo politično kariero. V naši družbeni realnosti je mladinska organizacija resda svež veter, vendar še vedno zgolj to.

Resnični premiki v našem sistemu so možni le kot posledica organiziranja politične opozicije. Ta mora z nenasilnimi sredstvi prisiliti oblast k resnični demokraciji, katere nujni pogoj in garant so svobodne volitve. Dosedanji poskusi posameznikov, da bi se prebili mimo obstoječega načina rekrutiranja politikov, so bili neuspešni. Uspeli so le tisti, ki so v zadostni meri pristali na pravila igre, ta zadostna mera pa je ravno zagotovilo za romanizacijo naše družbe.

Komentar sedanjega dogajanja v zvezi s četverico verjetno ni potreben!

5. samostojno politično, interesno in družbeno organiziranje, financiranje organizacij, združenj in gibanj
proračun (republiški in občinski): 40 % v splošnem zboru najštevilnejše zastopanih (enak delež)

prispevki privržencev, podpornikov in članov

spozorstvo
samostojna dejavnost

— svoboda političnega, interesnega, družbenega delovanja in združevanja na osnovi spoštovanja slovenske in jugoslovanske državnosti ali internacionalnosti, spoštovanja pravne države in človekovih (in socialnih) pravic.

— organizacije, združenja in gibanja imajo federalni, republiški ali občinski značaj odvisno od registra v katerega so vpisani.

V zvezni, republiški in občinski register se je moč vpisati na odlagi 0,1 % podpisov volilnih upravičencev ob zadnjem popisu. Iz registra izpadejo, če ne dobijo 0,1 % glasov volilcev

— vpisani v zvezni in republiški register imajo pravico do proračunskih sredstev za enega profesionalca

6. Federalni nivo

osnovni principi

— princip republiške enakosti in reciprocitete

— princip soglasja

— naštevane političnih organizacij, združenj in gibanj in ustavna kategorija politično organiziranje

— v zvezni register je mogoč vpis na podlagi podpisov vsaj 0,1 % volilcev v treh republikah in 0,025 % volilcev in ostane v njem, če ob volitvah za zvezno skupščino dobi vsaj 0,1 % glasov delegatov izvoljenih v vseh republikah in pokrajinah.

Vpis v zvezni register omogoča proračunsko financiranje osnovne dejavnosti in šestih profesionalcev

— delegati v zvezni skupščini so profesionalci plačani iz zveznega proračuna

Zbor republik in pokrajin

delgate volijo republiški komunalni zbori

Zvezni zbor

neposredne volitve na parcialnih listah v rep. ali volitve v splošnem zboru republik

7. Z referendumom spomladi leta 1990 pričakujemo, da se bodo državljani SR Slovenije odločali o novem političnem sistemu.

Ob referendumu v letu 1989 pričakujemo, da se bodo državljani SRS opredelili za našo varianto ustave SRS.

Mojmir Ocvirk

Zideologizirana ekonomija

Korenine naše politične in ekonomske ureditve ne segajo zgolj v delovanje komunistov pred vojno in med njo, ampak so opredeljene v razvoju socialistične – etatistične – družbeno-ekonomske formacije. Kot smo že zapisali letos v Katedri, je za reševanje od temeljev le-te potrebno spoznati. To nam v intervjuju odkriva mag. Egon Žižmond, 38, predstojnik VEKŠ-vega Inštituta za ekonomsko diagnozo in prognozo, mlade inštitucije, ki bo ob uveljavljenjših (Bajtovem inštitutu, na primer) morala postati svetovalno telo za odločitve na področju ekonomske politike. Kdaj, pa se tudi sami vprašujejo.

mag. Egon Žižmond, intervju

MIRO LENIČ

KATEDRA: Kako bi na kratko označili prevladujoči družbeni formaciji?

Žižmond: Zgodovinski razvoj je pripeljal do dveh prevladujočih tipov družbenih formacij:

1. Kapitalistične družbene formacije, za katero je značilna kompetitivnost v gospodarstvu (prete-

žno zasebna lastnina, decentralizirano odločanje, tržišče, ki omogoča informacije in koordinacijo ter materialno motivacijo) in kompetitivnost v političnem sistemu (dialog na osnovi konfrontacije mnenj in argumentov ter zamenjava neuspešnih nosilcev politike z uspešnimi – parlamentarizem);

2. Etatistične družbene formacije, ki jo označuje neustrezna za-

menljivost nosilcev politike (nezadosten dialog in konfrontacija mnenj in argumentov) ter prevlada politike nad ekonomijo (centralno plansko ali administrativno reguliranje gospodarjenja), kar je utemeljeno s komunistično ideologijo.

KATEDRA: Kakšne posledice ima prevlada politike nad ekonomijo?

Žižmond:

Medtem ko je za kapitalistično družbeno formacijo značilna samoregulacija, ki se kaže v neprestani interakciji in prilagajanju dveh glavnih družbenih podsistemov (ekonomskega in političnega), je za etatistične družbene formacije značilna zunanja regulacija. V njih se „skladnost“ ustvarja le z vplivom političnega vrha na „bazo“. Pozor-

nost politične elite je usmerjena le v nadzor, manipulacijo in podrejanje gospodarstva, povratne informacije pa potrebuje v glavnem le za preverjanje, ali se ukazi izpolnjujejo. Določene ekonomske reforme dopuščajo politična elita le takrat, ko so gospodarski rezultati tako slabi, da ogrožajo njen položaj.

Politični sistem je v teh družbah primaren in določa ne le osnove družbenoekonomskega sistema, temveč tudi vse mehanizme informacij in koordinacije, ki so potrebni za funkcioniranje gospodarstva. Osnovne družbenoekonomske sistema in gospodarski mehanizmi v teh družbah omogočajo in obnavljajo politično pozicijo nosilcev oblasti. Jasno je, da zasebna lastnina, decentralizirano odločanje in tržišče porajajo kompetitivni ekonomski sistem in paralelno tudi konkurenco v politiki, zaradi česar niso lastnost etatističnih družbenih formacij.

Temeljna značilnost etatističnih gospodarstev je zato prevlada političnega sistema nad ekonomskim. Osnove ekonomskega sistema so torej take, da omogočajo političnemu vrhu (eliti) kontrolo nad gospodarskimi dogajanjem. To mu zagotavlja državna lastnina nad proizvodnimi sredstvi, odprava tržišča (predvsem proizvodnih faktorjev, v veliki meri pa tudi blaga in storitev) in centralno planska koordinacija gospodarskih odločitev. Gre torej za ukinitve blagovnega značaja proizvodnje, kar je mogoče izvesti le v razmerah političnega monopola. Glede na doseženi stopnji razvutosti produkcijskih sil pa je to voluntaristično dejanje.

Ideja o ukinitvi zasebne lastnine sicer izhaja že iz zgodnjega krščanstva, kasneje so jo razvijali socialisti utopisti in anarhisti, Marx in Engels pa sta trdila, da se oblika lastnine spreminja glede na spremembe oblike proizvodnje. Marx je trdil, da je mogoče ukiniti protislovja kapitalistične družbe (družbenost proizvodnje in v zasebno prisvajanje) z ukinitvijo zasebne lastnine oz. ekspropriacijo kapitala. V Kritiki Gothskega programa je povzel svoje glavne teze o značilnostih socialistične oblike proizvodnje, ki neposredno izhaja iz kapitalističnega sistema z ukinitvijo zasebne lastnine. Socialistična oblika proizvodnje ima po Marxu naslednje značilnosti: 1) proizvodna sredstva so družbena; 2) proizvodi niso blago; 3) delo je neposredno družbeno; 4) potrošeno delo v proizvodnji se ne kaže kot vrednost proizvoda; 5) vsak dobi od družbe glede na vloženo delo; 6) individualno delo je skladno z družbeno potrebnim delom. Bistveni obeležji socialistične oblike proizvodnje sta torej družbena lastnina nad proizvodnimi sredstvi in neblagovni (naturalni) značaj proizvodnje. Ko so sredstva za proizvodnjo skupna, se tudi proizvodnja in delitev določata skupno

(v celotni družbi) neposredno, s planom. Zato proizvodi nimajo značaja blaga, ni vrednosti kot ekonomske kategorije, zakon vrednosti ne regulira družbene proizvodnje, ki se organizira plansko, individualno delo se ne potrjuje ex post kot družbeno delo, ampak se določa vnaprej.

To je bila Marxova vizija socializma, do katere naj bi prišlo na visoki stopnji razvutosti produkcijskih sil. Leninizem jo je nekritično uvedel v prakso na sorazmerno nizki ravni razvutosti proizvodnih sil in jo uporabil za svojo ideološko osnovo. V Sovjetski zvezi so v vseh gospodarskih sektorjih nacionalizirali proizvodna sredstva in plansko regulirali neposredno družbeno proizvodnjo. Tržišče je bilo praktično odpravljeno, s tem pa tudi vsi naravni ekonomski vzvodi, ki samodejno regulirajo družbeno produkcijo. Tak model se je uporabljal kasneje v vseh deželah, v katerih so oblast prevzele leninistične partije. Politični monopol partije je dobil s tem svojo ekonomsko osnovo, s tem pa tudi možnost neomejenega odločanja o vseh družbenih vprašanjih. Politični voluntarizem je tako v deželah realnega socializma dokončno prevladal nad ekonomijo.

Gledano samo z vidika gospodarske rasti je takšen sistem lahko ekonomsko učinkovit, vendar samo kratkoročno. Njegov osnovni ekonomski namen je ustvariti prvotno akumulacijo, ki je lahko celo večja od tiste, do katere bi prišlo pri spontanem (kapitalističnem) razvoju. Centralizacija akumulacije in njeno plansko usmerjanje omogoča hiter razvoj industrije (konceptja pretežnega razvoja prvega oddelka). Če zanemarimo strukturne slabosti in represivnost takšnih metod (posebno v kmetijstvu), so to vsekakor pomembni ekonomski dosežki teh družb. Tako je npr. Sovjetska zveza v 65 letih dvignila raven družbenega produkta na prebivalca od podpovprečnega v letu 1910 (merjeno na svetovno povprečje = 100) na raven 194 v letu 1975. Hitro rast je zabeležila po letu 1950 tudi Kitajska (izjema je obdobje kulturne revolucije). Tudi vzhodnoevropske dežele dosegajo po letu 1950 visoke stopnje rasti (čeprav so šele leta 1970 dosegle raven iz leta 1938).

Dolgoročno gledano pa tak sistem ne omogoča optimalnega razvoja. Po doseženi prvi fazi industrializacije se namreč pojavi potreba po skladnejšem razvoju vseh gospodarskih sektorjev in učinkovitejšem razvoju industrije. Na tej točki pa je centralno planski in neblagovni značaj proizvodnje v državni lasti nujno treba kombinirati oz. nadomestiti z bolj elastičnimi oblikami lastnine in gospodarskimi mehanizmi. To pa so lahko le mehanizmi tržnega gospodarstva in decentrali-

zirano odločanje, torej blagovna proizvodnja s konkurenco. In tu je jedro problema: kompetitivni ekonomski sistem ni kompatibilen s nekompetitivnim političnim sistemom, s politično pozicijo leninistične partije, ki zato tudi z represijo ohranja mehanizme etatističnega gospodarstva. To pa povzroča vedno slabše ekonomske rezultate (ne toliko v smislu gospodarske rasti, kot v smislu učinkovitosti) in zaostajanje v primerjavi s kapitalističnimi gospodarstvi.

To je razlog za specifično politično ekonomsko cikličnost, ki je bolj ali manj lastna vsem etatističnim gospodarstvom. Politična elita skuša namreč izboljšati ekonomske rezultate z uvajanjem ekonomskih reform, ki v bistvu niso nič drugega kot reafirmacija (nekaterih) principov blagovne proizvodnje. Decentralizacija odločanja in (omejeno) delovanje tržišča (blaga) sta običajna uvoda v takšne reforme. To pa seveda ne gre brez prerazdelitve politične moči v korist tehnostrukture v gospodarstvu, ki je potencialno vedno nevarna politični eliti. Čim prerazdelitev politične moči preide kritično točko, ko je pozicija politične elite ogrožena, je ekonomska reforma ustavljena in ponovno se uvede etatistični sistem gospodarjenja.

Etatistični sistemi z zunanjo regulacijo so torej v pat položaju. Po eni strani se politične elite zavedajo, da brez blagovne proizvodnje ni mogoč nadaljnji razvoj, ko pa iniciirajo ekonomske reforme, je njihova politična pozicija ogrožena, zaradi česar vračajo sistem na stare tirnice. Zato nobena ekonomska reforma v teh sistemih ni uspela, politično ekonomsko cikličnost pa pomeni prazen tek etatističnega sistema, katerega končni cilj je ohraniti politični status quo.

KATEDRA: Kako se kažejo ta razmerja v Jugoslaviji?

Žizmond: V opisanem razvoju evropskega tipa socializma srečujemo dve razvojni logiki: (1) administrativno etatistični, birokratsko distributivni, centralno planski sistem

in (2) samoupravni socialistični sistem. Vendar pa lahko glede na njuno genezo in družbenopolitične značilnosti menimo, da imata dokajšnje skupne značilnosti. Varianti se razlikujeta po drugačni institucionalizaciji, torej različnem pojmovanju ideologije (marksizma), vodilne vloge partije, organizacije družbe, državne oz. družbene lastnine, planskotržnega mehanizma, relativne zaprtosti do svetovnega (kapitalističnega) gospodarstva in podobno. Njune korenine in institucionalno bistvo pa so dokaj podobni.

Tudi jugoslovanski družbeni sistem je torej modificirani etatistični sistem, ki je nastal po preizkušnem obrazcu drugih etatističnih dežel, v čigar družbenoekonomski sistem in gospodarske mehanizme so vnesli določene specifičnosti.

KATEDRA: Kako se kaže prevlada politike nad ekonomijo v Jugoslaviji?

Žizmond: V našem družbenem sistemu je politični sistem primaren in odločilno vpliva na celotno družbeno regulacijo in življenje. Blokade, ki izvirajo iz naše koncepcije političnega sistema, so osnovne blokade, ki generirajo tudi blokade v drugih delih družbenega sistema. Pozicija politične elite je tudi formalno pravno institucionalizirana v ustavi, neformalno pa se kaže kot odločujoč vpliv politike na vse sfere družbenega življenja. Gre torej za nekompetitivni politični sistem. V takem sistemu je Zveza komunistov zraščena z državo, ki je sicer decentralizirana na nižje politično-teritorialne ravni, posledica decentralizacije pa je tudi zapiranje teh ravnih v svoje okvire, v katerih imajo lokalni politiki dominanten vpliv v gospodarstvu in drugih sferah družbenega življenja. Ker prevladuje pri kadrovanju kriterij politične primernosti, je negativna selekcija kadrov posledica, ki se čisto kaže kot nestrokovnost in voluntarizem. Te okoliščine blokirajo iniciativno ljudi, onemogočajo artikuliranje interesov in drugih programov, porajajo občutek nemoči in manipuli-

MIRO LENIČ

ranja v samoupravni sferi, povzročajo resignacijo, absentezizem in pasivno resistenco pri prebivalstvu. Vse to zmanjšuje delovne napore, ustvarjalnost in produktivnost.

Nekompetitivni politični sistem se težko sklada s kompetitivnim ekonomskim sistemom in z zunanjo ekonomsko konkurenco, zaradi česar mu bolj ustreza gospodarska avtarkija kot odpiranje gospodarstva v svet. Zato je bil družbeno-ekonomski sistem izoblikovan pod odločilnim vplivom politike in povzroča naslednje blokade:

1. Družbeni sektor gospodarstva je v Jugoslaviji prevladujoč, saj ustvarja okoli 87 % družbenega produkta. Gospodarjenje v tem sektorju opredeljujejo instituti družbene lastnine, samoupravljanja in blagovne proizvodnje, ki pa so operacionalizirani tako, da je politiki zagotovljena politična pozicija (nelastninski koncept družbene lastnine, nova podjetja lahko praktično ustanovljajo le obstoječa podjetja, za kar pa ni motiva, blokirano je tudi prenehanje delovanja neuspešnih proizvodnih programov — podjetij, vgrajen je sistem solidarnosti brez ekonomskih računov, cen reprodukcijskih faktorjev se določajo voluntaristično, podjetniška funkcija je odpravljena itd.).

2. Razvoj zasebnega sektorja je v jugoslovanskem gospodarstvu zastal in je marginalnega pomena. Politična elita ga fizično blokira, ker ga ne more kontrolirati tako kot družbeni sektor. Tudi zaradi te blokade je brezposelnost visoka, saj je zasebni sektor omejen pri zaposlovanju, v kmetijstvu pa je določen zemljiški maksimum, output pa je majši od potencialno možnega. Med tovrstne blokade lahko uvrstimo tudi blokade pri vlaganju zasebnih prihrankov. Ker jih prebivalstvo ne more v večjem obsegu produktivno nalagati (ni trga kapitala, bančna obrestna mera pa je permanentno negativna), se potencirano uporabljajo za potrošnjo in s tem povečujejo agregatno neravnovesje.

3. Institucionalizirani družbeno-ekonomski sistem zavira vlaganje tujega kapitala. Tuji investitorji namreč vse doslej niso smeli neposredno upravljati s svojim kapitalom, pa tudi sicer so bila tuja vlaganja rizična zaradi čestega spreminjanja predpisov in nestabilnosti jugoslovanskega gospodarstva.

Gospodarski sistem je hipertrofirano reguliran in dopušča premalo možnosti za samostojno odločanje. Sistem podrobno predpisuje interno organiziranje in odločanje v podjetju, obračun in delitev dohodka in celo kriterije za oblikovanje cen. Podrobno so predpisani načini povezovanja podjetja z okoljem. Gre za samoupravne sporazume z drugimi podjetji, obvezna združevanja sredstev, obvezna vplačila v sklad za nerazvite, obvezne integracije, podrobno predpisovanje organizi-

ranja in poslovanja bank, zunanje-trgovinskega in deviznega poslovanja itd. Prav tako je togo predpisana organiziranost in delovanje samoupravnih interesnih skupnosti. Ekonomska politika temelji preveč na administrativnem ukrepanju v smislu direktnih intervencij v gospodarstvo zlasti v okviru politike cen produkcijskih faktorjev ter blaga in storitev. Razen tega je neformalen vpliv državnih organov in politike na strateške odločitve podjetij (ustanavljanje in likvidacija podjetij, investicije, vodilni kadri, kreditiranje, osebni dohodki) zelo velik.

Družbeni sistem je torej operacionaliziran tako, da čezmerno in ekonomsko neupravičeno blokira spontanost, iniciativo, podjetništvo in ustvarjalnost. Ekonomske demokracije pa ni zaradi tega, ker ni politične demokracije. Zaradi tega so ekonomski rezultati manjši od potencialno možnih, neravnovesje pa je permanentno in se kaže v stalno rastočih stopnjah inflacije.

KATEDRA: Kako je s politično ekonomskimi cikli v Jugoslaviji?

Žižmond: Tudi v našem družbenem sistemu prihaja do politično ekonomskih ciklov. Ko pa pričene reforme ogrožata pozicijo politične elite, so seveda prekinjene. Tako se je zgodilo tudi z našimi reformami, denimo z reformo 1965. Nasploh je naš sistem šel skozi faze, ki potrjujejo to cikličnost.

KATEDRA: Na krivulji teh ciklov smo sedaj v izredni krizi. Ali smo že na točki, ko so tudi za oblast nujne reforme, ali se kriza še lahko pogloblja?

Žižmond: Težko je reči, ali bo prišlo do radikalnih reform ali pa se bo kriza še poglobljala. Krizo je vsekakor moč še poglobljati, posebno če se pri tem poveča represija. Izrazit primer, ki kaže, da je to možno, je Romunija.

Tako kot v drugih etatičnih družbenih sistemih, je tudi pri nas prisotno stalno nasprotje med politiko in ekonomijo. Zahteva gospodarstva po kompetitivnem gospodarskem sistemu je v nasprotju s trdnim vztrajanjem politične elite pri nekompetitivnem političnem sistemu. Ekonomske reforme so zato same po sebi lahko uspešne samo za kratek čas. Dolgoročno rešitev pa je možna samo z uvedbo političnega pluralizma, sicer je nekonsistentna. Konture za to pa se že kažejo v Sloveniji. Nastajajo raznorazni politični programi, ki že imajo določena obeležja strank, čeprav ni nujno, da so to stranke. Če imaš Kmečko zvezo, pa kmečko mladino, intelektualce, Odbor za človekove pravice, potem obstaja pluralizem političnih programov, političnih idej, ki morajo v kolikor toliko demokratičnem vzdušju imeti vpliv na politične odločitve in s tem tudi na ekonomske odločitve. Menim,

da je to vsaj za Slovenijo pravilna formula. Vprašanje pa je, v kolikšni meri velja to tudi za Jugoslavijo, kjer so razlike velikanske. Sicer pa gredo po tej poti tudi druge vzhodnoevropske države, Madžarska je tak primer.

KATEDRA: Partijski monizem opredeljuje tudi monolitnost lastnine.

Žižmond: Pri nas nastaja 87 % družbenega produkta v družbenem sektorju. Nelastninski koncept družbene lastnine omogoča politiki uveljavljanje dejanskih lastninskih prerogativov. Politika likvidira podjetja takrat, ko smatra, da je to potrebno, postavlja direktorje in druge poslovodne delavce, odločitve o večjih investicijah so politične, skratka, ves sklop družbene lastnine je pod politično kontrolo. Le 13 % družbenega produkta ustvarja zasebna lastnina in od tega odpade na zasebno kmetijstvo kar 9 točk.

In kako se pri nas politika obnaša do kmetijstva, je znano od leta 1945 naprej. Iz nasilnih so postale metode omejevanja ekonomske. Gre za prelijanje dohodka iz kmetijstva v druge sfere, za fizične blokade, za omejevanje zemljiškega maksimuma. To pomeni, da je privatna lastnina tujek v našem sistemu. To izvira iz marksističnoleninistične paradigme, ki sem jo prej pojasnjeval in ki je eksplicirana v Komunističnem manifestu.

Privatna lastnina je političnim elitam nevarna zlasti zato, ker je ne morejo kontrolirati tako kot družbeno.

KATEDRA: Tudi dohodek je amorfná kategorija.

Žižmond: Popolnoma. Naš sedanjí sistem dohodka temelji na njegovi celovitosti. Ni razdeljen kot v normalnih kapitalističnih tržnih gospodarstvih, kjer razpade na dohodke posameznih faktorjev. Dohodki so v tržnih gospodarstvih opredeljeni s cenami posameznih faktorjev, ki se določajo tržno. In stvari so jasne. Pri tem pa imamo pri nas še eno posebnost. To je sistem obračunskega dohodka. V

tem obračunu pa lahko marsikaj skriješ. Lahko ga napihuješ, ožiš, delaš mahinacije vseh vrst, še posebej sedaj, v razmerah visoke inflacije in v sistemu revalorizacij. Iz tega dohodka pa se oblikujejo osebni dohodki. Kjer je dohodek višji, je tudi OD višji in obratno. Osnovni princip tržnega gospodarstva pa je približno enaka cena za enak delež. Pri nas pa je trdno zasidrano mnenje, da v socializmu ne sme biti tržišča dela in kapitala in da se tečaj lahko določa subjektivistično. Vse to so ideološke blokade, ki so osnova za politični voluntarizem.

KATEDRA: Od tod Mencingerjevi tezi, da je socializem nujno neučinkovit in lahko postane učinkovit le, če se transformira v kapitalistično gospodarstvo.

Žižmond: Tudi sam mislim podobno, s tem da ne bi rekel „kapitalistično“, temveč „tržno“. Vsa tržna gospodarstva so lahko socialistična, če imajo progresivno davčno politiko in družbeno financiranje socialnih stroškov prebivalstva. Sedanja „socialistična“ gospodarstva so nujno manj učinkovita. Nerešena lastninska razmerja in nerešena tržna razmerja, ki opredeljujejo to manjšo učinkovitost, pa so posledica ideoloških zablog in političnih blokad.

KATEDRA: Kakšna pa je pri tem vloga samoupravljanja? Nekateri menijo, da ga je potrebno krepiti, spet drugi se zavzemajo za njegovo odmiranje.

Žižmond: Menim, da je potrebno redefinirati samoupravljanje. Samoupravljanje pomeni sedaj (čeprav samo formalno) odločanje o vseh zadevah, predvsem o delitvi dohodka. Čim pa bi prišli na tržno gospodarjenje, bi se delitev opravljala po cenah tržnih faktorjev. V takih razmerah bi ostala v domeni samoupravljanja le kontrola managementa.

KATEDRA: To je v bistvu tudi odgovor na Bajtovo vprašanje, ali delavci sploh želijo samoupravljati.

Žižmond: Velika večina delavcev nima niti znanja niti interesa niti

materialne baze za upravljanje. Delavec dobiva svoj osebni dohodek, s katerim pa ne more nositi rizika za odločitve, saj bi za riziko potreboval kapital. Torej je to nekonsistentno.

KATEDRA: Torej bi šlo v taki obliki realnega samoupravljanja bolj za participativno upravljanje in za določen sistem postavljanja managerjev.

Žižmond: Da, šlo bi za participativno upravljanje in pa za izbiro in kontrolo managerjev.

KATEDRA: Pri nas so se odločili, da bodo za brzdanje inflacije zadržali predvsem osebno porabo.

Žižmond: Tako je. Osebnih dohodki pomenijo v strukturi družbenega produkta 60 %. In jasno je, da je najlažje kontrolirati največjo maso produkta. Tako ravna tudi v drugih deželah, kjer vodijo protinflacijsko politiko. Ponekod zelo administrativno, državno, drugod pa v tesnem konsenzu s sindikati. V Izraelu, na primer, so se dogovorili država, proizvajalci in sindikati leta 1985 za znižanje realnih plač za 18 %. In brez kakršnihkoli pretresov, bodisi socialnih bodisi političnih, so na to vsi pristali. To restrikcijo so imeli samo eno leto, takoj nato so začele realne plače spet naraščati. To je mogoče doseči samo v homogeni državi, v kateri vlada zaupanje in zavest v vseh, da je to začasen ukrep, ki bo rodil sadove. V neurejeni državi pa so OD glavna masa, s katero lahko vlada zbija inflacijo, ne glede na to, da prej konsenza ni dosegla.

Osnovni problem pa je v tem, da se zbijanja inflacije lotevajo na načnem koncu.

Jugoslovanska inflacija je v osnovi stroškovnega značaja in jo po eni strani pospešujejo strukturalne neskladja, po drugi strani emisijsko financiranje vseh oblik porabe, dodatno pa inflacijsko deluje tudi servisiranje zunanjih dolgov, in to v razmerah cenovno neelastične agregatne ponudbe in agregatnega povpraševanja, kar je posledica blokad in nekonsistentnosti vseh delov družbenega sistema. Dosedanje teoretične in empirične raziskave jugoslovanske inflacije pa implicitno obravnavajo oba agregata kot normalno elastična in presečišče krivulj teh agregatov naj bi opredeljevalo ravnovesno raven cen in outputa. Menimo, da takšna interpretacija nagiba krivulj ne ustreza gospodarski resničnosti.

Agregatna ponudba je v naših razmerah manjša od potencialno možne, hkrati pa je cenovno neelastična. Neelastična je že zaradi avtarkičnosti in monopoliziranosti jugoslovanskega gospodarstva, ponudba in povpraševanje po delu sta v naših razmerah neelastična na raven osebnih dohodkov, iz česar lahko izpeljemo sklep o neelastični krivulji agregatne ponudbe. Enako

ugotovitev da je tudi teorija ilirske firme. V takih okoliščinah zato prihaja do oblikovanja dohodkov s pomočjo zidanja cen, anticipiranje inflacije pa ta proces pospešuje.

Tudi agregatno povpraševanje je cenovno neelastično in tudi tu so osnovni vzroki blokade v družbenoekonomskem in gospodarskem sistemu. Zaradi tradicionalno negativne obrestne mere in odsotnosti finančnih naložb iz zasebnega varčevanja je denar inferiorno blago, zaradi česar ne moremo predpostavljati njegove konstantne mejne koristnosti. Kljub reformi obrestni mer v letošnjem letu (revalorizacija glavnice, realno pozitivne obrestne mere) se zaradi neustreznih tehničnih rešitev in zmede z nihajočimi revalorizacijskimi stopnjami ob koncu vsakega meseca v dolgih desetletjih izoblikovano obnašanje gospodarskih in negospodarskih subjektov ni spremenilo. Zaradi naraščanja inflacije se krepijo inflacijska pričakovanja in nezaupanje v denar, ki pospešeno beži v blago.

V tem okviru je zelo pomembna cena dela. V našem gospodarskem sistemu formalno ni tržišča dela (čprav dejansko prihaja do mobilnosti delavcev iz podjetij z nižjimi v podjetja z višjimi osebnimi dohodki, pri čemer je precej zaprek že zaradi pomanjkanja stanovanj ipd.). Ne glede na to pa lahko ugotovimo, da sta tako ponudba kot tudi povpraševanje po delu pri nas neelastična na spremembo osebnih dohodkov.

Ponudba dela je mnogo večja od povpraševanja po delu, kar dokazuje armada brezposelnih. Večina brezposelnih bi bila pripravljena sprejeti delo tudi pri nižjih osebnih dohodkih, kot jih prejema zaposleni. To je pri nas sistemsko onemogočeno, saj je raven osebnih dohodkov določena z družbenimi dogovori, torej eksogeno, zaposleni pa so pravno izredno zaščiteni. Tudi povpraševanje po delu je neelastično na spremembo osebnih dohodkov. Zaradi monopoliziranosti in sistemskih blokad podjetja niso stimulirana povečevati proizvodnje in s tem zaposlovanja, zaradi sistemskih blokad in ekonomsko utemeljene solidarnosti pa ne odpustajo odvečnih delavcev. Obstaja torej velika zaposlitvena vrzel, ki se zaradi prirastka prebivalstva in stagniranja družbenega produkta v tem desetletju neprestano povečuje. Poleg tega obstaja precejšnja latentna brezposelnost.

V takih razmerah ne more priti do oblikovanja ravnovesne cene dela. Osebnih dohodki so eksogeno določeni: zgornja meja osebnih dohodkov je določena z družbenimi dogovori, spodnja pa z življenjskimi stroški.

Zgornja meja je višja od mejne produktivnosti dela in to povzroča inflacijo, zato se pojavljajo pritiski s strani nosilcev ekonomske politike, da bi se osebni dohodki izenačili

z mejno produktivnostjo dela. To pa v blokiranih razmerah povzroča zmanjševanje zaposlovanja in/ali zniževanje realne ravni osebnih dohodkov. Oboje pa je tako ekonomsko kot tudi socialno in politično nesprejemljivo. Edina možna rešitev so deblokade v vseh delih družbenega sistema, ki bi omogočile likvidiranje neuspešnih proizvodnih programov — podjetij in ustanavljanje novih proizvodnih programov — podjetij ter s tem povečanje povpraševanja po delavcih in povečanje agregatnega outputa. Integralno tržišče bi postopoma dvignilo mejno produktivnost dela oz. povpraševanje po delu na višji raven. Raven zaposlenosti bi se postopoma povečevala, s tem pa bi tudi raven osebnih dohodkov s sedaj neravnovesne težila k ravnovesni ravni. Ta raven bi bila višja od ravni, ki se vzpostavlja s sedanjimi ukrepi ekonomske politike in tudi višja od ravni življenjskih stroškov.

Gospodarstvo bi torej po deblokadah v razmerah integralnega tržišča težilo k višji ravni zaposlitve in k ravnovesju na tržišču dela. S tem bi se povečala tudi agregatna ponudba blaga in storitev, ki bi zaradi ravnovesnih cen produkcijskih faktorjev ter okrepljene konkurence na domačem trgu in iz uvoza postala bolj elastična na spremembo cen.

Ravnovesna cena kapitala (realno pozitivna obrestna mera) in možnosti finančnih naložb (delnice, obveznice, novi proizvodni programi — podjetja) bi povrnile zaupanje v denar, s čimer bi se povečalo varčevanje, agregatno povpraševanje pa bi postalo cenovno bolj elastično.

Tako agregatna ponudba kot tudi agregatno povpraševanje bi postala v deblokiranih razmerah bolj cenovno elastična. S tem bi se oblikovala tudi ravnovesna raven cen in ravnovesna količina realnega outputa oz. ravnovesje med agregatno ponudbo in agregatnim povpraševanjem. Ko bi bilo to doseženo, ki lahko tudi ekonomska politika s svojim instrumentarijem normalno odpravlja trenutna tržna neravnovesja.

KATEDRA: Glede na to, da so pri nas vse glavne odločitve politične odločitve, je krog sklenjen. Spet smo pri politiki.

Žižmond: V glavnem so vse politične odločitve, če jih gledamo s strokovnega vidika, slabe, kar ni nič čudnega. Tisti, ki vodijo državo, nimajo dovolj znanja in kvalitativnih strokovnjakov okrog sebe. Posledica tega pa je voluntarizem v ekonomski politiki, kjer sprejemajo ukrepe, ne da bi prej teoretično preverili in izračunali, kaj se bo zgodilo.

KATEDRA: Slabo se nam piše . . .

Žižmond: Seveda se nam slabo piše. Slabe nosilce ekonomske poli-

tike je pri nas težko zamenjati, strokovnjaki pa neradi delajo v strokovnih službah upravnih organov za sorazmerno nizko plačo. Posledica je negativna selekcija, ki se stalno ponavlja.

KATEDRA: Kaj pa je sploh s strokovno kontrolo?

Žižmond: Strokovna kontrola sicer je, vendar v tem političnem mehanizmu ne more doseči, da bi se strokovno mnenje upoštevalo, niti ni mehanizma za menjavo nesposobnih ljudi, nosilcev odločanja. Možno je celo to, da ista vlada vodi najprej povsem neustrezno politiko, potem pa, ko taka politika poglobi krizo, vodi povsem drugačno politiko, ki je, recimo, malce bolj ustrezna. Ampak, ista vlada, isti ljudje, to je možno samo v takšnem političnem sistemu . . .

KATEDRA: Se vam ne zdi, da so vse te akcije strokovnjakov, javno delovanje, mali vzvodi, po katerih se postopoma vzpostavlja demokracijska baza?

Žižmond: Da, vendar je odvisno od politike, ki to dozira. Stopnja represivnosti sistema se spreminja. Če imaš otroke, družino, ti ni vseeno, kakšna je stopnja represivnosti sistema. Starejši kolegi, denimo dr. Tine Lah, so to izkusili. Dr. Lah je leta 1968 predlagal uvedbo delnic na nekem znanstvenem simpoziju. Takrat ga je politično napadel Albrecht in Tineta Laha so v bistvu ekskomunicirali. In čisto človeško je, če te postane strah.

Potrebno je imeti dovoljšnjo dozo državljskega poguma, da se stvari povedo in večkrat ponovijo, da se zgradi določena zavest, pa ne samo pri stanovskih kolegih. Torej gre za državljski pogum po eni strani, po drugi pa za stopnjo represije, ki je, hvalabogu, v Sloveniji v zadnjih letih nekoliko manjša.

KATEDRA: Po 3 objavljenih reformah pa seveda ne bo nič drugega.

Žižmond: Sedanja reforma političnega sistema, ki je po mojem mnenju najpomembnejša, je bolj kozmetične narave. V bistvu se ohranja status quo. Vprašanje pa je, kolikšna je pripravljenost, zavest ljudi za resne politične reforme. Priseganje partiji je marsikje še vedno ritual. Marsikje še vedno mislijo, da je partija tista, ki je najbolj pametna. Potem je tukaj še pomanjkanje znanja, slaba razgledanost, pomanjkanje informacij, ni demokratične tradicije . . .

pripravila: Aleš Razpet
Sašo Dravinec

Namišljeni sovražniki

V deželi, kjer je celo kruh postal akter v poblaznelih igrah „čiste politike“, ni čudno, da tudi na večino ostalih dogajanj okoli nas, ki jih vidimo in občutimo (ali pa ne, kot bomo videli!), moramo gledati, kot da so predmet političnih iger, ali boljše, manipulacij. Vse to je način vladanja. Povsod po svetu, trenutno pa pri nas v izrazito potenciani (uni)formi.

Pa čeprav je pri nas pripomoček za vladanje, t.i. „dežurni sovražnik“ ali neke vrste vedno prisotni „ŽID“, prisoten v vsej povojni Sloveniji. Jasno, omejujem se na Slovenijo. „Sovražnik“ je ta režim oziroma ta — komunistična — ideologija vedno imela „na tone“. Dejanskih in NAMISLJENIH. Namišljene je uporabljala za uničevanje dejanskih.

Poblazneli pokoli domobrancev leta 1945, Nagodetov in dachauski procesi, informbirojevci, klerikalci ter nato dolga desetletja boja proti drugače mislečim oziroma intelektualcem. Težke borbe „mlade oblasti“ proti „zunanjemu sovražniku“ so se prepletale s težkimi kanonadami proti „notranjemu sovragu“ in proti „sovragom“ v lastnih vrstah. Vse za to prekletu OBLAST! Brez nje so nič, z njo so skorajda „popolni“. Čisto „popolni“, ali natančneje, čvrsto so v sedlu oblasti le ob preganjanjih vseh vrst sovražnikov.

Hitler je imel Žide, Milošević ima Albance pa še koga . . . Tudi Slovence, ali, kot pravi, „slovensko birokratsko vodstvo“.

Delegati vseh zborov slovenske republiške skupščine za SLO in DS so 6. oktobra poslušali ERTLOV diskurz o varnostnih razmerah v Sloveniji. Situacija je že kar tragična, saj niti en delegat ni zagrabil Ertla za jezik in mu povedal, da s svojim početjem nevarno prekoračuje svoja pooblastila ter skozi varnostno oceno neposredno grozi slovenski demokratični javnosti, ki je po njegovem mnenju glavni akter oziroma povzročitelj slabšanja varnosti v Sloveniji. Samega Ertla seveda med temi povzročitelji ni in bi ga zato zaman iskali med slovensko demokratično javnostjo.

Ali „skrivnostni uslužbenec RSNZ Miran Frumen“, ki je celo pomlad grozil Mladininih urednikom ter z vojaškimi varnostnimi organi koordiniral protidemokratični udar v Sloveniji ter ta udar 31. maja tudi izvedel, ni Ertlov šlovec?

Vsi vemo, da je, poznamo pa tudi Ertlove, osupljivo velikokrat nasprotujoče si izjave po aretacijah oziroma ugrabitvah.

Kdor misli, da bo v kratkem v Jugoslaviji izvršen vojaški udar, se moti. Ta je namreč že izvršen in je potekal v navidezni ilegali. Kdo trenutno vlada v Jugoslaviji — in Sloveniji — se vidi iz kričečega primera samovolje v primeru sojenja četverici ter poblaznega Bogatajevega konstrukta. Pri vsem je seveda najbolj osuplo vedenje slovenske uradne politike ob ljubljanskem in Bogatajevem vojaško-političnem „sojenju“. Ali si ne upa reagirati, ker nima več moči, ali pa ji protidemokratični udar celo ustreza? Verjetno oboje.

Skratka, Ertl pri tem protidemokratičnem udaru nosi ključno vlogo, saj je SDV pod njegovo komando. V svoji varnostni oceni, ob kateri so delegati slovenske republiške skupščine molčali kot v grobu, Ertl za „ilustracijo“ poslabšanja varnostnih razmer v Sloveniji navede celo vrsto „tipičnih primerov“ oziroma NAMISLJENIH SOVRAŽNIKOV. Poglejmo, kaj pravi: „Med drugim je bilo slišati (med katerim drugim in kje je bilo slišati?, op. I. Ž.), da se ljudje sestajajo tudi zato, da bi prekinili z nekaterimi neučinkovitimi razpravami v naši družbi, kot je nastajanje novih zvez za reševanje problemov v kmetijstvu. Ob vseh razmišljanjih o neučinkovitosti sindikata je čedalje več resnih razprav o ustanovitvi neodvisnih sindikatov.“

Že dolgo časa so prisotne razprave o JLA, civilnem sluzenju vojaščine, financiranje armade in drugih vprašanih (katerih? op. I. Ž.). Žal pa nekatere razprave o tem ustvarjajo konflikt med JLA in slovensko družbo. Veliko se govori in na novo podpira razprava o človeških pravicah in o tem, ali naj Slovenija vstopi v Evropo. Nihče ni doslej prepovedal Plečnikove razstave v tujini (kako ste velikodušni! op. I. Ž.). Način, s katerim nekateri (kateri? op. I. Ž.) obravnavajo tovrstna vprašanja, kaže na separatizem oziroma na odmičanje iz Jugoslavije . . . In še in še. Poudarki so moji.

Cela vrsta pričevanj, ki govorijo, da je Ertlovo glavno početje naperjeno proti slovenski demokratični javnosti.

Ertl pravi: „V Sloveniji v zadnjih dvanajstih letih niso sodili nikomur, ki je mislil drugače“. Ali res? Kaj pa Ertl razume pod pojmom „misli drugače“?

Naj navedem še dva primera namišljenih sovražnikov, s katerimi Ertl preprečuje delegate, da so ogroženi: „Služba državne varnosti ni zaradi Mladine ali Odbora za varstvo človekovih pravic, temveč imajo njeni delavci bolj pomembno in odgovorno delo, saj Slovenija meji na Zahod in je tako hkrati predstraža subverzivni dejavnosti proti SFRJ.“ Če ne bi bilo črno na belem, ne bi verjel, da nekdo med nami še vedno zastrepulja prebivalce Slovenije s takšnimi izmišljotinami (da si tudi jaz privoščim malo besednjaka iz arzenala „naše“ ideologije). Upam, da SDV res ne obstaja zaradi Mladine in Odbora! Ali pa sem naiven? Dejstvo pa je, da sta Mladina in Odbor poleg vseh ostalih „nečednosti“ tudi zaradi Ertlove SDV. Evropa živi za leto 1992 ter vse počne v tej združevalni perspektivi, Ertl pa pleteniči z namišljenimi sovražniki, „subverzivnimi dejavnostmi proti SFRJ“ iz evropske smeri. Bog požegnaj to „subverzivno sovražnost“ in da bi je dal čim več. Torej, za koga (Ertla retorično sprašujem)?

In za konec še vrhunec z najbolj trdnim in najbolj uporabljanim namišljenim sovražnikom.

Ertl: „Čeprav med slovensko politično emigracijo ni napadalnosti, pa se kažejo njene težnje in špekulacije s trenutnimi dogajanjmi v naši družbi. Njihovo geslo je, da je cilj politične emigracije kot tudi opozicije doma samostojna Slovenija. Razmišljajo celo o združenih državah Jugoslavije, ki bi obsegale Slovenijo, Hrvaško, BiH, Srbijo in Makedonijo. Slovenska politična emigracija ne povzroča toliko skrbi, kot ustaška in albanska.“

Človeku 43 let po masakru nad domobranci res gre na bruhanje, ko gleda, kako Ertla še vedno ogroža slovenska politična emigracija. Pa ne le njega, saj smo letos že nekajkrat bili priča bolnih diskvalifikacij z vedno uporabno etiketo „sovražna politična emigracija“, s katero aparatžki vladajoče ideologije obkladajo ter na ta način onemogočajo kritično javnost. Ertl sam pravi v obravnavani varnostni oceni, da imata SPE in „opozicija doma“ enake interese.

Ertla pozivam, naj nam že enkrat predoči konkretne dokaze za „sovražno delovanje“ slovenske politične emigracije!

Cinizem ter izrazito protinarodno delovanje je že to, da še po 43 letih nekdo (kdo le?!), prepoveduje literaturo naših političnih emigrantov ter njihovo svobodno gibanje po domovini, na drugi strani pa imetnik popolnega monopola fila delegate o „sovražni dejavnosti“ slovenske politične Emigracije.

Ivo Zajdela

BOGO ČERIN

Imeli so nas, imajo nas in imeli nas bodo za norce!

Mislím, da si kaže zapomniti naslednji datum: *ponedeljek, 7. novembra 1988*. Tega dne je Miran Potrč na tiskovni konferenci v skupščini brutalno diskvalificiral izjavo Društva slovenskih pisateljev **Za referendum, zoper amandmaje!** (*Delo*, 4. novembra, *Dnevnik*, 5. novembra 1988). Ta diskvalifikacija pomeni dokončen prelom „premirja“, ki je vladalo na slovenskem kulturnopolitičnem prizorišču minulo poletje. Na neki način predstavlja prelom s „kohabitacijo“, ki je trajala daljši čas: nemara kar večji del osemdesetih let.

Slovenski kultura in politika sta se pobotali in povezali med NOB, leta 1945 pa je Boris Kidrič zmagoslavno zapisal, da je komunistična revolucija hkrati s socialnimi uresničila tudi kulturne cilje. Rekel je, da je v revoluciji končno dobila svoj **adekvat** Prešernova poezija: prepad med velikimi (kulturnimi) idejami in družbeno realnostjo naj bi bil premagan! Ta idila se je sicer kmalu končala — s pomočjo znanih ideoloških, političnih in policijskih metod, s katerimi so bili eliminirani in diskvalificirani Zupan, Javoršek, Pirjevec, Kocbek, Mrzel, Torkar itn. Obdobju realsocialističnega socrealizma je že spet sledila krajša otoplitev v 60. letih, toda prave ljubezni med politikom in kulturo Slovenci nismo doživeli (ukinitve revij od *Besede* do *Prostora in časa* in *Perspektiv*) vse do 80. let, ko so nekateri politični položaji dobili prav zgledne kulturne priimke in ko se je naša „zgodovinska nasprotinca“ — partija — pričela vesti nekako vljudno in ljubeznivo tudi do kulturnih priimkov, ki niso bili politično zgledni.

Kaj pa zdaj! Miran Potrč je izjavil, da pisatelji razširjajo neresnice in da se vtikajo v stvari, ki se nanje ne spoznajo; s čimer je hotel reči, da zavajajo javnost n podirajo zgradbo, ki jo je naša politika — v hudih bojih — zgradila v veselje in za blaginjo slovenskega ljudstva. Z drugimi besedami: slovenska politika je vse naredila za ljudstvo, to ljudstvo ji glasno pritrjuje, vmes pa so posegli kulturniki, ki skušajo v naše življenje uvesti nered, spor, hudo kri itn.

Še pred meseci tega Potrč ne bi bil rekel, saj je slovenska politika glasno stokala, da jo stiskata zvezna birokracija in vojska; za svojo oporo si je iskala vse mogoče in nemogoče zaveznike od kmetov do pisateljev, koketirala je z levičarskimi odbori in desničarskimi srednjeevropejci, dopuščala razprave o konfederaciji in strankarstvu, celo **obljubljala referendum**. Res je, da so nas v začetku leta 1987 napadli zaradi 57. številke *Nove revije*, toda obenem so tudi pokazali roge zveznemu tožilcu; res je, da so z različnimi posegi zbadali *Katedro*, *Mladino* in *Tribuno*, vendar so ta glasila po tekočem traku objavljala skrajno ostre obtožnice zoper režim in dokaj plastično opisovala življenje v realnem socializmu.

Potrčeve poučne besede so seveda sledile izjavam voditeljev od Smoleta do Kučana; slovensko **zimo**, bo menda treba šteti kar od septembra ali pa vsaj od 17. seje CK ZKJ. Pred 7. novembrom so napadli **Odbor**, pred Potrčevo pridigo so iz slovenske politične tekme izključili Bavčarja in pred tem dogodkom so se slovenski ustavotvorci že „zahvalili“ slovenski javnosti za sodelovanje pri ustavnih nanizanki.

Toda Potrčev govor 7. novembra je bil pač vrhunec karipranje zoper slovensko „demokratsko javnost“ in posebej zoper kulturnike, ki so jih dotlej še najbolj „pardonirali“. Prišel je pač — dolgo zadrževani — čas obračuna. Zgodba z amandmaji je tako rekoč končana in slovenska javnost bo tako ali drugače ugotovila, da je bila „okoli prinešena“. Zavedali se bomo posledic svoje naivnosti in dobronamernosti; zavedali se bomo, da je bila slovenska pomlad le nežna medigra v drami s tragičnim koncem. V tem gledališču iger ne bo več! Izključili so kurjavo, odpeljali žaromete in kulise, nagnali igralce!

Kaj je pravzaprav rekel Potrč? Za formulacijami o „enostranskih trditvah“ pisateljev tiči dobro znana logika. Pravice in resnice slovenskih nacionalnih interesov, suverenosti in demokracije . . . ne branijo (torej jih omalovažujejo in teptajo) pisatelji, ampak jih brani politična nomenklatura. Iz tega sledi, da politični proces ni sporazumevanje med različnimi interesi, ampak bolj ali manj le verski ritual; politična telesa in njihova stališča se ne pojavljajo na nevtralnem terenu, kjer se izkazujejo s prepričljivostjo; ampak nastopajo v cerkvi. Tisti, ki hočejo piti iz zlatih kozarcev, morajo sprejeti krščansko vero (zgodba o spreobračanju Karantancev v 8. stoletju), ali pa bodo **izobčeni**. Sklep o izobčenju (ali recimo „poobčenju“) je bil sprejet že prej, Potrč pa mora kot pravi inkvizitor dobaviti ustrezna opravčila in „dokaze“. Potrč sicer ne more dokazati tega, kar pravi — da pisatelji slabo poznajo ustavo, da slovenska suverenost ni okrnjena ob tem, da je federacija dobila kup novih kompetenc; da smo ob tem, ko smo marsikaj izgubili, vendar veliko „dobili“. Stvar je vendarle taka: izgubili bi bili lahko mnogo več. Ali po domače: dobili smo jo s kolom po glavi, vendar so bili naši pretepači usmiljeni in so nam na udarjeno mesto prilepili obliži! Potrč ne more dokazati, da so se pisatelji v svojih **20 točkah, ki jih imajo za nesprejemljive**, zmotili. Vendar ima na voljo velik (inkvizitorski) aparat, s katerim lahko brez omejitev to dopoveduje slovenski javnosti. Potrč lahko, kadar se mu zahoče, skliče tiskovno konferenco, se pusti intervjuvati v časopisih in na televiziji, navsezadnje pa ima na stotine uslužbencev, ki ga zvesto ubogajo, in celo vrsto vernikov, ki hočejo pti iz zlatih kozarcev.

Toda to so podrobnosti. Slovensko politično vodstvo se je po koncu pomladi odločilo, da bo — po preskušeni metodi — diskvalificiralo in izobčevalo vse tiste, ki se oltarju ne bodo bližali s sklonjeno glavo. Ljudstvo je vendar državna last in Potrč se do njega — v našem primeru do pisateljev — vede kot do svojih podanikov. Ob tem lahko reče še to, da ga je ljudstvo legalno izvolilo: beseda **legalno** pa se le neznatno razlikuje od besede **legitimno**. Navsezadnje je v poletnem času demokratska javnost svojemu vodstvu dala nekakšno zaupnico. Zanj ni bilo treba Potrču podpisati nobene ponudbe in čisto prav — **nam** — bo, če bo trdil (ah, kakšen kronski dokaz!), da je njegova oblast legitima.

Še dva stavka: **1. Imeli so nas, imajo nas in imeli nas bodo za norce!** **2. Povedati je treba, da je tako: zaenkrat še za časopise, morda kasneje za letake, navsezadnje za predal!**

Dimitrij Rupel

BOGO ČERIN

Je Kučan Janšo prodal?

Na zidu blizu doma študentov medicine v Ljubljani piše ali je pisalo, protipartijske grafite prizadevno belijo — pri drugih so že skoraj obupali): KUČAN, JANŠO SI IZDAL! Ne vem, ali ga je lahko izdal, saj J. Janša ni več komunist, izdal ga je lahko le (če ga je) kot od preteklosti vsiljeni politični voditelj slovenskega ljudstva. Tudi vsiljeni voditelj (Janša: *predstavljaj oblast in se temu primerno tudi obnašaj*) je s svojim voditeljstvom prevzel odgovornost, in njegova odgovornost za usodo in blagostanje vodenih je še večja, saj se ne more izgovarjati: zakaj ste me pa postavili sem?

Nimam želje, da bi napadal Kučana: nobenega politika v Jugoslaviji ne poznam, ki bi bil več vreden — razen morda Janše. (Ne mislim Janše kot mučenika, idola ali simbola; simboli pridejo in gredo: mislim pa Janeza Janšo kot najboljšega politika mlade generacije v Jugoslaviji.) Kučan je vzdržal pomlad čakajočih tankov, čeprav se je zdelo, da iz dneva v dan sivi; vzdržal je lansko jesen, ko se je pričakovalo, da bo padel pred novim letom; bog ve, kaj je še vzdržal. (*Bojim pa se, da ne brez posledic: zdi se mi, da ga je pritisk nalomil.*) Vzdržal je kadrovska sivino v partiji (*kakšna revščina, kakšno zapravljanje ljudi!* morda se motim, a velika napaka, ki bi jo Kučanu pripisala, je pomanjkanje drznosti in svežine v kadrovske politiki. Nikjer ne vidim znakov tihe, konsistentne politike kadrovske sprememb pod površino — politike, ki bi Kučanovi pomladi omogočila trajnost; vidim le nekaj razkropljenih potez — *polovičar je, to mu očitam, tudi kot parijin vodja je polovičar*) in bedo v občinskih komitejih. Omogočil nam je, da smo dokaj mirno živeli in celo odprli nekaj vrat.

Pa vendar pravim, da je le dober žirondist — in to je lahko naša poguba. Bojim se, da nima moči, domišljije in poguma, da bi v kritičnih trenutkih prestopal pragove. In ne pozabite: žirondisti so omogočili republiko, a Francijo so tudi potegnili v dolgo, ubijajočo vojno, ker so se bali ljudstva, ker niso mogli čez pragove (glej *Francosko revolucijo* Petra Kropotkina — čujte, kolegi iz KRTa, 1989 bi nam lahko tiskali slovenski prevod!). In naposled od vse njihove previdnosti ni bilo nobene koristi in mnogo škode.

Janša je edini od četverice, ki so ga slovenski pravosodni organi nagradili z zaprtim oddelkom. Če se je to zgodilo brez soglasja slovenske politike — CK ZKS, Tomšičeva 5 — sem bicikel. Ljudska modrost pravi, da ga tovariši nočejo videvati po Ljubljani. Ne le zato, ker je simbol svobode, politične in človeške,

ne le zato, ker bi jim budil slabo vest — *nevaren jim je*.

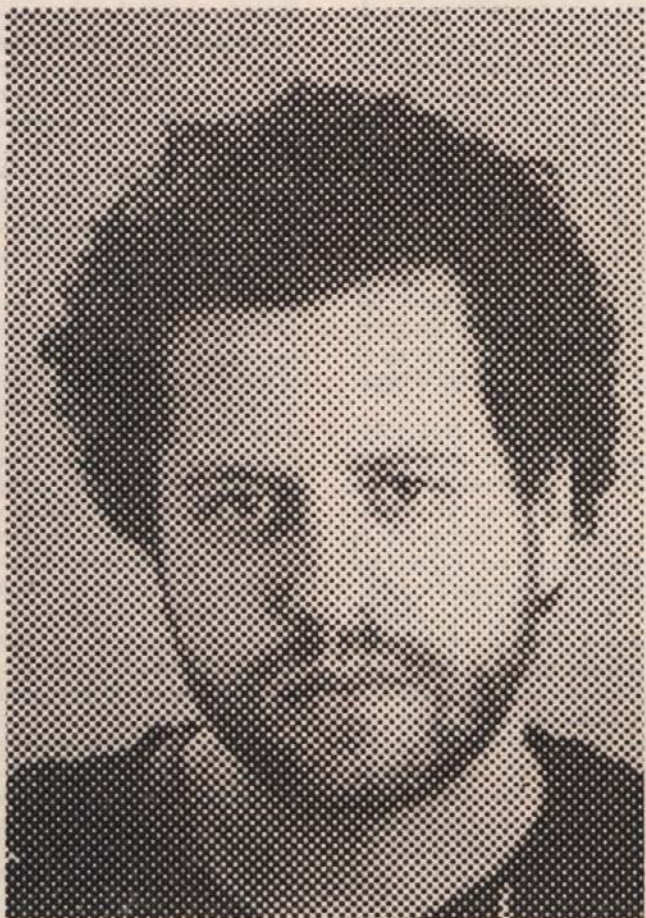
Ni marksistični jezuit, ni dealer in ni kurba. (Jasno, vse tri skupine so doma tudi v kritični javnosti!) Ima domišljijo, pogum in šarm. Voditelj je. In nobenega podatka nimam, ki bi mi govoril, da ni pošten.

Slovenski in jugoslovanski politični vrh — CK, dislocirani obrati in modri starci — bi v njem skoraj morali videti živo, srhljivo vprašanje: če bi — *bog ne daj* — sprejeli javnost za partnerja — mar lahko sprejmejo partnerstvo s takšno jav-

nas bo pred starostjo, izobrazbo in gospodarskim okrevanjem, tako se mi zdi. In Kučan je to dovolil.

„Javnost je edina, na katero se lahko slovenska politika opre. Mislim, da se politika tega premalo zaveda; in to je lahko usodno oziroma bo usodno na točki, ko se bo treba odločiti o našem odhodu v zapor, ta točka pa se pokriva tudi z ustavnimi spremembami.“ (Janez Janša, intervju za 7D, (10/88).

Ni se mogel odločiti, da bi se povezal z zametki YU demokratične

Pristavek: Kakor je bilo Kučanovo navdušeno strinjanje z *Dnevnikovim* komentarjem „Z *liziko na oblast*“ osupljivo pod nivojem človek, ki smo ga spoštovali, je lepo, da je naročil objavo Janševega pisma v Delu (potem, ko je bilo to že objavljeno v Mladini, sicer ni imel več dosti izbire) in mu odgovoril, čeprav brez posebne vsebine in v blago pokroviteljskem tonu oblastnika. Namesto, da je spregovoril o „vašem tragičnem primeru“ bi lahko ukazal Erženu, naj DV pusti Janšo pri miru: „*Tudi zdaj vem, da me zasledujejo, mi prisluškujejo, nimam potnega lista — in to je že sedemdeset odstotkov zavora. Seveda poleg negotovosti, ko čakam, kaj bo. Ampak zdaj mi hodijo v stanovanje tako, da je očitno. Ker znajo to, če hočejo, narediti tako, da se ne opazi, je jasno, da gre za metode zastraševanja. Prideš domov, pa so enkrat odvite varovalke, drugič gorijo luči, tretjič je malo razmetano.*“ — J. Janša, intervju za 7D. Če partijski šef v socializmu ne more krcniti tajne policije po prstih, je z njim nekaj narobe.

No, to lepo Kučanovo gesto z odgovorom Janši sta uravnovežili cenzura Janševe izjave ob prejemu poziva za zapor ter druga poteza iz iste sobotne priloge: cenzura stavka iz študentskega odprtega pisma Kučanu in cenzura Odprtega pisma članom Predsedstva SRS. V poneдельник naj bi potem po izjavi Gorazda Drevenška objavo odobrila odgovorni (Doberšek) in glavni (Kovač) urednik Dela (iz sobotne priloge je pismo in stavek verjetno vrgel Kovač), a pismo članom Predsedstva SRS vseeno ni smelo iziti.

Kolikor vem, Kučan nima rad vloge cenzorja — verjamem, da so bila obdobja, ko je njegova beseda odločala o izidih mladinskih časopisov, verjamem pa viru, ki mi je nakazal, da je Kučan potem to vlogo v imenu pravne države stresel na Carja ali morda koga drugega, prepričan pa sem, da je prej omenjene cenzure požegnal nekdo iz CK.

Samo Resnik

nostjo? (Večina mojih kolegov meni, da bi ta vrh lahko šel v partnerstvo z Bavčarjevo javnostjo. Jaz še nimam mnenja.) Zato naj bi bil Janša priprt in obsojen, zato naj bi šel na zaprti oddelek.

Naj mimogrede pripomnim, da so ljudje, ki uporabljajo politične umore za kadrovske politike, zame svinje.

Kučan se je uklonil vojski, morda začasno. S koncem meseca, dnevu *republike* v posmeh, naj bi vojska postala drugi ustavno privilegirani del YU družbe. Partija ne bo več edino dete v zibelki. **Varovala**

javnosti. Šel je v začasno koalicio z rdečimi pašami. In spotoma je najbrž privolil, da gredo štirje nedolžni ljudje v zapor, tisti nevarni izmed njih pa v zaprti oddelek. Preslišal je prvo študentsko sporočilo slovenskim državljanom, s ponudbo za pogajanja.

Dobil je čas in manevrski prostor na desnem krilu. Morda bo tako lahko postal predsednik SFRJ, kar bi bilo za nas vse dobro, če le ne bomo potem dobili kakšnega prevelikega buteljna za šefa slovenske partije. Kakšno stvar je tudi izgubil. Ne zavidam mu.

Ko bi se dalo iz vrtca v jaslice

Mladinske volitve so bile zopet po meri volilcev, niti slučajno pa po meri sprememb, ki jih sami zahtevajo. Spomladi so v ZSMS skoraj dosledno opravili z nosilci Janšinega programa, realne opcije za transformiranje kadrovskega vrtca nosilcev oblasti v neobvezujočo zvezo mladinskih organizacij in gibanj. Takrat sta pri rezu sodelovala kadrovska komisija in predsedstvo RK ZSMS, tokrat (4. novembra), na nadomestnih volitvah za popolnitev mest v organih RK ZSMS pa je to celo temeljiteje opravila kar republiška konferenca sama.

Razloge gre iskati pri volilcih in v njihovem okolju. Delegati v RK ZSMS so najpogosteje profesionalni občinski mladinci, mladinski aktivisti v najzlahajnejšem pomenu te besede. Da so pogosto rekrutirani iz brigadirskih vrst, pove vsaj dvoje. Vajeni so hierarhične ureditve kar je neskladno z načeli ZMOG — brigadirsko svaštiranje in voluntarizem — MDA so porabile, kolikor so potrebovale, dale pa, kolikor so zmogle(!?) — pa ne gre skupaj s strogim političnim profesionalizmom, ki ga opredeljuje Mojmir Ocvirk v „Boju za oblast“. Klasično okolje mladinskih funkcionarjev so Domovi DPO, akvariji, če hočete.

Da je ZSMS kadrovski vrtec „velike“ politike, kažejo poletne rošade. Željko Cigler je že na SZDL, Milan Balažič je na Tomšičevi 5, Duško Kos, kandidat za predsednika RK ZSMS pa je po ne-izvolitvi poiskal zaposlitev kot šef kabineta pri Korošču v Beogradu(!?). In gotovo ni nič drugače na nižjih, občinskih nivojih. „Velika“ politika se tega seveda sploh ne brani, saj lahko dobi dobrošle sodelavce, ali pa dovčerajsnje reformatorje preprosto vsrka v svoj sistem.

Bojim se, da se zna kaj podobnega zgoditi tudi z novo nastajajočimi interesnimi ali stanovskimi združenji, ki jih sistemske politične sile velikodušno jemljejo pod svoje okrilje. Če to povežemo z maksimo (parolo) „socializem po meri ljudi“ ugotovimo, da si ga ljudje začenjajo krojiti, samozvani krojači pa jim ga hite prikrojivati, zaenkrat s pokroviteljstvom, a nič novega in čudnega ne bi bilo, če ne že jutri še s čim drugim. Okolje pa je, žal, toliko otopelo, da jih kljub jasno izraženi potrebi ne zmoro samo vzdrževati.

ZSMS je najmobilnejša politična organizacija pri nas, ki bi, upoštevaje toliko opevano lastno zavzetost in zanimanje, lahko zagotovila nastavke za samostojnost novih združenj. A kaj, ko se v njenem najvišjem organu, konferenci, s polnimi usti prepotrebnih „sprememb“ tako histerično otepajo novih ljudi. Saj manjšega rizika za boljše sploh ne more biti, kot so to novi ljudje. In za združenje, ki so se navezala na uradno politiko se je bati, da bodo prav zaradi takšnih zadev postala samozadostna ali odveč.

Kar bi res pomenilo novo v slovenski politiki, najprej seveda mladinski, je predsedništvo Janeza Janše. Janša je poklican v keho, mladinski funkcionarji pa še naprej serjejo o novem in s tem ne delajo prav nič drugega, kot zgolj vzdržujejo obstoječe odnose in stare „nove“.

Bojan Prunk

Republiška kandidacijska konferenca (ZSMS) je 4. novembra 1988 uvrstila na kandidatno listo za nadomestne volitve v organe konference ZSMS 9 evidentiranih. Vseh evidentiranih je bilo 31. Dosledno so bili brisani vsi, ki so pomladi podpisali Janšin program (Pušenjak, Resnik, Šoster in Žajdela) in tudi tisti, ki so v kakršnikoli zvezi z organizacijami, ki so ta program podpirale.

Dan prej so se mladinci razburjali, zakaj Igor Bavčar ni uvrščen na kandidatno listo za člana predsedstva SRS . . .

Nataša GORJUP, Društvo prijateljev mladine Maribor

Na podlagi česa si se odločala za uvrstitev posameznih možnih kandidatov na kandidatno listo za nadomestne volitve za organe RK ZSMS ter ali si prebrala programe kandidatov?

„Vse programe, ki so mi bili poslani, sem tudi prebrala. Res pa je, da ti programi ali videnja niso stvar, po kateri bi se mogla ravnati. Povsem normalno je, da so nekateri ljudje bolj pisemeni kot drugi, a to še ni garant, da bo kandidat določenemu organu, bodisi republiškem ali zveznem tudi boljše delal. Odločala sem se v glavnem po tem, kakšen je kandidat, če sem ga poznala, oziroma po tem, ali se že več let pojavlja na raznih listah ali prvič, koliko ima kandidat izkušenj tudi na drugih področjih in ne le na področju, za katerega kandidira, in podobno. Jasno je, da moramo izbrati nove ljudi, če hočemo spreminjati obstoječi sistem in ga izboljševati z novimi idejami in vsebinami, in v skladu s tem sem se tudi odločala med različnimi kandidati, čeprav je tudi res, da je bilo mnogo preveč kandidatov in je moralo biti eliminiranih dosti sposobnih ljudi.“

(edina je glasovala proti Ivu Žajdeli)

Mojmir OCVIRK, RK ZSMS

Kdaj nameravate (republiška mladina) uvesti neposredne svobodne volitve v Sloveniji in ali morda le ne meniš, da bi bilo prav, če bi to naredili najprej v lastni organizaciji?

„Sli bomo po logičnem zaporedju in to je, da bomo najprej uvedli neposredne volitve v svoji organizaciji, potem šele v SR Sloveniji. Toda poznam več tipov političnih organizacij, med njimi so zelo redke tiste, ki imajo trdno članstvo, mislim na tip stranke, in pri nas je tako organizirana le partija, komunisti, imamo pa tudi druge partije, ki niso sestavljene izključno iz članstva, ampak še iz sponzorjev, donatorjev in podobno. Med obema tipoma obstajajo seveda razlike v notranji organiziranosti in posledica tega je, da so tudi možnosti vodenja volitev v različnih tipih organizacij različne. ZSMS ima absolutno nevezano članstvo, posledica česar je njej svojska oblika volitev in kadrovske politike. In dokler je ZSMS politična organizacija s takšnim karakterjem, so seveda neposredne volitve iluzija. Teoretično je to možno v partiji. Kar se pa tiče neposrednih volitev v Sloveniji, pa zvezna ustava, za katero bi po mojem mnenju moral biti razpisan referendum, predpisuje možnost neposrednih volitev. Če bo na naslednjih volitvah za člana predsedstva kak argument proti neposrednim volitvam, bom načeloma zahteval, da ZSMS razpravlja o tem, ali se tega postopka udeležimo ali ne. V slovenskem SZDL je že pripravljen material, s pomočjo katerega bi bilo moč izvesti neposredne volitve, toda v Sloveniji preprosto ne vemo koga pa bi neposredno volili. Osebnostem sem za to, da se za vse pomembne zvezne in republiške funkcije volijo ljudje neposredno, vendar bi to zahtevalo spremembo sestave skupščine. Ampak jaz sem za to, da se neposredne volitve uvedejo ob takšni sestavi skupščine, kot je zdaj.“

Ingrid BAKŠE, RK ZSMS

Ali nameravaš sodelovati s CIRZ glede na to, da nisi bila uvrščena na kandidatno listo?

„Glede na to, da gre za zanimive projekte, s katerimi sem se že ukvarjala, se mi zdi povsem razumljivo, da se s tem, ko nisem bila uvrščena na kandidatno listo, moj interes za te projekte ni nič zmanjšal. Moj interes ni povezan s funkcijo samo, ampak s področjem, zato seveda nameravam še naprej sodelovati s CIRZ. Poleg tega je treba povedati, da sama nisem hotela biti uvrščena na kandidatno listo.“

ANDREJ VERLIČ je sekretar RK ZSMS. Kaj mislijo in kdaj mislijo kaj storiti z mladinskimi volitvami, nas je zanimalo. Ugotavlja nove blokade v or-

ganizaciji. Andrej Verlič je mimogrede, edini profesionalni republiški mladinec, ki je podpisan pod program za Zvezo mladinskih organizacij in gibanj.

Intevju: Andrej Verlič

KATEDRA: Moja teza je, da je sistem, ki ga uporabljajo RK ZSMS za oblikovanje kandidatne liste, diskriminacijski. Definirano je razmerje izvoljenega do njegovih volivcev, do republiške konference ZSMS, ni pa konkretno opredeljeno obratno razmerje.

Verlič: Sistem je eliminacijski. Niso eliminacijski kriteriji, ampak mehanizmi, preko katerih se v raznih fazah oblikuje kandidatna lista. Strinjam se s tistimi, ki menijo, da je potrebna korenita sprememba vseh postopkov, ki so kakorkoli povezani z volitvami. Korenita sprememba v tem smislu, da bodo zagotavljale neposredne volitve. Preden volilni sistem na novo postavimo, ugotavljam, da lahko omenjene postopke že sedaj drugače izpeljemo. Mislim to, da pač ne izkoristimo vseh pristojnosti. To v našem primeru pomeni, da pristojnosti spustimo niže, na več ljudi, konkretno na konstitutivne dele ZSMS. Iz tega izhaja, da niti kadrovska komisija niti predsedstvo RK ZSMS liste ne ožita, da o vseh evidentiranih razpravljajo na občinskih kandidacijskih konferencah. Ne gre za odraz dobre volje, gre za to, da se do vseh evidentiranih opredeli širši krog mladincev in mladinskih funkcionarjev. Mladinske funkcionarje omenjam, ker s tem, da smo pristojnosti prenesli na nižji nivo, nismo veliko naredili. Zgolj to, da smo locirali nove blokade. Izkazalo se je, da je kandidacijska konferenca na ravni republike že pomenila volitve. Delegati iz posameznih konstitutivnih delov so na tej konferenci napravili tako ostro selekcijo, da je za posamezno funkcijo predlagan samo po en kandidat, v najboljšem primeru dva. In celo tam, kjer je bilo po mojem mnenju evidentiranih 20 dobrih, sposobnih mladinskih aktivistov za štiri razpisana mesta, je samo pet ljudi uvrščenih na kandidatno listo.

KATEDRA: Kje gre iskati razlogo za to?

Verlič: Predvsem v določilu, da je potrebnih vsaj 50 % glasov vseh delegatov republiške konference za uvrstitev posameznika na kandidatno listo. Drugod je ta procent nižji, okrog 25 %.

KATEDRA: Omenil si korenite spremembe. Kdaj in kako priti do njih? Pri tem verjetno velja upoštevati, da je RK ZSMS toliko močna, kot je močan njen najšibkejši člen.

Verlič: Ne morem se sprijazniti s tem, da bi bili močni zgolj toliko, kot je močan najšibkejši člen v organizaciji. V tem primeru bi bili zelo nemočni, zelo šibki, dovolim si reči, da celo nesposobni. Svoje delo sem pripravljen opravljati mimo najšibkejšega člana in za to tudi javno odgovarjati.

Da v vodstvu RK ZSMS s spremembami našega volilnega sistema mislimo resno, dokazuje dejstvo, da niti kadrovska komisija pri predsedstvu RK ZSMS niti predsedstvo Republiške konference ni ožilo liste, tudi takrat ne, ko so bile posamezne kandidacijske konference v nekaterih konstitutivnih delih proti določenim posameznikom. Sam se bom zavzemal, da se bomo že ob upoštevanju obstoječih aktov obnašali tako, da bo mogoče verjeti, da res drugače mislimo. To pomeni javnost postopkov, ravnanj . . . v skladu z obstoječimi pravili, brez naznanj, kar je zelo pomembno. Ne smemo imeti občutka, da gre pri nas za kadrovske kuhinje, da se tega občutka znebimo, pa morajo biti postopki javni, odprti, pripravljani moramo biti vedno pojasnjevati, razlagati, utemeljevati. Korenita sprememba pa so vezane na statut in nato skladno z njim na spremembo pravil. To pomeni, da bo to moč narediti na prihodnjem kongresu.

KATEDRA: Razmišljate o njem?

Verlič: Predvideno je, da se kongres sklicuje po potrebi. Glede na povedano smo prisiljeni razmišljati o njem, vendar ni moč reči, ali bo sklican čez šest mesecev, čez leto ali

čez leto in pol. Pred kongresom je potrebno razmisliti o več stvareh. O samem političnem programu, o statutu. Menim, da teh temeljnih aktov ne bi veljalo spreminjati tako, da bi imeli pred očmi star politični program in statut. Skriti ju je treba v predal, ker sicer ne bomo mogli ven iz vsega tega. Prav tako dvomim, da bi lahko te stvari delali tisti, ki smo sedaj vpeti v obstoječe okvirje, v zdajšnji sistem, ki smo izvajalci tega sistema.

KATEDRA: Vendar pa, ali se ti ne zdi, da so mladinske zahteve po neposrednih volitvah, referendumu . . . nekonsistentne po tistem, kar je delala mladinska republiška kandidacijska konferenca četrtega novembra?

Verlič: Gotovo velja pravilo, da je treba najprej pomesti pred domačim pragom, prav tako gotovo pa je tudi, da ima to pravilo izjeme. Nisem prepričan, da je to, kar mi delamo, izjema, zagotovo pa je potrebno razpravljati o tej organizaciji in o tem, ali velja razpravo usmerjati v to, v kakšnih razmerah je ta ZSMS nastala, o tem, v katerih okvirjih dela, v kakšnih pogojih.

Zavzemamo se, da nas postavljanje lastnih stvari na pravo mesto ne bi preveč okupiralo. Menim, da moramo svojo silo, ne nazadnje tudi svojo razočaranost, usmeriti v spreminjanje okolja, v katerem ZSMS deluje.

Omenil sem že, da se ne nameravam ravnati po najšibkejšem členu v organizaciji. Delegati na republiški kandidacijski konferenci so se odločali glede na svoje prepričanje. Odgovornosti pa ne gre terjati drugje kot tam, kjer so jih imenovali za delegate.

KATEDRA: Na dosedaj povedano imam dve pripombi. Prva je, da že sam obstoj kadrovske komisije daje možnost misliti o kadrovski kuhinji. Druga pa, da gre vendarle za medsebojno delovanje in vplivanje med predsedstvom RK ZSMS,

RK ZSMS in — teboj, kot njenim sekretarjem.

Verlič: Torej, kadrovska komisija je predvidena. Zato pristajam samo na razpravo, kaj naj počne, in če je kaj naredila, kako je to naredila. Pomembno pa je, kakšne pravice si člani jemljejo. Ali je prav, da je ali da je ni, to spada v razpravo o statutu in pravilih. Kar pa se tiče moje odgovornosti in odgovornosti P RK ZSMS, pa moram stvari trdno postaviti na svoje mesto. Predsedstvo RK ZSMS je izvolila republiška konferenca, tako da so odgovorni konferenci in ne obratno.

V naši organizaciji, hvalabogu, nimamo uveljavljenega načela demokratičnega centralizma in nobenih internih vzvodov, s katerimi bi zagotovili poslušnost posameznih OK ZSMS ali njihovih delegatov. Zastavlja pa se mi vprašanje, kaj to pomeni za uresničevanje politike P RK ZSMS.

Svoje delo pač opravljam s tveganjem, da moja odgovornost terjaja RK ZSMS na eni strani, drug moment tukaj pa je javnost, ki je tudi eno redkih orožij, ki jih imamo pri svojem delu.

KATEDRA: Zanima me, na podlagi česa so delegati glasovali. Dvomim, da na podlagi programov, zanima pa me tudi, za koga bi ti glasoval, izmed, denimo, evidentiranih za vodjo CIRZ?

Verlič: Težko povem, na osnovi česa so glasovali delegati, ker niso dolžni pojasnjevati, zakaj so se tako ali drugače odločili.

Če si vzamem pravico in povem, za koga bi glasoval, potem je to Dejan Verlič. Poznam vse kandidate za omenjeno mesto, za Verliča pa bi se odločil zaradi njegove agresivnosti, odločnosti. Menim, da je v razmerah, kot so sedanje, Verlič ugodnejši kandidat, ker ne bo pogojev za umirjeno, poglobljeno in strokovno delo. Šlo bo za nenehno borbo, za nenehne konflikte za projekte, ki so sedaj odprti. To je razlog, ki me vodi pri odločanju.

Pripravil: Sašo Dravinec

Slovenski volilni rasizmi

Zdi se, da kritiki letošnjih (slovenskih) volilnih fars — in sem sodi tudi slovenska mladinska organizacija — vedno znova postavljajo pod lupo obstoječo volilno zakonodajo in volilni sistem in terjajo njuno spremembo. Mislim, da so na napačni poti in da ne gre za vprašanje drugačnih volitev znotraj obstoječega sistema, ampak za spremembo sistema samega! Očitno gre za pristajanje na manj radikalni kompromis z obstoječo slovensko politično oligarhijo, ki — za razliko od premalo odločne in nepovezane opozicije — natanko ve, kaj hoče. Hoče pa za vsako ceno obdržati oblast in s tem vse politične in ideološke attribute, ki takšno oblast določajo in omogočajo. Govorim seveda o partiji in o tistem delu slovenskega političnega establishmenta, ki si prav v teh dneh zapravlja verjetno edino zgodovinsko priložnost, da bi z lastnih pozicij obračunal s tisto polit-ideološko držo, ki je preteklim — žal pa tudi sedanjim — dogajanjem dajal atribut nedemokracije in „posredne“ državljanske legitimnosti.

Kučan nekje na koncu svojega pisma (odgovora) Janezu Janši pravi, da razume njegov (se pravi Janšin) tragični primer in tako zavedno (ali pa ne?) zamolčuje dejstvo, da je to v prvi vrsti tragedija te partije, tega političnega in oblastnega vodstva in končno te dežele. V imenu Slovenije in tega naroda se sklepajo slabi kompromisi (ustavne spremembe) in v tem imenu naj bi se odrekli pravici, da že prav notorni politično-vojaško-policijski proces sprejmemo kot „žrtve“, ki nam bo ohranila vsaj tisto nacionalno suverenost, ki jo (še) imamo! Če bi bila cena za jamstvo za hitrejši razcvet slovenske pomladi zgolj arestantska usoda posameznikov, bi nanjo celo cinično pristal — saj je v naši zgodovini za svobodo kar naprej nekdo padal. Ker pa ne gre za to in ker gre za pece- ni prodajanje nacionalnega ponosa, za šlampasto štacuno z najbolj dogmatičnimi in konzervativnimi silami v Jugoslaviji, na takšno igro osebno ne pristajam. Če si že igramo politični teater na slovenskem „demokracičnem odru“, potem se bomo pač morali dogovoriti, da tu ne bodo vedno eni in isti imeli vloge statistik, glavne vloge pa naj bi bile že zgodovinsko v naprej in brez ugovora dodeljene.

Zato se mi zdi absurdno govoriti o neposrednih in svobodnih volitvah v deželi, kjer je na oblasti ena stranka in kjer je partijski monizem v bistvu dedni hegemonizem ideološkega suverena. Tudi sedanja slovenska partijska liberalna nruja je nasledla na nekaj čeri lastne pravovernosti, ki se ne zna in ne more otresti (in ji tega tudi ni treba počenjati, ker to določa njeno bit) boljševidičnih atavizmov in prav zategadelj vsake toliko časa požuga s prstom in pravi — tako pa ne! Ko po eni strani tako „grozi“, da bo sestopila z oblasti, ne pove pa, kdo bo lahko imel oblast (če odštejemo nič kaj zanesljivo in blefersko definicijo, da smo na oblasti vsi, zlasti pa delavski razred), pa po drugi strani še vedno pade v šok, ko ji kdo omeni večstrankarski politični sistem. Žal mi je, toda nestranskega političnega pluralizma si niti teoretično ne znam predstavljati!

Ampak, če je logično, da se partija tako obnaša, ni logično in razumljivo, da na njene vsiljene ideološke obrazce in pozicije pristaja tudi tisti del družbe, ki se proglašja za nosilca ideje o civilni družbi in pravni državi. Tu mislim tudi na slovensko mladinsko organizacijo, ki je že pozno spomladi letos sklenila, da bo šla po poti „porazov do končne zmage“, da bo sicer alternativa in v določenem smislu tudi opozicija, bo pa še naprej razglašena institucionalizirana, ker ji le to določa legalno pozicijo v političnem sistemu. Uspešen obračun z Janšino volilno listo (in zlasti seveda z njegovim programom) je zagotovo za precej časa onemogočil radikalizacijo mladinskih zahtev in transformacijo slovenske mladinske organizacije iz marginalne družbenopolitične organizacije v tisti politični subjekt, ki ga bodo vladajoči jemali resno. Jemali pa ga bodo resno le, če ne bo več pristajal na igre mačke z mišjo in ko bo izoblikoval takšen politični program, ki ne bo kompromis med partijsko ideološko okostenelostjo in (samo)kostelacijo zaradi zavedanja lastne (mladinske) politične nemoči. Ta namreč izhaja iz sistema kot takšnega — ta omejuje, ograjuje in določa pravila igre, lahko od proklamiranega odstopa, kadar si tega poželji in ne zagotavlja niti minimalne participacije na oblasti in je zatorej absoluten in absolutističen v najbolj žlahtnem pomenu te besede. Uradni slovenski liberalci so — historično gledano — sicer dovolili določene demokracične izjeme na sončni strani Alp, a to so vendarle le izjeme, ne pa pravilo! In namesto, da se mladinci toliko borijo za svoj institucionalni položaj, si morajo izboriti institucionalizacijo vsaj tistih slovenskih demokracičnih pridobitev, ki so ta hip nesporne in ki jih zaokroža pojem slovenske demokracične pomladi. Institucionalizacija sprememb v slovenski družbi je predpogoj za prihodnje moderne spremembe političnega in gospodarskega sistema in za dejanski sestop partije z oblasti.

Ko mi je pred časom ugledni slovenski politik očital, da kar naprej govorim čez oblast, po drugi strani pa se aktivno vključujem v prav te oblastne volilne boje in bi torej z njimi želel deliti oblast, je bil moj od-

govor kratek in jase: oblast da, delitev tudi, a ne z vsakomur! Propadli mladinski kandidati — od M. D. Murko, preko Anderliča in vse do Bavčarja — zatorej niso toliko žrtve sicer zelo razpoznavnega volilnega rasizma (političnega in programskega seveda), ampak bolj kot ne v prvi vrsti žrtve enopartijske vladavine, ki ne dovoljuje tekmovanja političnih programov, ampak svojo dejansko nedemokracičnost skriva za objestnimi in zdaj že nič več prikritimi nedemokracičnimi volilnimi rituali. Ki pa se jih znotraj svojih vrst ne odreka niti mladinska organizacija, zlasti če sodim po dejstvu, da iz sedanjih kandidatnih list izloča še poslednje nosilce radikalnega programa Janeza Janše.

Vinko Vasle

Ponovna zmag konjenikov revolucije

Vsak drugi izid kot znani izid zadnje kandidacijske konference (KK), ko ni bil izvoljen kandidat, ki je dobil največ podpore v tako imenovanih temeljnih sredinah, bi bil zame v nasprotju z lastnim razumevanjem principov in strukture slovenske in jugoslovanske („naše“) komunistične oblasti.

Ko sem se na KK mučil z nastopom za govorniškimi odrom in se ukvarjal s samopsihiatričnim diagnosticiranjem, mi je postalo jasno, kako brezupno je vedno vnovično sodelovanje v naprej zrežiranih predstavah jugoslovanske unikatne demokracije (da se ti telo neposlušno izvija) in kako protizgodovinsko je vztrajanje v delotvornosti marksistično boljševidske teorije in prakse (da se ti duh izgubi v blodnjakih teme).

Igor Bavčar seveda nikakor ni mogel biti izbran.

Kampanja zaklanjanja in podpiranja tako imenovanega slovenskega političnega vodstva je pokazala, kako zelo je „liberalna Slovenija“ blizu tistim, kar nekateri analitiki dogajanj v Srbijo označujejo s sintagmo „nacionalkomunizma“. Prav tako — kot že pred časom razpadla znotraj komunistična alternativa „demokracičnih“ članov ZKS — je kampanja pokazala na iztrošenost partijskega razumevanja demokracije, ki ne more sproducirati ničesar drugega, kot že tolikokrat videne totalitaristične scenarije lastne in družbene fiksacije.

Sestava KK je takšna, da vnaprej omogoča izvolitev pravega kandidata, čeprav bi v finale prišel z najmanjšo podporo. To je mogoče z nadzorom nad sestavo delegacij občinskih KK ter z nadzorom večine republiških depejevskih delegatskih mest. Za izvolitev pravega kandidata zadostuje nadzor nad 50 % glasov delegatov občinskih KK, razlika do 2/3 večine pa dodajo delegati republiških depejev (v primeru Bavčar je to pomenilo, da gotovo ni dobil niti enega glasu delegatov ZKS in SZDL, od borev in sindikatov pa je morda iztržil kakšnih 20 do 30 odstotkov glasov). Tako si tudi lahko razlagamo fivolno zdolgočasnost predsednika slovenske frontovske organizacije med zasedanjem KK. Še več: vse skupaj je bilo zanj tako nezanimivo (= v naprej, jasno), da je nekajkrat prav veselo zakinkal z njemu lastno ignorantsko dobrodušnostjo.

To, da so delegacijo RK SZDL predstavljali člani izvršnega odbora, seveda ni nikakršna folklorna slučajnost, ampak samo pojavnost oblika nadziranega zagotavljanja glasov pravemu kandidatu.

Sestava KK je sicer ključni mehanizem nadziranja in usmerjanja volitev, vendar pa ne edini pri tkanju novih zmag konjenikov revolucije.

Naslednji — v pogojih izven oblastne liberalizacije — še posebej pomemben mehanizem je tisti, ki skuša narediti prevaro KK nevidno. V primeru Bavčar so nam oblastniki postregli z dvema prijemoma: z že nešteto doživetim brezobzirnim eliminacijskim napadom in inovacijskim tovariškim prepuščanjem glasov najmočnejšemu komunističnemu kandidatu.

Medijski manever so namenoma storili tik pred dnevom X, ker so s tem onemogočili medijsko protiakcijo, ki bi lahko tako protiaargumentirala njihove trditve, da moralna in politična diskvalifikacija kandidata Bavčarja ne bi imela nobene oprijemljive teže, komunistično odstopanje glasov pa bi se lahko izkazalo kot nesankcionirano volilno komunistično pozerstvo znotraj KK ritualov.

Volilna farsa na KK gotovo ni zadnja volilna farsa jugoslovanskega tamponskega socializma. Vprašanje pa je, ali se je bom v prihodnje udeleževal tudi jaz osebno.

Andrej Fištravec

Med bojem in likvidacijami

Lado Ambrožič-Novljan se je rodil 10. marca 1908 na Čatežu ob Savi. Po maturi na učiteljski v Ljubljani leta 1928 in šoli za rezervne oficirje v Sarajevu (1928—29) je leta 1952 končal višjo akademijo v Beogradu. Za generalmajorja je bil imenovan novembra 1943.

KATEDRA Eno temeljnih vprašanj naše družbene stvarnosti je, po vašem, vprašanje o izgradnji in razpusitvi slovenske armade. Generala Dušan Kveder-Tomaž in Jaka Avšič sta morala zapustiti vojsko, tudi vaša usoda jima je zelo podobna, vsaj od leta 53. naprej — ko so vas „likvidirali“, ker ste ob smrti Borisa Kidriča pokazali premajhno stopnjo žalosti itd. Ali danes morda poznate kak bolj razumljiv vzrok, zakaj je bila slovenska armada likvidirana (razen „uradnega“, se pravi tistega, ki govori o enotnosti)?

Ambrožič: Ta likvidacija je bila posledica političnega stanja v Jugoslaviji in povezanosti s Sovjetsko zvezo. Ta je imela enotno armado in je računala, da bi vanjo vključila tudi armade drugih dežel. Naši voditelji se takrat niso povsem strinjali s tem konceptom, bili pa so prepričani, da mora biti jugoslovanska vojska enotna. Poleg tega je bila jugoslovanska armada vseskozi enotna, razen Slovenije. Slovenska osvobodilna armada pa se je zaradi posebnih politično-strateških razmer borila le v Sloveniji. Jugoslovanska armada je bila kot enotna že ustanovljena, medtem ko je slovenska osvobodilna armada imela posebno delovanje in tudi poseben status, ki pa izvira iz dejstva, da se takrat preprosto ni mogla tesneje povezati z jugoslovansko armado. Ustanovili smo popolnoma samostojno sestavo s šestimi divizijami, dvema korpusoma in IV. operativno cono na Štajerskem, ki je bila v rangu korpusa. Torej trije korpusi s šestimi divizijami, z nad tridesetimi brigadami, z močno artilerijo in drugimi topniškimi enotami, tankovski odred itd. To je bil imeniten dosežek, ki ga ne moreš zavreči kot stare marele! Vsi člani CK-ja, tudi Kidrič in Kardelj, so bili ponosni nanjo, bila nam je edini garant, da bomo v boju uspeli.

KATEDRA Zakaj borci niso glasneje protestirali, ko so jo ukinjali?

Ambrožič: Bili smo izredno disciplinirani, kar je bilo za vojne razmere nujno. In še posebej je bila takrat disciplina partijske sile trdna. Ta vojska pa je bila konec koncev, partijska vojska. V enotah je bila 44-ega leta ena tretjina članov partije, ena tretjina SKOJ-a — sest-

deset do sedemdeset odstotkov borbene sestave je torej bilo partijsko povezanih borcev.

KATEDRA V knjigi pravite, da jugoslovanski CK že leta 42. ni zaupal slovenskemu glavnemu poveljstvu npr. njegov poveljnik bi moral biti Neslovenec. Od kot do generalno nezaupanje, česa so se bali?

Ambrožič: Hoteli so trdno navezati slovensko vojsko na CK, oziroma na centralno partijsko oblast. In to preko komandanta. Ta je moral biti tak, da je to povezovalno vlogo mogel opravljati hkrati s tem, da je bil tudi strokovno usposobljen oficir. Med Slovenci verjetno niso videli takšnega človeka. Morda je bil najboljši med njimi, v vojaškem smislu seveda, Bebler. Ampak do njega tudi naš CK ni imel popolnega zaupanja, tako kot do Kvedra ne. To je verjetno bil poglavitni razlog, da so razmišljali o postavitvi glavnega poveljnika slovenske osvobodilne vojske iz vrst oficirjev pri Vrhovnem štabu.

KATEDRA Pravite, da se bo slabitev ustvarjalne udeležbe Slovencev v JLA vse bolj poglobljala. Na to ima v zadnjem času velik vpliv demistifikacija JLA kot kohezivnega faktorja Jugoslavije, še bolj kot to pa verjetno neslavna vloga vojske v ljubljanskem procesu in v primeru Toma Bogataja. Kako vas, kot nekdanjega komandanta, prizadevajo te sramotne igre?

Ambrožič: Dokler ne dobim materialnih zagotovil, da je ta proces res sodil izdaji, kar ne verjamem, se s tem, kar se je dogajalo, ne morem strinjati. Ne vidim nobenega razloga, da ne bi mogli zakonito prepričati slovenskega ljudstva, da je res šlo za izdajo. Nimam takih prijateljev, ki vedo, kaj je v ozadju. Vem (toliko kot vi, iz javnih občil — pa vendar sem prepričan, da zadeva ni bila takšna, kot se prikazuje.

Glede zaupanja v armado pa mi slm, da je tako — sestavljena je iz mnogih nacionalnosti in vsak ima svoj interes tudi do armade. S tem je treba računati. Okoli armade in za armado se plečejo mnogi različni računi, gre za udeležbo pri razporejanju politične moči. Temu se armada ne more popolnoma izogniti. Spor, če lahko tako rečem, med Slovenci in armado, korenini v mnenju, da Slovenci med vojno ni-

smo dali za osvoboditev toliko kot centralna jugoslovanska armada. Tudi študij naše osvobodilne borbe ni bil tako celovit, da bi se doumelo, kaj je slovenska vojska predstavljala med vojno za osvoboditev Jugoslavije. Zato se to omalovažuje. In ker se omalovažuje, naleti na odpor tistih, ki so bili zraven in ki dejanske razmere poznajo. Če se pogovarjate z našimi borci, lahko takoj opazite nostalgijo za starimi časi, ko so bili v slovenski partizanski vojski pomembni. Mnogi zagotavljajo, da so bili po vojni tudi pri napredovanjih zapostavljeni. To je globoka rana med slovenskimi borci.

KATEDRA Osamosvajanje KOS-a in vse udbaške metode zalezovanja in vohljanja je baje treba raziskovati že od leta 42 ali 43 naprej. Menda tam korenini mnogo tega, kar danes prihaja na dan.

Ambrožič: Vse vojske tega sveta in vsa politična gibanja ali stranke na oblasti so razvile svoje posebne oblike delovanja, ki bi jih lahko označili z besedo obveščevalna služba in policija. Razumljivo je, da je naša osvobodilna vojska imela svojo obveščevalno organizacijo, če je hotela zavračati akcije sovražnikovih policijskih in obveščevalnih organov, ki so imele namen od znotraj razkrojiti moralno in materialno moč osvobodilnega gibanja. Tako smo na primer v 31. diviziji na Primorskem leta 1944 zasledili vohune nemškega gestapa, ki so imeli nalogo tudi ubijati poveljnike bataljonov, brigad in celo divizijskega štaba. To je bil težek boj posebne vrste.

Zunaj vojske pa se je na Slovenskem razvila posebna obveščevalna organizacija imenovana VOS, ki je imela nalogo, da se bori proti podobnim organizacijam sovražnika, ki so imele razdiralne naloge v vrstah osvobodilne fronte in partije. VOS je bil spočetka pod delno kontrolo izvršnega odbora OF, ki je odobral ali odklanjal njegove akcije, če je sodil, da ne ustrezajo načelnim opredelitvam osvobodilnega boja na Slovenskem.

Najbolj pereča vprašanja likvidacije sovražnih osebnosti iz vrst slovenske reakcije so bila na dnevnem redu tega izvršnega odbora. VOS je bil vedno močnejše povezan s partijskim vodstvom, ki je sčasoma odločalo o vseh akcijah VOS-a.

MIRO LENIC

Lado Ambrožič-Novljan, intervju

Ko se je ta organizacija razvila in se pojavila tudi na podeželju, se je vezna sestava, ki je zagotavljala odgovorno delovanje VOS-a, vedno bolj trgala in rahljala. Kontrolna odgovornost je na podeželju prehajala vedno bolj na okrožne partijske komiteje. Kjer so ti bili dobri, so bile tudi akcije VOS-a ustrezne, kjer pa so bili v komitejih ljudje, ki niso mogli v svoji zavesti obvladati političnih razmer, pa so postajale akcije VOS-a in njegovih članov nekontrolirane. Prišlo je do mnogih likvidacij belogardistično usmerjenih ljudi ali pa tudi takih, ki so se udeleževali verskih manifestacij, ne da bi jim pri tem bilo mogoče dokazati sovražno delovanje, zlasti ne izdajalsko početje. Zlasti v letu 1942 so se sektaški odnosi do resničnih in potencialnih sovražnikov pod vplivom skrajno levičarskih komunistov tako poslabšali, da so postali politični problem. Po zaslugi zlasti OF in pod udarci neugodnih vojnih razmer (velika italijanska ofenziva), se je val neupravičenih likvidacij na Dolenjskem in Notranjskem unesel. KOS-a tedaj v osvobodilnem gibanju seveda še ni bilo. Na vaše vprašanje, da menda to, kar danes prihaja na dan, korenini že od leta 42 in 43 naprej, moram odgovoriti, da verjetno pri tem mislite prav na to, kar sem prej povedal, torej na nekontrolirane likvidacije sovražnikov osvobodilnega gibanja. VOS se je seveda razvijal med vojno in njegova notranja formacija je vedno bolj sprejemala prakso in metodo, prinesene k nam z izkušnjo podobnih sovjetskih policijskih organizacij. To pa je prinašalo našemu osvobodilnemu gibanju veliko škodo.

KATEDRA Poznate te ljudi?

Ambrožič: Seveda jih poznam. Izhajali so ali pa so bili pod vplivom skrajnega levega krila komunistične partije, ki je bilo indoktrinirano s stalinističnimi idejami. Med temi ljudmi so bili znameniti Marijan Dermastija, Dušan Pirjevec-Ahac, Ivan Morežan, Fric Novak, pa še mnogi drugi. Sodelovali so, da se morajo problemi osvobodilnega boja glede našega slovenskega sovražnika reševati s fizičnimi likvidacijami. Poziv na iztrebljenje belogardizma, ki ga je večkrat izrekel Boris Kidrič, je spodbujal taka stališča. Taki politiki, ki so izpolnjevali ta stališča in zahteve, seveda niso poznali meja, do katerih lahko gredo. Pri nas bi se bile razvijale razmere glede boja z belogardizmom na podoben način kot v Črni gori, če ne bi bilo velikega odpora posameznikov, zlasti pa ljudi iz organizacije OF. V Gubčevi brigadi smo oktobra 1942 enega od teh sektaških skrajnežev zaprli ter

ga predali cekaju. Želeli smo ga na ta način odstraniti s terena. Toda potem je seveda nadaljeval svoje delo, se visoko vzel na lestevici policijskih uradnikov in seveda se je znašel tudi kot okrutni zasliševalec v dahavskih procesih.

KATEDRA Ali je še živ?

Ambrožič: Je.

KATEDRA Ali ima še kakšne politične funkcije?

Ambrožič: Ne. Je moralno in telesno razpadel.

KATEDRA Ali se bo vloga teh ekstremistov kdaj zadovoljivo pokazala?

Ambrožič: Bo! Saj je mnogo tega že odkritega, čeprav vsa imena še niso na voljo. V drugi knjigi spominskih razmišljanj, v kateri obravnavam obdobje osvobodilne vojne leta 1941 in 1942, bodo vprašanja ekscesov podrobneje obdelana. Pri tem naj omenim, da nisem za to, da se v naši javnosti iščejo le slabe strani osvobodilnega boja, zanemarjajo pa se vsa velika dela borcev in njihova moralno etična vsebina (žrtvovanje, poštenost itd.). Raziskati je treba v celoti tudi umazanije, ki so jih opravljali protikomunistični borci. Mnogokrat so bile izvajane kot pomoč okupatorjem in njim v dobro. Prav od tu bi bilo treba začeti raziskovati vse vzroke državljanske vojne med enobejem in vse okrutnosti, ki so se tedaj pojavljale. Ker me sprašujete tudi, ali smo svoje vampirje kdaj razkrinkali, naj vam povem, da so znani v sklopu svojih organizacij. Imen največkrat jaz sam ne navajam. Poznam mnoge med njimi, ki so bili iz vrst dobrih in vzgojenih mladincev. Vendar so opravljali svoje delo po navodilih drugih, misleč, da opravljajo pošteno in za slovenski narodni koristno delo. Ne velja kaznovati hlapca, če je izpolnjeval ukaze gospodarja. Ker so vse skrajnosti izhajale iz partijskih vrst, je treba tu poiskati izvire zla. Še mnogo bo treba tudi postoriti za rehabilitacijo krivično obsojenih in likvidiranih.

KATEDRA Poznate še več takšnih partijskih operacij, ki bi zahtevale rehabilitacijo?

Ambrožič: Po vojni so bili najbolj množični pogromi proti borcem. Dahavci so bili borci, na Golem otoku so trpeli tisoči borcev. V raznih procesih, največkrat montiranih, so propadali številni borci. Ravnanje partije po vojni proti mnogim borcem je bilo kaj mačehovsko. Odstranili so del cele generacije, ki je bila borberna, resnično ljubna in kritična.

KATEDRA: „Povampirjena partija se vedno bolj pogreva v sfero nasilja, država pa vedno bolj dobiva videz in vsebino policijsko ustanove.“ Stavek iz vaše knjige bi lahko podpisal tudi kdorkoli iz moje generacije. Z razkrivanjem temnih strani lahko preprečujemo zlo v prihodnosti.

Ambrožič: Odkrivati je treba zlo, pa tudi svetle strani naše osvobodilne vojne in revolucije. Pri tem pa morajo priti pod udar zlasti dejanja tistih ljudi in političnih teles, ki so se udeležili okupatorju in ki so podpirali sovražnike slovenskega naroda. Udariti pa je potrebno z vsi možno po stalinistični morali in po vsem, kar iz nje izhaja.

Vaša mladinska organizacija je po mojem mišljenju še najbolj čista in napredna. Zaradi svoje mladosti imate veliko moč in perspektivo. Šte prva povojna generacija, ki lahko v dokaj svobodnih razmerah postavlja vprašanja o preteklosti in temelji bodočnosti na novih demokratičnih, svobodnih, socialističnih temeljih. Generacija, ki je bila med vami in staro politično gardo, ni mogla razviti svojih mladostnih ambicij, kajti v svojih pogledih jo je presegla in onemogočila generacija na oblasti. Med tema dvema generacijama je nastala praznina, ki se v našem družbenem življenju pozna in slabi družbeno moč. Nova mladina mora postati ustvarjalec, ne pa družbenopolitična zaloga politične moči.

„Po vojni je vodila politiko, ki jo je pripeljala na oblast, in od tedaj se je vse zaobrnilo navzdol. Komunistična partija Jugoslavije in z njo vse komunistične partije jugoslovanskih narodov so odgovorne, da smo zabredli v globoko močvirje, iz katerega ne vidimo izhoda. Vzroki za politično, gospodarsko in moralno krizo v Jugoslaviji ne tiče v našem narodu, pač pa v politiki komunistične partije, ki se je v vsem praktičnem ravnanju zgledovala po sovjetski partiji pod Stalinovim vodstvom. Vzroki za krizo so torej politične in predvsem politične narave.“

Iz knjige Po čem je zmaga, ZO Maribor 1988

„Končujem razmišljanje o vojni in revoluciji z občutkom, da je moj narod ogrožen.“

Iz knjige Po čem je zmaga, ZO Maribor 1988

Pripravil: Dejan Pušenjak

90 let mineva, odkar je bil zgrajen današnji Dom JNA, ki pa ni bil vedno to, kar je danes. Vse do okupacije l. 1941 je bil to Slovenski narodni dom, potem pa nikoli več — ali pač?

Nemci so, kot vse druge slovenske ustanove, tudi to ponemčili, in med okupacijo je bila tod „Ljudska banka“ — Volksbank, razne pisarne . . . Toliko za javnost, v veliki dvorani in nad njo pa so okupatorji, predvsem SS-ovci, prirejali orgiastične žure, za kurbe pa so jim kdaj pa kdaj služile kar jetnice iz bližnjih zaporov. L. 1942 je bil poškodovan stolp (najbrž v kakem bombnem napadu), ki pa so ga kmalu popravili. Stavba je tako pričakal osvoboditev dokaj nepoškodovana.

Ljudje, ki so kot vojaške ali civilne osebe delali v upravi osvobojenega mesta, vedo povedati, da si je vojska zgradbo bivšega Narodnega doma sposodila za toliko časa, da za silo uredi razmere. No, nekoliko cinično lahko ugotovimo, da so „gradani Maribora“ 20. oktobra 1946 definitivno obupali nad možnostjo, da bi „Ljudska oblast“ sploh kdaj lahko normalizirala izredno povojno stanje. Omenjenega dne je stavba nekdanjega Slovenskega narodnega doma dokončno pripadla „Jugoslovenski armiji“. Smrt fašizmu — svoboda narodu! To, kar je v prejšnjih treh stavkih napisano svetleje, lahko preberete na spominski plošči v Domu JNA.

Dom JNA je danes ustanova široko razvejane dejavnosti — od kulture, zabave, družabnosti, do politične, gospodarske, rekreativne ipd. Res je, da so nekatere prireditve *specifično vojaške* ali vsaj SLO-jevske, a mnogo je tudi dejavnosti, namenjene široki javnosti. Naključnega obiskovalca (civilista) najbrž moti vojaško varovanje tega javnega objekta, a kaj se more — *propis je propis!*

Zelo različna so mnenja o poslovno-stanovanjskem objektu JLA, kot se uradno imenuje stavba, ki jo trenutno gradijo okrog vzglednega in severnega dela doma. A zdaj je za nasprotovanje gradnji prepozno. Upamo lahko, da z izgradnjo „oficirskega bloka“ celoten kompleks ne bo postal nekakšen „vojaški geto“ (uradni jezik: *srbohrvaščina*), ampak bo s širitvijo dejavnosti in delnim renoviranjem Doma JNA (to predvideva načrt gradnje) postal še bolj odprt in privlačen tudi za civiliste. Le tako bo namreč tudi slovenski in narodni, ne da bi nehal biti Dom JNA.

jacks

Živa slika Slovenija ob 500-letnici ustoličenja leta 1914 v Narodnem domu

ANKETA: Ko pita taj ne skita ..

UVOD V ANKETO

Kakšna je dobra anketa? Hm, en bedak lahko vpraša več, kot mu lahko sto genijev odgovori! Pa vendar: vzorec anketirancev mora biti reprezentativen, dobro je, če so vprašanja jasna in razumljiva, odgovori zaradi lažje analize podani že vnaprej kot opcije, postavljena tudi kontrolna vprašanja in še marsikaj bi lahko našteval. Naša anketa je torej slaba anketa, saj smo enostavno hodili po mestu, gnjavili po naključju izbran folk in postavljali sicer enostavno, toda butasto vprašanje: „Kje je v Mariboru Slovenski narodni dom?“

Tukaj lahko preberete odgovore:

— Ne vem, ampak mi-
slim, da ga sploh ni.

Sicer je večina nesojenih anketirancev odgovorila z enostavnim „Ne vem!“ ali „Nimam časa, mudi se mi.“

Če bi sklepali po odgovorih, bi lahko spraševali še pa še, a „skitali“ bi kljub temu. Edini, ki nam je nedvoumno odgovoril na naše vprašanje, bi nas v dobri veri poslal v Glasbeno šolo, torej v povsem nasprotno smer — anketo smo namreč delali med Slavijo in KBM, od koder se vidi vsaj novi prizidek, če že ne kar kak delček Doma JNA.

— Narodni dom. Hm, — Slovenski narodni — Ne bi vam znal pove-
saj sploh ne obstaja. Včasih dom? Ja, tam, pri gostinski dati, kje je, ampak zaneslji-
je bil, saj zato sem tudi štu- šoli. vo obstaja. Kje, tega pa za-
dirala, kje bi bil zdaj. Am- res ne vem.
pak zdaj ga ni več.

MRAČNA PRETEKLOST

Jako smo se zabavali . . .

„Od Glavnega trga pridemo po Tattenbachovi ulici h krasnemu Narodnemu Domu“, tako nekako označujejo pot od ene izmed mariborskih znamenitosti vodniki po Mariboru iz obdobja pred drugo svetovno vojno.¹ Nekoč krasna in mogočna stavba Narodnega doma (danes Dom JNA) stoji sedaj pozabljena in odrinjena od družabnega in kulturnega življenja mesta. Odpadajoča fasada, pozabljeni vrt, na katerem se dviguje stanovanjska stavba — nova spalna kasarna. Simboličnost in ideološkost Narodnega doma. Pa vendar je tukaj devetdesetletnica. Devetdesetletnica Narodnega doma, ki je pomenil dolgo vrsto let središče kulturnega in družabnega življenja Slovencev v Mariboru. Franjo Baš je natančno

Nemcev načrt umaknile in napravile novega, po katerem je bil zgrajen današnji „stari“ most (1913). Narodni dom je bil z realizacijo tega načrta potisnjen na prometno mrtvo točko.

Če se še nekoliko vrnemo v obdobje načrtovanja gradnje Narodnega doma, potem je treba omeniti, da se je dr. Glančnik obrnil na društvo čeških arhitektov v Pragi, naj mu svetujejo primerne strokovnjake, ki bi načrtoval Narodni dom. Predlagali so mu češkega arhitekta Jana Vejrychá, ki je prvi načrt za Narodni dom naredil že leta 1892. V naslednjih letih je prišlo še do nekaterih sprememb in dopolnil načrta. Eno izmed njih je povzročila tudi zahteva posojilničarja J. Koprivnikarja 1898. leta, da naj

vanja. Pomembno vlogo je pri družbenem življenju v Narodnem domu igrala restavracija Narodnega doma, pokrito kegljišče in lepo urejen vrt z okroglimi mizicami in vodometom. O priljubljenosti tega vrta, ki je danes že skoraj pozabljen, priča ena izmed redkih razglednic vrta restavracije Narodnega doma iz začetka tega stoletja. Razglednica prikazuje slovenske družbe, ki so posedale okrog mizic, skupino ljudi, ki je čakal na prosto mizico, spet drugo, ki je bila strnjena pred vhodom v pokrito kegljišče, na sredini pa vodomet, ki je razveseljeval obiskovalce in prinašal svežino v poletnih dnevih. Na robu pa je napis „Vrt narodnega doma v Mariboru“ in na spodnjem robu razglednica, kot je bil takrat običaj, sporočilo: „2. Julia smo se jako zabavali v tem vrtu. S pristržnimi pozdravi tvoj Otek“.

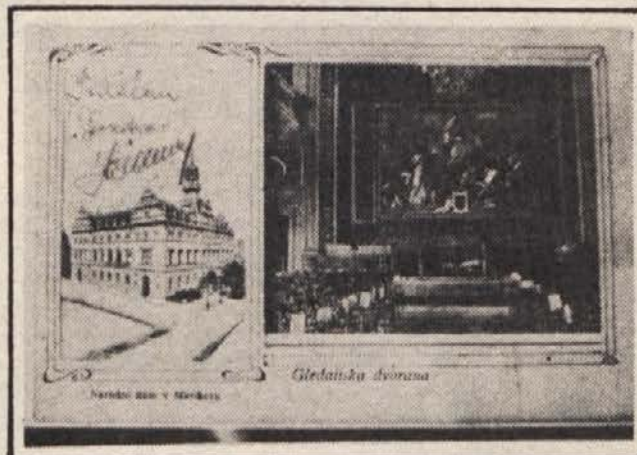
Obdobje po prvi svetovni vojni pričinja Narodni dom spet s svojo simbolično vlogo. Narodni svet je namreč sklenil proslaviti **zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev** v eno državo na slavlju 15. decembra 1918. Najprej je bila v Frančiškanski cerkvi služba božja, nato pa je ob igranju *vojaške godbe* potekal veličasten sprevod po mestu, ki se je končal pred Narodnim domom. Tam so nad 10.000 ljudem spregovorili dr. Verstovšek, general Mai-

klavževanja in plesne vaje, ki so slovele po tem, da so se jih lahko dekleta udeleževala brez gardedam, kar je bilo za tiste čase redkost.

Družabnost so gojila tudi druga društva oz. združenja, npr. „Starobor“, združenje Slovencev, ki so živeli v Mariboru že pred prvo svetovno vojno. V Narodnem domu so prirejale svoje družabne prireditve tudi druga društva in združenja, ki so vzela prostore za ta namen v najem (npr. državni uslužbenci, privatni nameščenci, obrtniki, Glasbena matica, podružnica Slovenskega planinskega društva Jadran, podoficirji in drugi).⁴

Gostinsko ponudbo pa je še naprej nudila restavracija Narodnega doma z lepim vrtom in kegljiščem.

P.S. Tudi pred drugo vojno je bil Maribor pomembno središče vojaštva. Oficirji oz. uniforme so bile posebej priljubljene med ženskim svetom, saj je takrat državna služba še nekaj veljala (socialna varnost). Sicer pa se je vojaštvo uveljavilo v družabnem življenju Maribora predvsem z *vojaško godbo* na promenadnih koncertih, s koncerti v **Oficirskem domu**, z oficirskimi in podoficirskimi plesi, s Svetosavsko proslavo in plesom ter s pravoslavnim božičem — badnjakom, ko je potekal sprevod po mariborskih ulicah.

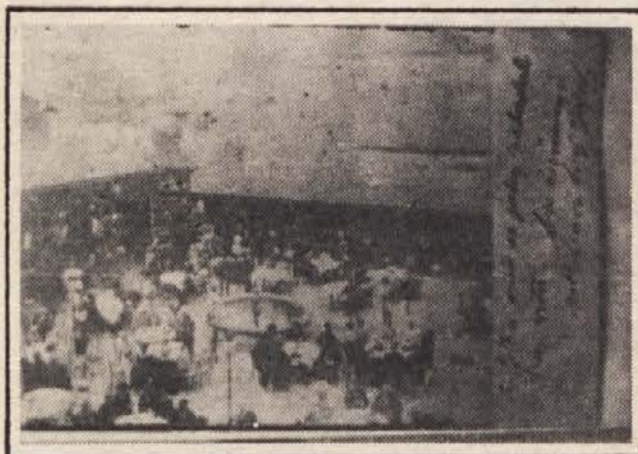

orisal njegova začetna desetletja, doba po drugi svetovni vojni pa še čaka na natančno obravnavo.

Mariborski slovenski živelj, zbran okoli **Posojilnice**, je na čelu z dr. Jernejem Glančnikom že od začetka devetdesetih let 19. stoletja delal na zgraditvi posojilničnega hrama. Menili so, da je to nujno predvsem za razvoj *narodnega in družabnega življenja Slovencev*, ki je hiralo v mestu in okolici zlasti zaradi pomanjkanja prireditvenih prostorov. Razmišljali so o različnih zemljiščih, ki naj bi bila primerne za zgraditev Narodnega doma. Prevladal je predlog, ki ga je podpisal tudi ravnatelj Glančnik, naj postavijo Narodni dom na prostoru med današnjo Svetozarevsko ulico in Ulico kneza Kocelja. Pričakovali so, da bo dravski most prečkal Dravo v ravni črti nekdanje Tržaške ceste in Kopalniške ulice. Z izvedbo te gradnje bi imel Narodni dom osrednji položaj v mariborskem prometu. Takšen načrt je v resnici tudi obstajal vse do dograditve Narodnega doma. Nato pa so državne oblasti pod vplivom mariborskih

bi na dvorišču društvenega hrama zgradili kegljišče. Ta predlog kaže, da posojilničarji v Narodnem domu niso hoteli imeti le društvenega doma, ampak so želeli v njem strniti tudi tedanje *družabno življenje* mariborskih Slovencev. Mila jesen 1989 je omogočila dograditev doma pred iztekom tega leta. Slovesne otvoritve pa zaradi pričakovane reakcije mariborskih Nemcev in nemškutarjev ni bilo. Stavba je bila za tiste čase impozantna. Prebivalci mesta so se ji čudili in jo hodili občudovat, veliko zavistni pa je vzbudila zlasti med nemškutarji in Nemci, katerih vodja se je na nekehen njihovem shodu izrazil: „da je Narodni dom grad, ki se vzdiguje v sredini mariborske nemške trdnjave“.²

V prvem desetletju so imele prostore v Narodnem domu: *Posojilnica, Slovenska čitalnica, Dramatično društvo, Bralno in pevsko društvo Maribor*. Da pa Narodni dom ni bil samo društveno in kulturno središče mariborskih Slovencev, pričajo številne družabne prireditve, npr. *silvestrovanja in miklavže-*

ster in drugi govorniki. Poročevalec je zapisal, da take narodne manifestacije Maribor še ni videl. V obdobju pred drugo svetovno vojno je bil Narodni dom tudi *simbol društvenega in družabnega življenja Slovencev*. Tu so imele svoj sedež, če naštejemo le nekatere organizacije in društva: *Posojilnica, Sokolska župa Maribor, Sokolsko društvo Maribor-Matica, Češki klub in Dramatično društvo*.³ Družabno življenje pa je potekalo v okviru *Sokola*, zlasti silvestrovanja, mi-

Opombe:

¹ Maribor: krajepisni in kulturno-zgodovinski pregled. Maribor 1920, str. 13

² Posojilnica v Narodnem domu. Maribor 1933, str. 58

³ Andrejka Rudolf, Po lepi Sloveniji. Ljubljana 1935, str. 72

⁴ primerjaj naznana in v tedanjih mariborskih časopisih

(OLIVNO) SIVA SEDANJOST

Dogaja se precej . . .

Nekdanji Slovenski narodni dom v Mariboru, danes **Dom JNA** (in ne JLA, kot bi kdo pomislil), dobiva novo podobo. V samem mestnem središču se širi vzdolž ulice Kneza Koclja in Svetozarevske ulice. Vendar to ne more in ne zavira vseh kulturnih dejavnosti, ki se v domu nemoteno vrstijo dalje. Spekter kulturnih dejavnosti v Domu JNA je precej širok; od likovnih razstav, gledaliških, glasbenih in plesnih predstav,

stopi vojaškega ansambla, ki pa tudi igra v glavnem le na raznih plesih.

do zabavnih prireditev, kot so razni plesi, brucovanja in podobno. Poleg naštetega so v domu tudi prostori mariborske garnizijske knjižnice.

Kljub značilnostim vojaškega objekta, ki jih ima dom, pa so njegova vrata na stečaj odprta tudi civilnemu prebivalstvu. V ta namen poteka letno v domu med 140 in 160 prireditev, namenjenih civilnim obiskovalcem, kar praktično pomeni, da je skoraj vsak drugi dan v domu prireditev namenjena tudi ali predvsem civilistom.

Najpomembnejši prostor za razne kulturne prireditve je prav gotovo osrednja, velika dvorana. S svojim funkcionalnim odrom in dovolj velikim prostorom za avditorij je zelo primerno prizorišče za različne gledališke, glasbene in plesne prireditve. Predvsem razne amaterske gledališke skupine iz Maribora in okolice dobro sodelujejo z Domom JNA, ki jim nudi prostore pod zelo ugodnimi pogoji; včasih se tudi dogovorijo, da skupina v zameno za koriščenje dvorane odigra kakšno predstavo za vojsko.

V še ne tako daljni preteklosti so bili tod tudi koncerti priznanih glasbenikov in skupin, a jih danadanes zaradi visokih denarnih zahtev le teh skorajda ni več; izjema so na-

Pomembna dejavnost Doma JNA je tudi oddajanje prostorov srednjim in visokim šolam za zaključne (maturantske) plesne in brucovanja, in to po zelo nizkih cenah, toliko pač, da pokrijejo stroške, ki ob takšni prireditvi nastanejo. Tudi Samski optimisti prirejajo tod svoje plesne dvakrat mesečno, tako da ima dom JNA pomembno vlogo v družabno-zabavnem življenju v Mariboru.

Mogočne dvorane doma so primeren prostor za razstavljanje likovnih del, letno priredijo tri do štiri likovne razstave, vendar prostori omogočajo večje število.

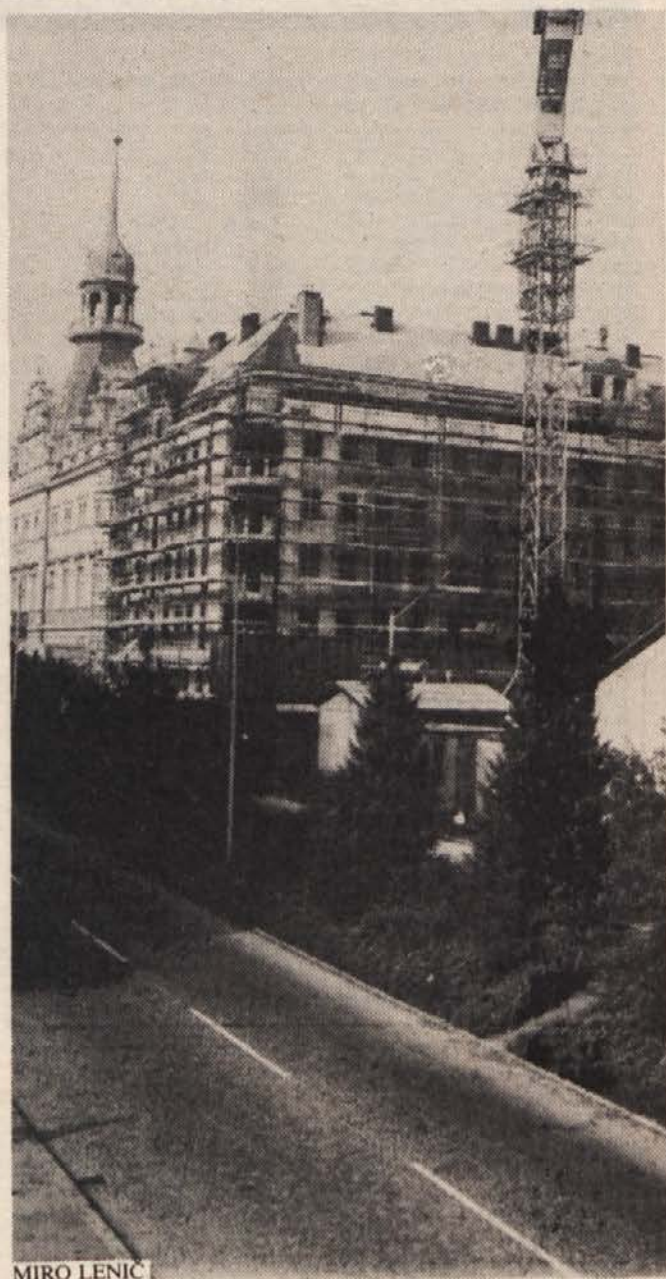
V domu pa ima prostore tudi Garnizijska knjižnica, ki je sicer prvenstveno namenjena vojakom, upokojenim in rezervnim oficirjem, vendar se lahko v knjižnico včlanijo tudi civilne osebe. Knjižnični fond obsega 40.000 knjig, od katerih je polovica v splošnem in druga polovica v posebnem, strokovnem delu knjižnice, ki je namenjen samo vojaškim osebam.

Poleg vsega omenjenega je v domu JNA še velik del prostora namenjen gostinski dejavnosti, ki je prav tako odprta tudi za civilno prebivalstvo, in kjer se je moč odležati po konkurenčnih cenah (pijače so do 40 % cenejše kot v podobnih lokalih TGDO Pohorje).

Vsa stavba doma JNA je pod nadzorom spomeniškega varstva, ki skrbi, da dom ohranja avtentično podobo izpred obeh svetovnih vojn. V Domu JNA si zelo prizadevajo, da bi privabili čim večje število mladih ljudi, ki pa kulturne prireditve v domu v glavnem ignorirajo. Polkovnik Alojz Lipnik, pristojni za stike z javnostjo v mariborski garniziji je povedal, da so kulturne prireditve v Domu JNA sicer dobro obiskane, da pa predvsem pogrešajo mladino.

Sploh je v komandi mariborske garnizije zelo prisotna težnja, da bi navezali pristnejše stike s tukajšnjo mladino in da bi pogostejše sodelovali na vseh področjih, predvsem pa kulturnem. V Mariboru se torej armada trudi biti ljudska in prisotna v vsakdanjem javnem življenju.

Miro Lenič

MIRO LENIČ

KRAJEVNA ORGANIZACIJA NARodne SOCIALISTIČNE

STRANKE v MARIBORU.

Tov. Miroslav Prajga

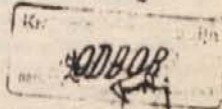
slav.

Vabimo Te na članski sestanek, ki se vrši

Jne 2. decembra 1924 ob 8 uri zvečer. Slogovci Miroslav Prajga

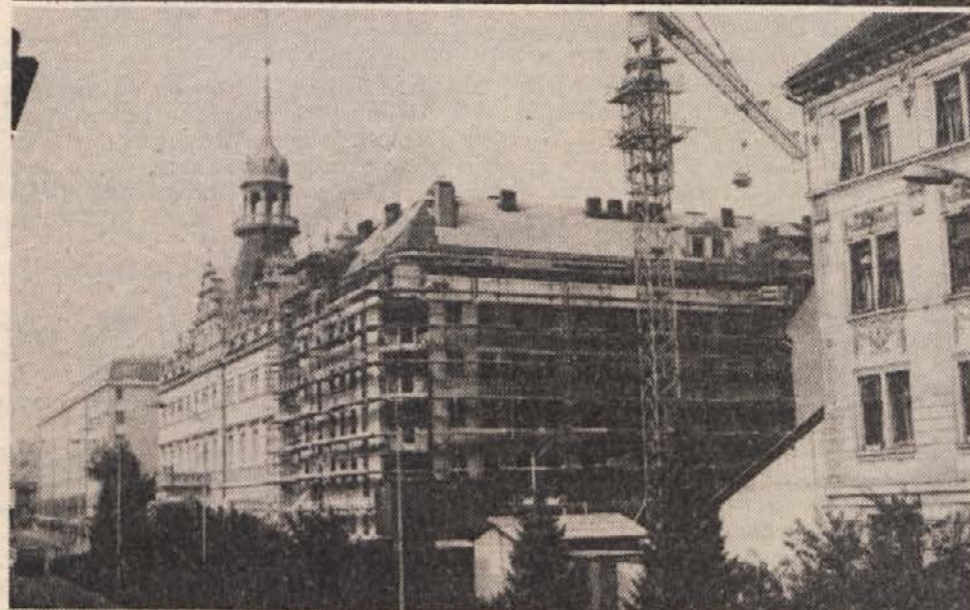
Mer se bo razpravljalo v važnih zadevah, blagovno se sestanija gulova udeležiti.

Maribor, dne 30/XI. 1924

SVETLA PRIHODNOST

Jurčku bomo pomagali hišico zgraditi . . .

Gospodja in gospodja Milošević (Beograd, Varšavska 8/1.), napuštajući Maribor, najtoplije se zahvaljuju poznanicima i prijateljima na srdačnom ispricaju vjeleći svima dobar ostanak. 3218

Za sodelovanje se zahvaljujemo ustanovam in posameznikom:

Dom JLA Maribor, Garnizijska knjižnica MB, Komanda garnizije MB, Muzej narodne osvoboditve MB, Pokrajinski Arhiv MB, Univerzitetna knjižnica MB, Zavod za urbanizem MB, Marija Dugandžija, podpolk. Stojan Filipović, dr. Bruno Hartman, Milomirka Jovanović, Jože Kos, polk. Alojz Lipnik, Marjan Matjašič, Sašo Požar, Mihael Uršej, Viktor Vrbrnjak

MIRO LENIC

Hišica, ki je kot goba po dežju pognala okoli Doma JNA, se imenuje **poslovno-stanovanjski objekt JLA**.

Marsikdo se razburja in meni, da tak prizidek kazni impozantno in **spomeniško zaščiten**o stavbo nekdanjega Narodnega doma, drugi trdijo, da ta gradnja šele zaokroža dom kot kompleksno celoto. Zavod za spomeniško varstvo, ki je za tovrstno presojo pristojen, je za gradnjo prizidka vsekakor dal svoj blagoslov, a le pod pogojem, da se bo po videzu skladal s starim delom.

Ze stari **urbanistični načrt** mesta Maribor je gradnja nečesa takšnega predvideval, torej so groba natolcevanja govornice, da jo je vojska s svojo močjo enostavno izsilila. Res je sicer, da je del zemljišča, na katerem danes gradijo, pripadal Marlesu, a ta ga je z veseljem prodal, saj tam iz državnovarnostnih razlogov in zaradi interesov družbenopolitične skupnosti tako ali tako ne bi dovolili gradnje nikomur razen JLA. Za vojsko pravijo, da je pogum ena njenih temeljnih lastnosti, pravijo pa tudi, da sreča spremlja pogumne: **zazidalnega načrta** jim ni bilo treba posebej naročati in plačevati, ampak so ga dobili kar zastoj, saj je bil že izdelan v sklopu načrta mestnega središča. Marsikomu, predvsem mariborskim gradbenim podjetjem, ki jim kronično primanjkuje naročil oz. dela, gre v nos, da ta objekt gradi **ljubljski SCT** (Slovenijaceste - Tehnika, TOZD Visoke gradnje), ki tudi sicer na veliko sodeluje z vojsko. Govori se, da naj bi SCT ponudil mnogo nižjo ceno od ostalih, razli-

ko pa naj bi kril z višjo ceno poligonov in drugih vojaških objektov, kjer menda nima prave konkurence. A vse to je le obrekovanje!

Ko bo poslovno-stanovanjski objekt končan, bo v njem našlo topli domek 73 (trinsedemdeset) **družin vojaških oseb**, svoje **poslovne prostore** in skladišče bo dobila **Territorialna obramba**, nekaj prostorov pa še **Dom JNA** in **Garnizijska knjižnica** ter vojska nasploh, vsi skupaj pa bodo lahko na dvorišču in v kleti parkirali **50 (petdeset) avtomobilov** in se po potrebi zatekli v **zaklonišče za 150 oseb** (v miru bo služilo kot skladišče). Na dvorišču bo tudi prireditveni prostor (prireditve na prostem zaradi zidov naokrog ne bodo več motile okolice — razen seveda stanovalcev novega objekta), ki pa bo služil v glavnem kot **otroško igrišče**.

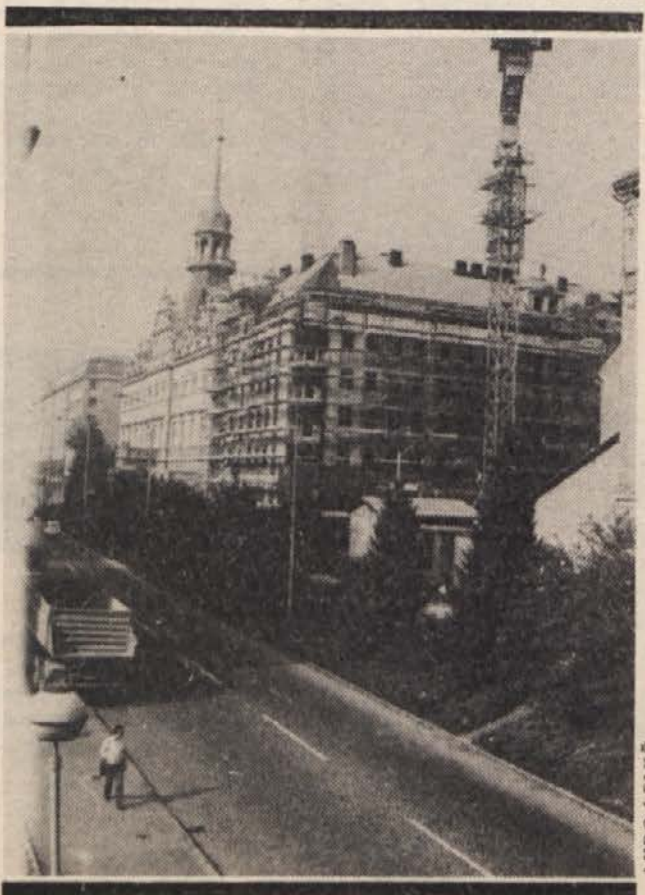
Za javnost oz. potencialne obiskovalce Doma JNA pa je najpomembnejše to, da je v sklopu gradnje novega predvidena tudi **obnova starega dela kompleksa** (razen velike dvorane — ta bo na vrsti, ko bo kaj več denarja), predvsem **bifeja**. Ta trenutno služi tudi kot menza za delavce z gradbišča in je, ker gradbišče pač ni kirurška dvorana, tudi temu primerno umazan), **fasade** itd. Tako obnovljen in nekoliko razširjen bo Dom JNA gotovo privlačnejši za obiskovalce, če bo temu sledila še **kvaliteta prireditve, reklama v javnih medijih in višja stopnja sodelovanja med vojsko in javnostjo**, pa lahko postane eno pomembnejših kulturnih in družabnih zbirališč.

Ko smo že pri sodelovanju med vojsko in javnostjo, še „bonbon-

ček“ za konec: **investitor** objekta je **Vojna pošta 2050 Ljubljana** — če ste pred nekaj meseci kaj pisali Borštnerju, Janši, Tasiču, vam naslov zagotovo ni povsem neznan . . .

Jacks

zbral in uredil
Darinko Kores — Jacks

MIRO LENIC

Ta moč in vpliv rasteta

Je prvi stavek četrtega odstavka predgovora k skripti dr. Momčila Šarenca z naslovom „Razlaga oborožitvenih, razorožitvenih pojavov in pogledi posameznih teoretikov na vojno“, Maribor 88, ki jo je omenjeni dr. Šarenac, sicer višji predavatelj obramboslovja (SLO in DS SFRJ) kot prvo navedel v svoji bibliografiji, naštetih k prošnji za predčasno izvolitev v naziv docenta.

Kandidiral je za izvolitev v naziv docenta za predmetni področji obramboslovja in politologije, a je prošnjo pri slednjem umaknil. Tako je 4. redna seja habilitacijske komisije razpravljala samo o izvolitvi za področje obramboslovja ter predlagala še dodatnega poročevalca, dr. Antona Beblerja, FSPN Ljubljana. Omenjena seja je bila 26. februarja 1988, poročevalci (razen Beblerja) pa so poročila oddali 9. decembra 1987. To dejstvo je pomembno saj se je bibliografija, ki so jo imeli poročevalci na voljo, od februarja do septembra močno spremenila. Tako navaja skripto „Politika velikih sil in razorožitev“ 217 strani, ki pa jih še ni bilo moč videti. V rubriki strokovni članki, Šarenac navaja tekst z naslovom „Kardeljevo razumevanje komunizma“, časopis MTT-Razgledi (MTT = Mariborska tekstilna tovarna), Maribor, št. 1, 1984, 14 strani.

Takšnega teksta sploh ni, je tekst z naslovom Rdeči kotichek, v katerem pa Kardeljevo ime ni niti omenjeno . . .

Med poljudno strokovnimi članki navaja tekst „Sto godina Marxa“, ki naj bi izšel v časopisu Metalurg, Impol, Slovenska Bistrica, v marcu 1984. Omenjeni časopis izhaja v Sloveniji, zato članek s takšnim naslovom v njem ne bi mogel iziti, pa tudi objavljen ni bil marca 1984. Najdemo pa v Metalurgu sestavek „Kardelj in komunizem“, ki pa je fotokopija že omenjenega Rdečega koticheka . . .

Toliko o sistematično razvršeni bibliografiji. Kaj pa če pogledamo vanjo? V že omenjenih skriptah, iz katerih smo citirali stavek, v katerem je tudi črka, ki je slovenska beseda ne pozna (ć), najde bralec na strani 50 pod točko 32 naslednje: „1907. leta Karl Marx popolnoma preide na stran desnega revizionizma“.

Tistim, ki so vsaj malo hodili v kakšno šolo, seveda vzame sapo. Karl Marx je, tako pravijo učbeniki, umrl 1883. leta, star 65 let. Morda je bil res genij, morda je res živel dvoje življenj, a hec bi bil, da bi v edinem pojavljanju v novem življenju revidiral svoj nauk, ki ga, mimogrede, še vedno uče.

Verjetno bi lahko dopustili, da gre za napako, če bi šlo za seminarsko delo kakšnega študenta. Toda, da temu ni tako, nam zagotavlja pogled na drugo stran omenjenih skript, kjer piše, da sta strokovno recenzijo opravila izr. prof. dr. Stanko Kodrin, Univerza v Mariboru, in Silvester Turk, samostojni svetovalec za SLO in DS na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Jezikovne korekture je delala prof. Helena Domanjko. Torej se nam sum, da bi šlo za napako, razblini. Štirje akademsko izobraženi ljudje so, vsak vsaj dvakrat, prebrali 84 strani skript. Morali bi, ker so zapisani v kolofonu. Če niso, je mar preveč dvomiti v njihovo poklicno etiko, profesionalnost (gotovo so bili za svoje delo dobro honorirani)? Ali pa gre za kaj tretjega, kar nam navadnim zemljanom ni popolnoma jasno?

Poročevalci ocenjujejo Šarenčev odnos do študentov kot pozitiven, toliko pozitiven, da se lahko predčasno izvoli v naziv docenta. Včasih je njegov odnos tudi preveč pozitiven.

Skratka, če bo Šarenac izvoljen v naziv docenta oziroma če ne bo nič karan na Univerzi, bom verjel, da ta moč in vpliv res rasteta.

Bojan Prunk

Šarenac?

Vem samo to, da je do nežnega spola full ugoden.

Sonja, študentka TF

Prof. Šarenac je imel komaj nekaj ur predavanj, tako, da nimam natančnejšega mnenja o njem. Všeč mi je, ker je visoko izobražen na svojem področju tako, da se ob predavanjih pogovarjamo še o aktualnih vprašanjih. Toda starejši študentje pravijo, da profesorja spoznaš šele na izpitu.

Mirko, študenet TF

Šarenac . . . zelo težko. Dvakrat sem bil na predavanjih, pa na izpitu . . . osem sem dobil. Po mojem je on samo en prepotentni jugovič, ki se je (kot veliko njih) znal zagrebsti. Drugače pa . . . njegova najljubša beseda je koljeginica.

Aleš, študent TF

Šarenca sem že prebavil. Nisem ga dosti videl, niti me ne zanima, ker je total nepomemben. Mislim, da sploh ni vredno pisati o njem.

Marko, študent TF

Zložnost situacije

Po zanesljivih virih povzemamo nekaj poudarkov iz „izlaganja“ podpolkovnika, katerega ime nam je ušlo, je pa ta mož ekspert za idejno-politično delo v eni mariborskih vojašnic (ali vsaj nekaj podobnega), torej predstavnik intelektualne častniške elite, pooblaščen interpret „složne situacije“. Nekega oktobrskega vikenda je četi mariborskih rezervistov povedal tudi tole:

— Miting v Ljubljani je bil „kulturni dogodek“. To drži, res ni bilo nobenih večjih ekscesov, vendar je odločilen namen, to pa je „podrška četvorici kriminalca“.

— „Mi znamo da narod skoro nema ni za socialni hleb. A šta radi Bavčarov odbor? Skuplja pare za kriminalce. Janša je, drugovi moji, imao poslednju platu 270 miliona, to stoji na „položnici“. A gde je još ostalo? Mladina plača po sto miliona za stranicu kontrarevolucionarnih izmišljotina. (. . .) To su tolike pare da ni računalnik to ne može primiti . . .“

— „Nije to nikakav politički proces. Daleko od toga. To je bio običan kriminalni čin i normalni kazneni postupak pred vojnim sudom — jer se radi o vojnoj tajni. (. . .) A kakve mogu biti, drugovi, posledice takvog čina, da neprijatelj tačno zna gde su nam jedinice, gde je locirana protivvazдушna odbrana, gde tenkovske jedinice npr, da i ne pričam. Oni bi na zapadu dobili mnogo teže kazne, budite sigurni.“

— Bogataj je reko kako treba sve južnjake spaliti i pepeo upotrebiti za gnojivo. I takvog separatistu sada brane. Gosak, koji je trebao da svedoči protiv njega, bio je plaćen od Odbora da pobegne u Austriju. Ali je Bogataj sam sve priznao, to su oni zaboravili. Sad se Gosak vratio, traži zaštitu i izmišlja neke gluposti kako JNA upotrebljava provokatore i slično. To nama drugovi ne treba. Ko je, drugovi moji, čuo za Tomu Bogataja pre tog procesa? Pa niko živ. A i Janša nije neki bitan faktor. Nije Janša, drugovi moji, nikad ni vojnik bio. Nikad on vojnik bio nije! A nastupa kao neki stručnjak. Krađu dokumente iz komande. Jaki stručnjaci, nema šta. Stoje sile iza njih, koje sve to koordiniraju i organizuju i koriste svaki trenutak da napadnu JNA, tekovine revolucije, bratstvo i jedinstvo, sa ciljem razbijanja Jugoslavije . . .“

— „Mladina i Katedra grdne pare daju za izmišljotine i laži. Znamo mi to a treba i vi da znate.“

— „Što se tiče Mamule — on je otišao u penziju i mogao je da bira gde će da stanuje. Sve je to po zakonu i propisima. Odbrao je Opatiju. A ne radi se o nikakvoj vili, sagradili su mu stan po normativima JNA i to je sve. A da su kao radna snaga upotrebljeni vojnici, pa to je toliko naivna i luda izmišljotina da niko normalan neće da poveruje. Ne kažem, bilo je pokušaja i kod nas. Neki je kapetan gradio brunaricu na Pohorju, uzeo četiri vojnika da mu kopaju i rade nešto. Dobio je deset meseci zatvora, drugovi moji. (Pripomba iz publike: „Kaj te kurac, brunarco pa le ma!“) To je zabranjeno i vi to znate. (Tiha pripomba nekega starijeg kmeta: „Kaj te sere, jaz sn ja cejli vojni rok kruh vouzo starešinam dumu.“)

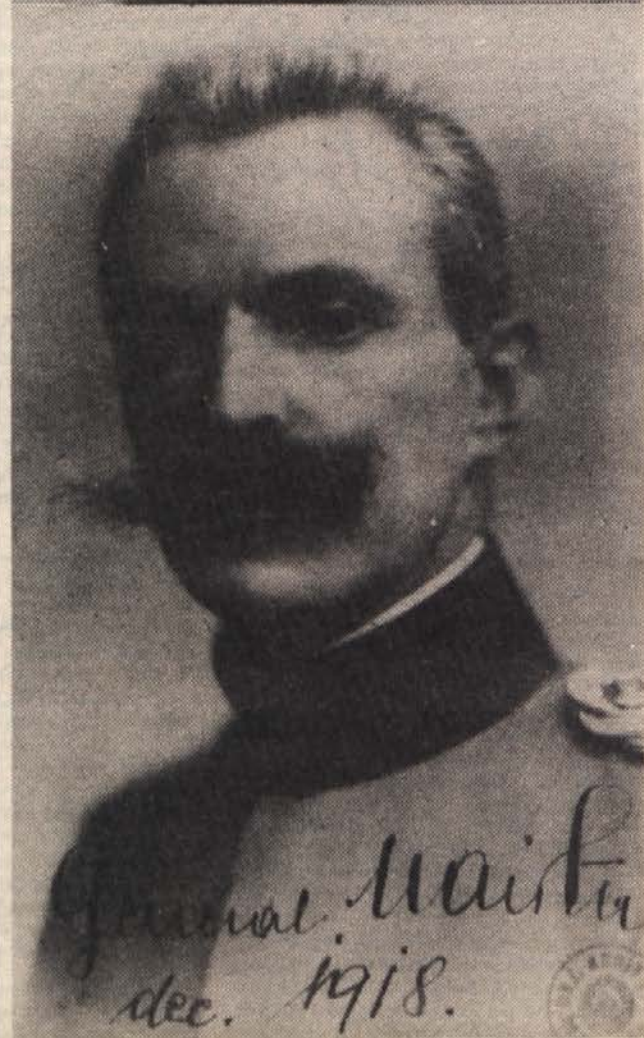
— „Eto, sad smo dotle došli da nam i Tita otvoreno napadaju!“

— „Glavni je krivac naše krize birokratija i administracija. Pa znate i sami, svako uzima radniku. Pa reprezentacija, pa društveni automobili i tome slično. A neki kažu kako armija previše troši. (. . .) Mi za reprezentaciju nemamo ni dinar. Ja iz svog žepa dajem svaki mesec po šest miliona za kafu, da ponudim kad mi neko dođe . . .“

— „Milošević izražava volju svog naroda. Možda je kod toga neki put otišao i predaleko . . .“

— „Da se mene pita ja bi streljao X i Y (dva albanska priimka, verjetno gre za okorela iredentista), a trebalo bi streljati i neke druge.“

Opomba: citati niso dobesedni, povzeti so po spominu, a trditve, poudarki in dikcija so ohranjeni.

Pomen izbire, literatura, končne določbe

Tankočutnost, ki je ena temeljnih vrlin vsakega revolucionarja nasploh in revolucionarne gobarja posebej, nam narekuje, da v okviru možnosti in naših revolucionarnih ciljev izberemo prav tisto obliko delovanja, ki nam v danih okoliščinah najbolj ustreza. Temu bomo prilagodili tudi vrsto, kvaliteto in kvantiteto gob, ki jih bomo uporabili v revolucionarni akciji. Ker je prav zatiranje kontrarevolucionarne žive sile najpomembnejši segment delovanja revolucionarnih gobarjev, je razumljivo, da bomo prav temu namenili največ pozornosti. Preden se lotimo neposrednih učinkov posameznih vrst gob, navedimo nekaj primerov ideološko in „barvno“ usklajenih možnosti aplikacije posameznih vrst na posameznih vrstah kontrarevolucionarjev:

— na kontrarevolucionarnih vrstah bomo aplikirali predvsem **redkvičaste rdečeliste razcepljenke in rdečeliste**;

— za vnašanje zmede in sabotažo različnih kontrarevolucionarnih zborovanj in solidarnostnih mitingov apliciramo na glavni organizatorji **srbske gologlavke**;

— na „svovilnozeleni“ kontrarevolucionarni so najbolj primerne gobe sivi **oljvni govnarji in rdečeliste mušnice**;

— kontrarevolucionarjem, ki se za zemljo za izredno oz. vojno stanje, načrtujejo neodvisnim sindikatom ipd., bomo najverjetneje seljem postregli s poljskimi **koprenkami**;

— rusofilnim kontrarevolucionarjem najbolj ustrezajo **obrobljena kučnica** (*Galerina marginata*), militaristično usmerjenim kontrarevolucionarjem in pripadnikom „specialnih enot“ kontrarevolucionarnega reda in discipline pa priporočamo **redkvičaste čeladice** (*Mycena pura*) itd.

S tem možnosti našega delovanja seveda še zdaleč niso izčrpane. Da bomo lažje izbrali, navajam simptome, ki jih povzročajo posamezne revolucionarne vrste gob:

— **prebavne motnje, drisko in/ali bljuvanje** povzročajo: navadna žvepljenjaka (*Hypoholonia fasciculare*), hrastova korenovka (*Collybia fusipes*), smradna korenovka (*Collybia hariololum*), velika rdečelista (*Entoloma sinuatum*), nizka rdečelista (*Entoloma rhodopolium*), zoprna rdečelista (*Entoloma hirtipes*), pegasta kolobarnica (*Tricholoma pardinum*), pekoča kolobarnica (*Tricholoma virgatum*), žveplena kolobarnica (*Tricholoma sulphureum*), lepljiva kolobarnica (*Tricholoma pessundatum*), osmojena kolobarnica (*Tricholoma ustale*), redkvičasta medlenka (*Hebeloma sinapians*), sladkobna medlenka (*Hebeloma sacchariolens*), ametistna koprenka (*Cortinarius amethystinus*), bljuvna golobica (*Russula emetica*), rumeneča golobica (*Russula luteotata*), lomljiva golobica (*Russula sardonia*), smrdljiva golobica (*Russula foetens*), žolta golobica (*Russula fellea*), jamičasta mlečnica (*Lactarius scro-*

biculatus), postavna mlečnica (*Lactarius repraesentaneus*), kosmata mlečnica (*Lactarius torminosus*), barjanska mlečnica (*Lactarius pubescens*), huda mlečnica (*Lactarius acris*), zlato-sončna mlečnica (*Lactarius chrysorrheus*), koničasta vlažnica (*Hygrocybe conica*), ovčja vlažnica (*Hygrocybe ovina*), oljkov livkar (*Omphalotus olearius*), vražji goban (*Boletus satanas*), leponogi goban (*Boletus calopus*), žolčasti grenivec (*Tylopilus felleus*), bleda griva (*Ramaria pallida*), navadna krompirjevka (*Sceloderma citrinum*) — deluje predvsem zrela, se pravi, ko je na sredini čimbolj temna, bradavičasta krompirjevka (*Sceloderma verrucosum*) — pod enakimi pogoji kot navadna krompirjevka in večina pogojno užitnih surovih gob;

— na živčevje in stanje zavesti vplivajo: rdeča mušnica (*Amanita muscaria*), panterjeva mušnica (*Amanita pantherina*), gnojeva gologlavka (*Psilocybe merdaria*), srbska gologlavka (*Psilocybe serbica*), oljvni govnar (*Panaeolus sphinctricus*) in njegovi različki, obročasta govnarica (*Anellaria semiovata*), opredena livka (*Clitocybe candicans*), kolobarčasta livka (*Clitocybe rivulosa*), beleževa livka (*Clitocybe cerussata*), pobeljena livka (*Clitocybe dealbata*), zašiljena razcepljenka (*Inocybe fastigiata*), zvezdastotrna razcepljenka (*Inocybe asterospora*), rdečelista razcepljenka (*Inocybe patouillardii*) in še nekatere manj pomembne gobe;

— **jeta in/ali ledvice zastrupljajo** (pogosto smrdno nevarne) gobe: zelena mušnica (*Amanita phalloides*), koničasta mušnica (*Amanita verna*), smrđljivi dežnik (*Lepiota cristata*), prečvrstan v višjih legah zelo podoben užitnim dežnikom), poljska koprenka (*Cortinarius ocellatus*), verjetno tudi prelestna koprenka (*Cortinarius callisteus*), obrobljena kučnica (*Galerina marginata*), pomladanski hrček (*Gyromitra esculenta*) — učinke le svez, če ga prekuhamo, lahko v revolucionarne namene uporabimo jeta, gobe pa, ob primerni previdnosti, pojejo sami itd.

Zelo se obnesejo tudi **mešane revolucionarne gobe**, saj lahko na ta način prelozimo značilni okus posameznih vrst, zaradi večvrstne zastrupitve pa otežimo zdravljenje, pa tudi ugotavljanje vzrokov. Kombiniramo pa praviloma le gobe, pri katerih je čas od začetka do pojave prvih simptomov zastrupitve približno enako dolg. Gobe, ki povzročajo bljuvanje in/ali drisko so primerne predvsem za medsebojno mešanje, sicer pa le, če hočemo ublažiti učinek skuprajnih revolucionarnih gob z daljšo inkubacijsko dobo.

Ker je naš prostor omejen, se ne moremo posvetiti podrobnejšemu opisovanju posameznih gob in njih delovanje. Vsakemu revolucionarnemu gobarju zato toplo priporočam, naj preučijo primerno literaturo. Na našem knjižnem trgu obstaja razmeroma bogat izbor gobarskih priručnikov, ki bodo gobarjem pomagali pri specifične revolucionarne gobarstva, naveden v tem členu, služile kot osnovni priročnik revolucionarnim gobarjem v fazi nabiranja in priprave. Sam sem kot glavni vir uporabljal odlično knjigo **Obvarujemo se strupenih gob** (avtor Anton Poler, Založba obzorja, Maribor 1986), ki jo toplo priporočam vsakemu revolucionarnemu gobarju, kot dodatni vir pa še Učenje don Huana (Carlos Castaneda, Prosveta, Beograd 1977) in Vse o gobah (Giuseppe Pace, Mladinska knjiga, Ljubljana 1979).

Glede konkretne izvedbe revolucionarne gobarske akcije v njeni najodločnejši fazi (aplikacija revolucionarnih gob) in varnostnih ukre-

pov pred, med in predvsem po akciji, se moramo nasloniti na lastno spretnost, znanje, sredstva in okoliščine (nekaj topoglednih nasvetov sem podal v 2. delu tega teksta).

Da ne bi prihajalo do kakšnih nejasnosti, naj omenim še pomen **likovne opreme** tega teksta. Likovna oprema 1. dela predstavlja nekatere revolucionarne gobe v karakterističnem prerez, oprema 2. dela predstavlja **lik revolucionarne gobarja**, 3. pa **lik revolucionarne gobarke** (o njunem delu govori celoten tekst).

Kljub očitnim prednostim revolucionarnega gobarstva pa moramo nujno opozoriti tudi na pomanjkljivosti, ki jih bomo v akciji poskušali kar najbolj zaobiti. Znano je na primer, da revolucija pogosto zahteva tudi nedolžne žrtve, in prav pri revolucionarni gobarski akciji so te zelo verjetne, predvsem, če ne moremo suvereno voditi in nadzorovati njenega poteka, kar pa je vpricho varnostnih ukrepov, ki jih za lastno zaščito prakticirajo kontrarevolucionarji, zelo verjetno. V okviru možnosti se bomo torej poskušali infoltirati v vrste kontrarevolucionarnih sil in s tem olajšali nemoten potek revolucionarne akcije.

Le malo je verjetno, da bi gobe lahko služile kot osnovno sredstvo revolucionarnega boja, vsekakor pa si lahko z njimi obilno pomagamo pri kontinuirani in koordinirani revolucionarni akciji, torej skupaj z drugimi oblikami revolucionarnega boja. Gobe same po sebi pa lahko še vedno dajo svoj prispevek v akcijah omejenega obsega, npr. pri eliminaciji ali kakih drugih oblikah nesposabljanja posameznih kontrarevolucionarjev oz. njih skupin, pri psihomanipulaciji velikih kontrarevolucionarjev itd., inspirativno delovanje posameznih vrst gob pa lahko ustveno prispeva h konstruktivnejšemu vzdušju pri načrtovanju in izvajanju revolucionarnih aktivnosti, da o prisrčni revolucionarni atmosferi pri z gobami podprtih seansah sploh ne govorimo. Čeprav je to za revolucijo manj pomembno, je treba omeniti tudi dejstvo, da gobe, ki v večjih količinah povzročajo panterinski sindrom, v manjših količinah pozitivno vplivajo na potenco oz. delujejo kot blag afrodisiak, kar lahko izboljša splošno razpoloženje revolucionarjev, v ustrezno načrtovani akciji pa lahko na ta način učinkovito kompromitiramo kakega vidnejšega kontrarevolucionarja.

Za konec naj vas opozorim, da bi utegnili tudi kontrarevolucionarji, padli kot so, uporabiti nasvete iz tega teksta, čeprav jim niso namenjeni. Previdnost pri uživanju jedi iz gob, ki jih nismo nabrali in pripravili sami, zahteva, da gobe in jedi temeljito pregledamo in se jim odpovemo, če obstaja le najmanjši utemeljen sum, da bi utegnile biti nevarne. Prav tako se odpovemo jedem, za katere sumimo, da bi jim kdo lahko prinesel zmlate ali kako drugače kamufilirane gobe (izostren okus nam bo pri tem izdatno pomagal, zato ga poskusimo kar najbolj izuriti).

Predvsem pa apeliram na vse sedanje in bodoče rodove revolucionarnih gobarjev, da **previdnost in razsodnost** nikakor nista odveč. Zaleganost je namreč že vse prepogosto pobirala svoj davek med sicer prvovrstnimi revolucionarji. Slava jim!

Pozdravlja, poljublja in obilo uspehov pri revolucionarnem delu vam želi vaš dežurni fungog

Finančno poročilo M.A.R.Š. I.—X. 1988

I. PRIHODKI

Nakazila (razna)	178.320
Jeklotehna	200.000
KO OO ZSMS DO TAM	4.000.000
TOZD Žel. zdr. šole	50.000
UK ZSMS Maribor	24.000.000
RK ZSMS	17.000.000
OK ZSMS Maribor-Tezno	1.000.000
OK ZSMS Maribor-Ruše	500.000
OK ZSMS Maribor-Pesnica	2.000.000
OK ZSMS Maribor-Rotovž	1.500.000
Skupaj prihodki:	50.428.320.000

II. ODHODKI

a) OSNOVNA SREDSTVA	12.103.750
Mešalna miza TESCAM	21.050.000
2 magnetofona TEAD	2.315.500
2 gramofona	6.209.750
Soundprocesor YAMAHA	4.420.500
Mikrofonsko stojalo	336.800
Mikrofonski kabel	157.875
Skupaj:	46.549.175

b) MONTAŽNI ELEMENTI

Energetska oprema	2.078.610
	474.330
	1.131.730
Elektronska oprema	1.064.580
	607.820
	572.690
Stojala mize	375.140
Ostalo (barve, svedri, . . .)	218.510
SKUPAJ:	6.523.410
SKUPAJ ODHODKI	53.072.585
PRIHODKI SKUPAJ	50.428.320
RAZLIKA:	2.644.265

Andrej Fištravec še vedno čaka na radio . . .

V finančno poročilo MARŠ I.—X. 1988 so zajeta vsa realizirana denarna nakazila na žiro račun MK ZSMS Maribor (št. 51800-678-81344-MARŠ), preko katerega poteka trenutno poslovanje MARŠ, ter vsi nakupi osnovnih sredstev in montažnih elementov. Trenutno nelikvidnost projekta MARŠ rešujemo z likvidnostjo žiro računa mestne mladinske organizacije.

Finančni plan zajema predvidena stroške infrastrukturnega kompletiranja studia MARŠ. V eni naslednjih številok Katedre bomo tudi prikazali finančno projekcijo delovanja MARŠ od maja 1989 do konca 1990. leta.

Po sprejetih odločitvah na skupščini RTV Ljubljana, ki je bila 30. septembra letos, se kaže mesec maj prihodnjega leta kot povsem verjeten termin za začetek našega oddajanja. Vendar je osnovna funkcionalna usposobitev studia samo eden izmed pogojev za nemoteno delovanje MARŠ. V pogojih, ko RTV Ljubljana razpolaga praktično s celotnim „sistemskim“ RTV denarnim tokom v SR Sloveniji, bomo — tudi ob maksimalnem in uspešnem poslovnem angažiranju — imeli velikanske težave z zagotavljanjem denarja za programsko funkcioniranje MARŠ.

Montaža studia, ki ga urejamo v (sedaj že bivših) prostorih UK ZSMS Maribor v študentskih domovih na Gosposvetski cesti, bo končana do 31. 12. letos. Takrat bo že tudi bolj jasno, kdaj nas bodo kolegi iz tozda Oddajniki in zveze Radia Ljubljana priključili na oddajnik, ki bi naj stal nekje v okolici mesta, vendar ne na Pohorju.

Od nadaljnjega — od že omenjene skupščine RTV Ljubljana dalje — korektnega sodelovanja s kolegi na Radiu Ljubljana je v tem trenutku največ odvisno, kdaj in kako se bomo slišali — kot smo lahko prebrali v STOPU-u — na frekvenci 104,3 UKW — tokrat stereo.

Vodstvo projekta MARŠ

Finančni plan M.A.R.Š. do usposobitve studia

V nadaljevanju usposabljanja studia MARŠ je potrebno nabaviti še:

	Okvirna vrednost
Mikrofon — 2 kom.	4.400.000
Mikrostikala za fader start cca 20 kom.	600.000
Sprejemnik — 2 kom.	2.000.000
Monitor zvočnik — 3 kom.	900.000
Telefon — 2 kom.	500.000
Arhivski magnetofon	5.000.000
Kasetofon prenosni — 2 kom.	5.500.000
Oddajnik (komplet)	15.000.000
Studijsko okno	1.500.000
Gradbeni material	2.500.000
SKUPAJ	37.900.000

Za izdelavo tehnološkega elaborata, izdelavo in montažo studia je bila sklenjena pogodba v vrednosti 4.000.000 din netto (5.113.150 din brutto).

POTREBNA SREDSTVA SKUPAJ: 43.013.150 din
V pripravi je plan pridobivanja sredstev do januarja 89, ki bo sestavljen na podlagi dogovorov z mladinskimi organizacijami v DO, ki so se odločile pristopiti k samoprispevku ali o tem razmišljajo (Mariborska bolnišnica, Marles, Sladkogorska, TVT Boris Kidrič, Swaty, Mariborska tekstilna tovarna . . .).

Maribor, 8. 11. 1988

Peta kolona

God in Scream
Bazični novi
rock

Ljubljanski **Hard core** kolektiv že nekaj let prireja obrobne koncerte tistega radikalnega novorockovskega zvočenja, ki je zavezano neizprosnim smerem rockovskih blodenj med tradicijo in inovacijo. HC je radikalizacija punka tako v hrupnosti kot v hitrosti igranja, tako da se ni treba posebej čuditi, da je bil zmeraj ujet v geto obrobne množičnogodbene dogajanja. Zato se je v drugi polovici osemdesetih začel znova spogledovati z rockovsko preteklostjo (psihedelik šestdesetih) ali s hrupnostjo heavy metala.

God iz Amsterdama je tipična zasedba križanja (crossover) med HC in HM, žal pa v nobenem od elementov svoje godbe ne izstopa iz znanih šablon: hitro bobnanje z zanimivimi ritmičnimi prehodi ter riffovski šunder kitare in basa, ki s svojo hrupno neizprosnostjo povsem zapolnita zvočno praznino. Skratka: simpatičen, a preveč povprečen nastop klasičnega rock tria.

Scream so v Ljubljani nastopili že pred dvema letoma, medtem pa na svoji poti izdali tudi kakšen album. Gre za zanimivo ameriško zasedbo, ki igra zelo neposreden in bazičen rock, katerega zvočenje izhaja iz začetne energične nastrojenosti hard corea. Njihov nastop je brezkompromisno predajanje glasi in energija urbanega besa kar žari iz njih. Tako so nas v sproščnem (it's only rock'n'roll — but I like it) nastopu zlahka ogrnili v krpe prave ameriške rock fešte. Posebej zanimiv je bil komad, v katerem so spretno preskočili iz reggaeja v blues, sicer pa so bili predvsem glasni.

... in ko smo pešali iz Šentvida, smo veselo prekleli vse tiste, ki so zaslužni za zaprtje kluba na Kersnikovi — to pa je že druga zgodba...

Rajko

Rocky Horror
Picture Show

Rockerski spektakli so pri nas še vedno kurentno blago (neskladje med ponudbo in povpraševanjem), četudi gre pri tem za skrajno zastarele main-streamovske izdelke (ali pa prav zaradi tega). Mirne duše lahko trdim, da slovenska kulturna javnost ne bi šla v razmeroma obsežen (drag?) projekt, imenovan Rocky Horror Picture Show.

Pa vendar: ljudstvo je željno zabave in Rocky je nudi kar dovolj za povprečen (staro-)rockovski okus, aktualno-politične domislice, ki dovolj duhovito aludirajo na naš domači vsakdanjik, pa zagotavljajo dotok publike tudi izmed občudovalcev Tofovih štosov (Moped Show ipd.). Kot je za tovrstne musicale običajno, je zgodbica (nekaj med Frankensteinom in SF stripi) oz. dogajanje na odru le malo obvezujoč okvir, ki povezuje glasbene točke v kolikor toliko smiselno celoto. „Splošno“ vsečnost glasbenega dela zagotavlja predvsem vokalistična virtuoznost Nece Falk in nič kaj izjemen, a vendar korekten nastop trenutno najpopularnejšega slovenskega rockerja Vlada Kreslina; že skoraj pozabljeni „skakafec“ Marko Vezovišek ostaja ob tem kar preveč v ozadju (kot izva-

jalec — sicer je imel pri celotni predstavi ključno vlogo kot prirejevalec glasbe in besedil), mlada garda slovenskih dramskih igralcev (predvsem Judita Zidar) pa je dokazala, da sploh ni brez posluha in pevskega talenta. Če k temu dodamo še „hardrockovsko“ spremljavo na playbacku, izzvenci vse skupaj kot kak festival zabavne glasbe z nekoliko duhovitejšim in zanimivejšim povezovanjem. Brez „gledališke“ prvine (enostavna, a dovolj fleksibilna scena, solidna igra vseh nastopajočih itd.) so nekako v ozadju. Pravzaprav je še najbolj razočaral režiser in igralec naslovne vloge Andrej Rozman, ki ga poznamo v mnogo svetlejši luči (Gledališče Ane Monro).

Vsekakor pa je Rocky dovolj zanimiv komercialni projekt, primeren za „v vsako slovensko vas“ (dokter polni dvorano ŠTUK-a), o kakih rednih gostovanjih sicer še ne kaže razmišljati, kasneje pa prav gotovo), a celo soorganizator Cankarjev dom je ljubljansko premiero odpovedal „zaradi bolezni v ansamblu“ — še kar realističen prikaz enega hetero - in enega homoseksualnega fuka (čeprav za platnom) namreč očitno ruši načrt CD, da bi organizirali obiske predstave za osnovne šole. Pa naj še kdo reče, da je morala pri nas na psu...

Sama predstava in glasbena kaset, ki jo bodo bojda v kratkem izdali, sta dokaj marginalnega pomena, in če kaj, opravičuje ta projekt profit, ki ga utegne prinesiti. Če...

jacks

Rocky horror
show 1., 2., 3.
Diskretni šarm
perverzije

Če bi predstave razvrščali med brlivke, predstave s svetniškim sijem in tiste z notranjim žarom, bi **Rocky horror show** uvrstili med slednje.

Pa se tega početja ne bomo lotili. Saj bi to mokrocvetično rož'co rock'n'rolla težko stlačili v kak predal. Kajti, če nič drugega, bi iz predala štrleli igralci, saj ob njihovi fascinantni igri zbledijo vse tehnične napake, ki se sicer utegnejo prikrajati v predstavo.

Sicer pa, če je bila premiera še grozljivka in komedija hkrati, se je do tretje predstave vse skupaj spreverglo v frivolno zabavo; brezdanji žur. Pri prvi predstavi je Frankfurter gledalce že spravil v grozo — grozo pred neposredno prisotnostjo perverzije, in priznati moramo, da je bil res nagnusen. Med tem metanjem gledalcev iz groze v smeh in obratno, pa so bili tudi trenutki odidha, ko smo začutili, da so nam sedeži, na katere smo bili malo prej še prilepjeni, naenkrat popolnoma odveč. Rock'n'rolla kajpak.

Svojevrstno zabavo so prispevali tudi kostumi. Slutili smo lahko, da kostumografka travestita v živo še ni videla, zato so kostumi v zaključni sceni dali predstavi šarm otroške naivnosti. Toda to seveda že zdavnaj več ne drži, saj so se igralci v isti sceni medtem prelevili v pristne travestite.

Predstava pa ima tudi drugo razsežnost — aktualnost političnega trenutka, kajti ob aluzijah na zadah našega političnega trenutka, se lahko iz srca nakrohotate.

A vsake zabave je enkrat konec. Tako igralci na koncu proizvedejo filmski učinek, ko nam dajo vedeti, da so oni drugi in bodo odleteli v transseksualno Transilvanijo, nas pa pustili tu, v zatohlem smradu našega vsakdana.

Ostaneta le Brad in Janet, drugačna, a vendar ista, perverzija pa odleti v druge kraje, kjer se ji bo bolje godilo, kot tu pri nas.

In kaj naj za konec rečemo o predstavi, ki je vsakič drugačna, drugača kot: še.

Irena Hrast

Pod reflektorji

Po letu 1986, ko je v Mariboru gostoval Lester Bowie, s svojo zasedbo *Brass Fantasy*, smo ponovno dočakali jazz koncert, ki je bil kot mnogi doslej v dvorani kina *Union*. Kvartet, ki ga sestavljajo Oliver Lake — alt, tenor in sopran saksofon, Julius Hemhill — alt in sopran saksofon ter flauta, David Murray — tenor saksofon in bas klarinet in Hamiet Bluiett — bariton saksofon, alt flauta in alt klarinet, je začel delovati v sedemdesetih letih tega stoletja. Glasbeniki so že stari mački, ki so se proslavili samostojno, oziroma z lastnimi zasedbami, dokler se niso leta 1976 združili v projektu pod imenom *World Saxophone Quartet* predstavili tudi v Mariboru.

Koncert je bil, kot je to navada pri ljudeh, razdeljen v dva avtonomna dela. Po zelo zanimivem prihodu na oder (v nekakšnem sprevedu) so začeli s prvim delom (s katerim pa bi lahko sicer?). Kvartet je svojo moč izražal najbolje v skupinskem izvajanju, česar pa sem na tem koncertu najmanj slišal. Njihova glasba, ki dokaj dobro drži svojo formo (ne pada v pretirana teženja), se je vse prevečkrat izrodila v lastne solo izlete in že kar akrobatske točke. To bi še prenesel v enem delu, toda koncert je bil po obliki v obeh delih popolnoma enak.

Glasba je nekaj več in dvomim, da je ta koncert uspel prepričati mariborsko publiko, ki je kljub ne-reklamni skoraj napolnila dvorano. Če primerjam ta koncert s koncertom *Lesterja Bowia* (če sem z njim že začel), se mi je zdel Bowijev koncert dosti bolj homogen in čeprav le-ta predstavlja nesporno zvezdo, sem pri njem imel dosti več občutka skupine. *World Saxophone Quartet* pa združuje pod pretezo (vsaj tako je bilo slišati v Mariboru) štiri pihalce, ki hočejo biti enakopravni drug drugemu in to ne z ustvarjanjem skupinskega zvoka in nespornih kvalitet, ki so jih izkazali v redkem skupinskem preigravanju, marveč z neskončnimi solo pasażami, ki so same sebi namen. Tako se mi zdi tudi projekt saksofonskega kvarteta nepotreben, če gre za kompilacijo različnih izpadov štirih saksofonistov. Verjetno se tako lažje prodajajo.

Zvodenel je še en koncert, od katerega sem si mnogo obetal. Včasih je najboljši, če si nič ne obetaš, mogoče bi se bolj zabaval.

PEC

Jazzi improvizirana godba . . .

Vjačeslav Ganelin in Mihail Markovicz

Kreativna zvočnost sovjetske nove godbe si utira pot

Oba glasbenika, ki sta nastopila 21. oktobra (po starem pravilu so se v naših krajih istega dne znašle tri zasedbe, ki pokrivajo polje sorodne godbe: poleg Ganelina in Markovicza v Ljubljani so nastopili *World Saxophone Quartet* v Mariboru in *Vienna Art Orchestra* v Zagrebu. (Tako pač gre to!) v ne ravno polni srednji dvorani Cankarjevega doma, sta sicer že leto ali dve državljana Izraela, vendar pa sta kljub temu še zmeraj duhovno zapisana vsem faktorjem, značilnim za razvoj novega zvočenja v deželi, ki se je dolga leta pridno otepal vseh sadov zahodne civilizacije.

Sevni del Sovjetske zveze je že tradicionalno obrnjen proti Evropi (ne pozabimo: Ganelin prihaja iz Litve), tako da je tudi jazz kot eden glavnih stilskih izrazov zahodne glasbene kulture tega stoletja v tistih krajih pognal bogate korenine kljub nepriljubljenosti oblasti, da bi tovrstno glasbeno dejavnost sprejela v svojem okolju vsaj z minimumom razsvetljenske tolerance. Žal pa se je vse do „perestrojke“ in „glasnosti“ do sodobne godbe vedla le malce bolj kulturno od Stalina, ki je v zlatih časih socialistične demokracije Šoštakoviču in drugim skladateljem prepovedal uporabo dvanajsttonskih kompozicijskih pristopov, ker so mu preveč smrdeli po gnitju buržoaznega sveta.

Kakorkoli že — dejstvo je, da moramo sedanje dogajanje na poljih nove zvočnosti sodobne glasbene produkcije v Sovjetski zvezi obravnavati skrajno resno. Imena kot so Sergej Kurjokin in njegova *Popularnaja mehanika*, alter rock skupina *Akvarijus*, improvizatorji ter avantgardisti, kot so Vladimir Čekasin, Anatolij Vapirov in Valentina Ponomarova brez dvoma predstavljajo jedro tistega novogodbenega vala z vzhoda, ki bo prinesel veliko svežih tokov v trenutno rahlo uspavane struje evropske improvizirane godbe.

Sovjetski glasbeni izzivi so predvsem nepriljubljena poigravanja z glasbenim izražanjem in segajo od izlivov najsubtilnejše lirike do eksplozij najbolj radikalnih zvočnih eksperimentov. Če bodo sovjetske oblasti nekega dne vendarle odprle svoje meje, bomo lahko te glasbenike spoznali tudi поблиže — do takrat pa se bomo morali zadovoljiti z vinilnimi izdajami, za katere se je specializirala londonska založba

Leo Records in na katere ploščah redno izhajajo posnetki z glasbo iz sovjetskih jazzovskih odrov. Zgolj v informacijo lahko navedem, da je konec lanskega leta izšla izvrstna plošča pianista Sergeja Kurjokina z naslovom *Introduction In Pop Mechanics*, ki prinaša sovjetsko zvočno izkušnjo na nivoju, kakršnega se ne bi sramoval noben svetovno renoveran glasbenik, ki mu je kaj do inventivnega zvočenja.

In duet Ganelin-Markovicz? *Pestro, navdušujoče, neposredno, duhovito, mojstrsko, skoraj brezhubno in povsem neobremenjeno*. V prvem delu koncerta sta napletla skoraj tričetrt ure trajajočo zvočno štreno, ki je tekla tako skladno, da nas ni posebej motilo niti to, da je Ganelin Markoviczu nekajkrat povsem ušel iz naveze, kajti glasbeni tok Ganelinovega igranja je bil tako neobvezen in skladen, da je bobnarju in tolkalcu Markoviczu dopuščal tudi izvajanje zvočne zavese, sestavljene iz spretnega izvajanja tremolov po vseh tolkalih. Ganelin je poleg akustičnega klavirja uporabljal tudi digitalni Roland sintetizator, star harmonij in ritem mašino ter nekaj tolkal, kar je v glasbeno izvajanje vpletel povsem nepriljubeno in brez kakršnihkoli predsodkov, predvsem pa z dobrošno mero zdravega okusa. Energični izbruhi in izredno obvladovanje zvočne dinamike je Ganelinova glavna odlika in v nekaterih podarkih je bobnarja Markovicza v izrazni globini pustil daleč za seboj.

Pianist Vjačeslav Ganelin je širok glasbenik, ki se ne more omejit na nekaj naučenih zvočnih obrazcev, temveč (kar je značilno za vse sovjetske improvizatorje) v svoje zvočne mreže lovi najraznovrstnejše stilske-zvočne variante: od ruskih romanc, preko simfo različnih sintetizatorske zvočnosti do taylorjevske ekspresivne moči igranja na akustični klavir.

V drugem delu koncerta sta se oba glasbenika dokončna ulovila v izvajanju hitrega be-bopa, začinjena z elektronskimi sinkopami. Njuno glasbeno izvajanje se je na koncu spreverglo v tako duhovite glasbene parodije, da nas je nepriljubeno poigravanje z različnimi popularnimi temami in stilske oblici povsem vsrkalo v zvočne brzice. Feedback s poslušalstvom je pripomogel k temu, da sta novopečena Izraelca zaključila svoj nastop na sproščen način, kakršnega na tovrstnih koncertih zelo pogrešamo. Improvizirana glasba (ali novo zvočenje) nikakor ni sinonim za „zateženost“ (kar si o teh rečeh predstavljajo neuki in zvočnim sporočilom slepi poslušalci), temveč nekaj, kar je treba izkusiti na nepriljubeno ponotrjen način preko življenjske radosti, ki jo prinaša sproščena igra. Igr pa je vendarle jedro sodobne glasbe in blagor ubogim ušesom, ki ne znajo prisluhniti naravni glasbi, kajti njih je kraljestvo večno istega sranja.

Rajko Muršič

RAJKO MURŠIČ

Two thousand aspects of rock concert in Maribor

Primer: Borghesia, 21. 10. 1988, dvorana ŠTUK

V tem spisu bom poskušal z več zornih kotov osvetliti organizacijo koncerta aktualne rockovske godbe v Mariboru.

Najprej o kontinuiteti rock koncertov v našem mestu. Stare babe še vedno govorijo za vogali (vsebinsko) podirajočih se novogradenj, da je Maribor bil včasih YU Liverpool. Kako to, da si tega statusa ni uspel obdržati. No, prišla je druga polovica 70-ih in punk. Reakcija v Mariboru normalna, začetno zgrajanje in potem poskusi modnega posnemanja. Vendar se verjetno ne bi kaj dosti spremenilo v prezentativnem in produkcijskem pomenu, če nas Mariborčane ne bi zajebali ljubljanci, ki so punk sprejemali z odprtimi rokami. In nikakor nam ni bilo združljivo, da se s punkom ukvarjajo tudi učene glave, da ga ZSMS „zaščiti“ na kongresu. Sploh nismo hoteli priznati, da je relevantno gibanje in prvi medij za izražanje drugačnih, kritičnih mnenj v naši družbi. Posledica je bila, da smo Pankrte v Mariboru poslušali v živo šele po njihovi drugi plošči 1982-ega. Tako nismo spremljali večine „novo-punk-valovskih“ bendov, tudi Laibach so prišli komaj na OPUS DEI turneji. Ta informiranost na nezavidljivo nizkem nivoju je seveda fatalno vplivala na glasbeno sceno. Koncerti ob mladinskih veseljih v Mariboru so se močno razlikovali od tistih npr. v Krškem in podobnih (Mladinski festivali). Zadnji primer v Mariboru pa je koncert Bajage ob letošnjem Festivalu dela, povezan s preživetvo miselnostjo „žurirajmo dokler se da“ in v organizaciji prislednikov, ki to izkoristijo tudi za lasten bussines. Takšne vsebinske zasnove koncertov ne gredo niti v kontekst mariborske ZSMS. Ta naj bi se zavzemala, saj že vsi vemo, za drugačne, neustaljene kulturne prakse. Če alternativci zares nismo

bili dovolj močni ali če nismo znali artikulirati in uveljaviti svojih konceptov skozi ZSMS, je tudi posebno poglavje. Dejstvo je, da je vsa osemdeseta nekaj hudo škripalo. Rockovsko življenje v Mariboru je bilo tatalno dezorganizirano. Če bi se spravili na preštevanje koncertov, ki spadajo v domeno rock glasbe od leta 1980 do danes, bi vključno z manjšimi koncerti prišli le nekje do številke 200. Na aktualno rock glasbo se ni plesalo (v koliko je to mogoče izvesti brez medija) do pred kratkim, razen izjemoma.

In pridejo novi časi, novi mladinski (študentski) politiki, za drugačnost bolj odprti. Res, da ima to še vedno določeno vlogo. Vendar so se pozicije spremenile, težišče se je prevesilo v „čisto“ politično dogajanje, subkulture niso več edini medij demokracije, tudi odnosi na glasbenem tržišču se spreminjajo. Pred letom in pol so koncert Borghesie organizirali z odsotnostjo vsakršne ekonomske logike, letos pa je pogoj organiziranja tudi finančni učinek. Različnost firm v obeh primerih (MKC in ŠTUK) bistva ne spremeni. Večeri novega rocka (npr. na ŠTUK-u) so bili pred časom nujno zlo, sedaj je to tisto, kar vsi hočemo (hvala bogu, pravim jaz).

Vse bolj razviden je tržni odnos ponudbe in povpraševanja na glasbeno-koncertnem prizorišču. Seveda je lahko vsaka zadeva bolj ali manj omišljena, celovita in kot taka zavzema pripadajočo pozicijo v družbenem, političnem kontekstu. Pa tudi če to odštejemo, se vse bolj potrjuje naslednje. Organizatorji zabave za mlade (v to štejem širok pas diskotek do alter „neprostorov“) niso pripravljene na nove generacije. Prihaja do zanimivega efekta, da je publika bolj razgledana od tistih, ki ponujajo žakelj (brez mačka).

Maribor nima javnosti; trdim, da je ta šele v fazi formiranja. Enako je z javnim življenjem. Aktualen primer je obiskovanje otvoritev razstav, npr. v Galeriji 88. Obisk je,

kot sem opazil, odvisen od umetniškovega kroga znancev in prijateljev. Če avtor ni Mariborčan, ni zanimiv. Tudi novoročkovska publika se še ni postavila na-noge, oz. še ni prepoznavna kot javnost, čeprav (kot smo se prepričali na koncertu Borghesie) obstajajo potenciali. Vsekakor je to posledica diskontinuitete koncertne in klubske dejavnosti. To pa omogoča le podpora ustrezne alterkulturne institucije... pa smo že spet tam. Odlika institucije je funkcionalnejša organizacija (tehnika, prodaja vstopnic, reklama, redarska služba...).

Ugodno je dejstvo, da je bila dvorana ŠTUK 21. oktobra napolnjena z obiskovalci, čeprav je bil tisti večer še jazz koncert, pa tudi Borštnik se je razvnel, kar potrjuje raznolik kulturni interes Mariborčanov. Konec koncev, zakaj ne bi ljudje imeli možnost izbire. Seveda, relativno visoka cena vstopnic se je izkazala za realno poceni glede na izvozno potrjeno kvaliteto predstave, če se lahko tržno izrazim. In Borghesia je svoj del posla res opravila brezhibno. Da so šli na oder uro pred polnočjo, se je izkazalo kot izredno pozitivno. V dvorani se je medtem ustvarilo prijetno, domače, plesno vzdušje. S to prakso bi vsekakor kazalo nadaljevati. Borghesia sploh niso hladni, odbijajoč bend, živo produciranje zvokov preko računalnika, moramo priznati, ni playback. Pevec ima vlogo edinega živega — gibajočega se elementa na odru, pred velikim video ekranom, na katerem se je mešala slika z videa in diapozitivov. Pred temi slikami sinhrono predava mesija pozitivnih glasbenih strahot — Kristus in hudič v enem in istem ritmu.

Slike z videa so drobci iz aktualnega političnega življenja, osebne stiske, urbanost, svoboda, prepovedano in marginalno. Vse to nas v kontekstu njihove glasbe prepriča, da je v svojem bistvu vse pornografija ali pa politika, kar pač hočete. V nastopu Borghesie ni nič prepuščen naključju, spontanosti, vsi elementi predstave: zvok, ritem, petje-gib, video in svetloba na odru so do potankosti usklajeni.

Za konec samo še tole. Bil je to alter in koncertni dogodek na nivoju, ki ga v Mariboru počasi in s težavo dosegamo. Rečemo lahko, da celotna pojavnost takšnega prezentiranja evropsko znanih novoročkovskih bendov v Mariboru prehitava (še vedno) dejansko stanje, kar poskušam reševati tudi s tem zapisom.

Vidimo se na naslednjem koncertu!

Dušan Hedl

Rapeman — pekel ameriškega artikuliranega hrupa

Takšnega vrelega kotla, v kakršnem smo se znašli v Festivalni dvorani 3. novembra že po prvih hrupnih artikulacijah benda **Rapeman**, si niti po zelo uspelem mini lp-ju *Budd* nisem upal obetati. Toda **Steve Albini** (ex **Big Black**) je glasbenik, ki z vsem svojim bitjem dobesedno živi vse tisto, kar nas ob zvočnih eksplozijah povsem artikuliranega industrijsko urbanega besa zabriše v tiste sfere doživljanja zvočnih ekscibicij, ki imajo ekvivalent v stanju pijanosti, ko se znajdejo v nekakšnem mračnem prostoru lucidnega samozavedanja tik preden zdravimo v prepad pijanske teme.

Leto 88 gor ali dol, ampak to je bil eden tistih koncertov, ki smo jih pogrešali že vsaj nekaj let, saj nas primerna sila glasbenega toka že dolgo ni pripravila do tega, da bi se zavedali absurdnosti lastne negibnosti v tistem trenutku, ko nam miganje z glavami ali blago zibanje naprej in nazaj zamenja eksplozivni utrip adrenalina, ki se mu ne moremo upreti z nobeno pomočjo hladne ironične distance. **Ray Washam**, **David Sims** (oba ex **Scratch Acid**) in **Steve Albini** so včeraj dokončno prebili vse bariere, ki smo jih v naših slepih očeh postavljali pred bodočnost rock glasbe: hrup kot element zvočne artikulacije je dejansko premagal krizo raznih *trash* in *speed blaznosti* v povsem premišljenih zvočnih strukturah, s katerimi je mogoče doseči bistveno višji nivo naravnega energijskega pretoka kot z nesmiselno blaznim drvenjem v pogubo svetlobne hitrosti.

Ob tem so nam žal povsem zbledeli vtisi ob nastopu **Polske malce** in **Dinosaur J.R.** Za prve velja, da so izredno kvalitetna skupina, vendar je že napočil čas, ki jih postavlja pred neizprosto pravilo alternative med uspehom ali propadom. Fantje, v tujino bo treba!

Dinosaver J.R. so sicer simpatični post HC zasedba, vendar brez pravega naboja, ki bi nas posebej pritegnil. Hrupna melodičnost ni iste sorte adut kot adrenalinska eksplozivnost totalne glasbene resnice.

Rajko Muršič

Hiša samomorilke Silve

Zlom tradicionalne modernistične estetike ter inavguracija postmodernističnih principov gradnje slike sta v začetku tega desetletja povzročila hipno cenzuro v opusu Hermana Gvardjančiča. Morda še toliko bolj, ker je bil ves čas svojega aktivnega delovanja, od diplome (1968) in postdiplomskega študija na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani (1971), eden najizrazitejših krajinarjev svoje generacije, tej motiviki pa je bil slovenski odvod postmoderne v svojih najbolj frenetičnih časih vse prej kot naklonjen. Z delom najvnetejših protagonistov nove podobe se je namreč v slovensko slikarstvo skozi velika vrata slavnostno vrnila figura in s svojo gostobesedno naracijo absolutirala vse do — šele prav pred kratkim nekoliko izraziteje opaznega — ponovnega obujanja na racionalistične eksistencialističnih konceptih temelječega likovnega dela.

zovanju stikov z mitom nove vehemence emotivnega imaginarnega transavantgarde.

S takšnim Gvardjančičevim slikarstvom se srečamo na začetku pregledne razstave njegovega opusa osemdesetih let, ki so jo pripravili v ljubljanski Moderni galeriji in je trenutno na ogled v Mariboru. V tem času je bila figura že zdavnaj dokončno izgnana iz njegovih slik in nič ne kaže, da bi se kdajkoli nameravala vanje povrniti, kar njegovega opusa seveda ne umešča v samo jedro novopodobaških silnic. Njeni subjektivizaciji se približa po indirektni poti, prej povsem indiferentno in hladno krajino poseli z materialnimi sledovi človeškega bivanja, z reminiscencami ali aluzijami nekdanje prisotnosti figure. Na domala vseh, po letu 1983 nastalih slikah se pojavlja hiša in kljub temu, da zmeraj vidimo le njeno zunanjo podobo, fasado ali najosnovnejše konture, zmeraj vemo, da

spoznanja in eksistence, katere rezultat je redukcija formalnih komponent gradnje slikovnega polja njegovih novih del. Ta so odvod navzkrižnih energij izrazne metodike dveh obdobj, dualizma zaznav mejnih pozicij. V vrsti Gvardjančičevih slik vstaja „strategija prikrivanja“ hiše, katere obrisi so v materialni gradnji krajinskih in stenskih ploskev zminimalizirani na bistvene elemente. Brez prisotnosti figure je v njih zaznavna prisotnost bivanja; ta vstaja s telesno polnostjo slike, zmeraj znova povezane z določenim krajem, kjer pa imajo ti motivi mnogo manj opraviti sami s seboj kot s slikarstvom in njemu imanentno problematiko. Zaradi tega imajo stične točke tudi svoj drugi jaz, so osnova eksistencialnih senzibilnih projekcij in preprosto potrebni kompozicijski elementi, s katerimi predmet upodobitve ni več nujno tudi zapolnjevalec prostora, temveč le njegovo merilo. Odmika se iz centra slike proti robovom ali obstaja le še v kontekstu serije in učinkuje bolj s praznino obdajajočega prostora ali polja znotraj kontur kot pa s svojo realno (torej iluzorično) mimetično prisotnostjo. Tako motiv, kot njegova formalna slikarska obdelava iz navidezne neurejenosti potez evocirata ožvljanje globoko ukoreninjenih spominov, ki se ponovno polagoma absorbirajo v avtonomni primarni substanci slikarske materije. Na vsaki sliki nastaja tenzija med dramo refleksivnih sekvenc memorije in konkretno direktnostjo slikarske materije, kjer individualni ratio nadzoruje in selekcionira iluzionistične zasilne izhode. Travmatična situacija, ki bi sicer lahko bila tragična, preneha biti melanholična ali celo nostalgična, čeprav v ozadju obstajajo zabrisani sledovi teh razpoloženj.

Dimenzijo nadaljevanja njegove konkretne zgodbe evocira predvsem paradigma varijacij in niansiranja operativnih elementov v konceptu sosledja časa in prostora ter sintaktičnega kolažiranja njej tujih trenutkov in ambientov. Na platnih ne srečujemo ne figur in ne mitov, ki bi evocirali ali določali akcijo, zgodbo ali vsebino upodobitve, temveč ta vstaja iz polimorfosti vizualnih pomenov in vrednot kontekstualnega tipa. Imaginarna pa je emblematična funkcija simbola, saj ne izhaja iz metaforično-alegorične zakladnice reducirane predmetnosti, temveč iz sedimentov izhodiščne slike, ki je opredelila njeno transformacijo v strukturo in ne na površino slike. Gvardjančičevo delo se na slikarskem področju konstituira kot sinteza konotacij, interpoliranih med konkretno dejanje in realnost duha. Z njimi se podirajo pregrade med otipljivo sedanostjo in močjo spomina ter s kombiniranjem različnih fragmentov evocira brezčasnost metaforične panorame duha časa, tkivo slike pa prežema subjektivnost avtobiografskih, zasebnih impulzov, s katerimi se ohranja harmonija motiva in konstituiranja organizma z lastno fragmentarno eksplicitnostjo.

Takšen opus je Hermanu Gvardjančiču prav v začetku tega leta prinesel Groharjevo nagrado, njegova najpomembnejša dela zadnjih let pa bodo še nekaj časa razstavljena v Razstavnem salonu Rotovž na Trgu Borisa Kraigherja 3. Saj veste: prostor nasproti Merkurja, med Jurčkom in prodajalno fotomateriala, in če si še niste drznili stopiti vanjo, ne bo napak, če to storite sedaj. Razstava gotovo ne bo ustrezala vsakemu okusu, a naj vas to ne preplaši — morda se bo pa prav vaš še izbrusil!

Mitja Visočnik

KATARINA VIŠOČNIK

Prva Gvardjančičeva reakcija v novonastali konstelaciji slovenske umetnostne scene je pravzaprav simptomatična za postopek večine pripadnikov njegove in predhodne generacije umetnikov, ki v prvem trenutku niso iskali stikov s tako radikalno deestatiziranimi novopodobaškimi postulati. Na evforijo takrat najmlajše ustvarjalne generacije, ki je s svojo eruptivno dinamiko kot plaz potegnila za seboj tudi (pre)mnoge do takrat že konformirane in etablirane slikarske osebnosti, je odgovoril z izrazitim umikom. Umikal se je daleč za okope svojega lastnega sveta, v potencirano izolacijo in introvertno odzivanje na zunanje pobude, ter ostajal dosledno zvest svoji ikonografiji krajinarstva. To pa je že samo po sebi dopuščalo le latentne nadaljnje možnosti redukcije denarativne vsebine. Edine možnosti kohabitacije, čeprav še zmeraj dovolj distancirane, z novimi normami koncipiranja slike so se zanj kazale v zmeraj radikalnejšem tematiziranju in povečevanju detajlov, ki so kmalu zajeli vso slikovno površino. Slika sama pa je v tem trenutku že prestopila imaginarno mejo abstrakcije. Stik z realnostjo — naravo ohranja samo še z naslovom, to naključno in slikarsko nezavezujočo kategorijo likovnega dela. V tem položaju ni bil več daleč trenutek, ko sta risba ali slika ostali Brez naslova ter tako ustvarili iskano ničelno točko, s katere se je bilo moč izogniti konfliktnim situacijam in (četudi fiktivno) dokumentirati kontinuiteto izrazito samosvojega v nave-

je ta hiša prazna, zapuščena in neobljudena. Takšna kot je, lahko fungira kot širok simbol, vendar ima svoje povsem konkretno izhodišče v prototipu Hiša samomorilke Silve, ki ji moramo pridružit Verjetni kraj samomora. Kljub gradnji po principu geomantije, v skladu z naravnimi osnovnimi silnicami življenjske energije, in rudimentarnemu izgledu, se njegova hiša zmeraj oddaljuje od tradicionalnega simbola zatočišča, zaščite zasebnosti in intimnega središča sveta. Vanjo so inkorporirani simboli travmatične moreče groze, klavstrofobične situacije in nelagodje hermetično zaprte, na določeno lokaliteto vezane človeške usode.

Sam motiv in njegova izpovedna vsebina določata tudi razmerje do opaznejšega optimizma, ki ga je ne glede na regresivne ekspresionistične vrline vendarle moč jasneje slutiti pri velikem delu sočasnih mladih slikarjev. Kljub razmahu gestualnosti (to smo pri Gvardjančiču srečali že pri avtomatičnem risanju „abstraktnega“ prehodnega obdobja) in njegovih slikah ni ekstatičnega naslanjanja nad slikarsko potezo in barvno sledjo, kljub elementom infatilne otroške risbe na njih ni hedonističnega sintetiziranja oblikovnih svoboščin, ob globoki senzibilnosti odsotnost vsakršne ekscenčne čutnosti in emotivne eksaltacije, ob rudimentarnih deformacijah nikakršne eruptivne ekspresije in ob meditativni metonimiji nobene agresivne retorike. Njegov jezik ne priznava citata, temveč uporablja paradigmo kombinirane sintakse

Peta kolona

Še naprej trajajo na ŠTUK-u petkovi novoročkovski žuri. Za izbor glasbe je zadolžen Dušan Hedl s sodelavci. Za konec meseca pripravljajo koncert, kdo naj bi nastopil, pe se še dogovarjajo.

KATEDRA KLUB

Vsak četrtek na ŠTUK-u od 21. ure dalje. 17. in 24. novembra si lahko ogledate nagrajene filme s kranjskega festivala športnih in turističnih filmov. Pripravljamo tudi prvo javno tribuno v letošnjem letu. Kaj in kdaj, o tem pa kasneje.

KINO ŠTUK

21. novembra: **PRIČA**, režija Peter Weier, glavne vloge Harrison Ford, ...

Od 14. novembra do 37. novembra razstavlja **OTO RIMELE** (MB)

Od 28. novembra do 11. decembra razstavlja **JANKO LEŠNIK** (MS)

15. 11. 1988 ob 19.00 v GALERIJI 88 predstavitev s samozaložbi izdane kasete skupine PLEROMA iz Ptuja.

Vsak četrtek literarni tematski večeri pod skupnim naslovom **MOČ SVOBODE**.

Kotiček za kinofile

Do konca tega meseca vam *mariborski kinematografi* ponujajo dokaj raznolik filmski spored. Otroci bodo prišli na svoj račun, ko se bo vrtela sovjetska pravljica **Vijoličasta krogla**, teenagerjem je namenjen ameriški film **Zaljubljeni Lucas**, ljubitelji ameriških komedij pa si bodo lahko ogledali kar tri filme: **Duh porno zvezde**, **Šola za stewardese** in **Trapasti bolničarji**. Ameriški film **Dina — puščavski planet** bo (ali pa tudi ne) razveselil ljubitelje znanstvene fantastike, ljubimce pa bo obsedel **Hudič v telesu**, italijanski ljubezenski film. Sicer pa bo spored kinematografov v znamenju akcije: **Angelsko srce** je film, ki se lahko pohvali z zvezdniško zasedbo (Mickey Rourke, Robert de Niro) in odlično fotografijo, sicer pa je dokaj povprečen thriller upper-middle razreda; **Krokodil Dundee 2** je nadaljevanje prvega Krokodila, **Smrtonosni plen** in **Predator** (slednji bo poslastica za ljubitelje Arnolda Schwarzeneggerja) pa sta filma z mnogo akcije in nasilja. Posebej opozarjamo na angleški film **Fokcroftova pogodba**, posnet po istoimenski knjigi, ki je izšla pred kratkim. In, da ne pozabite, **pornografija** s celuloidnega ali video traku šiba vsak večer v Kino gledališču. Za naslednji mesec pa napovedujemo začetek **Kinotečne filmske scene** (ob petkih) in **Katedrine popokdneve** z dvema filmskima oz. video projekcijama, obilico dobre glasbe, družabnimi srečanji, cocktaili ipd. — ako bog da in ošiljeni koli ne dežujejo, vsak tretji ponedeljek v mesecu od 17. do 21. ure.

Študentski časopis Katedra, Maribor, Tyrševa 23
Telefon: (062) 22-004, po 15. 10. 88 (062) 212-004
Številka žiro računa: 51800-678-81846
Ustanovitelj in izdajatelj: Univerzitetna konferenca ZSMS Maribor

Uredništvo: Danilo Vezjak, glavni urednik, Sašo Dravincec, odgovorni urednik, Dejan Pušenjak, Samo Resnik, Silvo Zapečnik, Peter Tomaž Dobrila

Prelomni časi

Teološka fakulteta v Mariboru organizira tečaj o aktualnih temah za študente in izobražence. Predavanja bodo potekala v Škofjski avli (Slomškov trg 20) v Mariboru in se bodo vsak večer pričela ob 19.30 uri. Po predavanjih bo pogovor s predavatelji, poleg njih pa bodo pri razgovoru sodelovali še nekateri drugi poznavalci obravnavane teme. V pogovor se bodo lahko s svojimi stališči, mnenji in vprašanji vključevali tudi poslušalci v dvorani. Predavanja si bodo sledila:

sreda, 16. novembra
dr. Ivan Štuhec: Od pogreba stare do krsta nove kulture
dr. Edi Kovač: Konec filozofije — začetek modrosti?

četrtek, 17. novembra
prof. dr. Anton Trstenjak: Psihološki vidiki prelomnih časov

ponedeljek, 21. novembra
dr. France Bučar: Politična misel slovenskih kristjanov

torek, 22. novembra
prof. dr. Karel Woschnitz: Cilj vseh stvari: apokalipsa zgodovine

sreda, 23. novembra
Janez Pucelj: Kje si domovina?

četrtek, 24. novembra
Skupina zakoncev: Kriza in upanje slovenske družine

Kje smo?

8 Zideologizirana ekonomija, mag. Egon Žižmond, intervju

13 Tamponska demokracija samoupravnega socializma

18 Narodni dom JNA

24 Kotiček za revolucionarne gobarje

26 Glasba

Oblikovalec: Beno Artnak
Lektor: Boris Svetel
Tajništvo: Patricija Gabrijan
Vodja prodaje: Gorazd Kos
Predsednica časopisnega sveta: Dragica Korade

Katedra izhaja ob podpori družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji

Izdavala: Reprostudio, Milana Majcna 4

Naklada: 6000 izvodov
Cena posameznega izvoda: 1500 dinarjev

Naročnina za vse leto znaša 35.000 dinarjev, za pravne osebe 70.000 dinarjev, za tujino 30 DEM oz. enaka vsota v drugi valuti

Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu številka 421-1/70, z dne 11. 1. 1970

Uradne ure: vsak ponedeljek, sredo in petek od 11. do 13. ure.

Kdo komu prodaja „muda za bubrege“

„Ali bo Nemčija velesila, ali pa je sploh ne bo“ je napisal Adolf Hitler v „Mein Kampf“ (francoska izdaja Sorlot, 1934, str. 652). „Ali bo Srbija republika, ali pa je sploh ne bo“ je nedavno rekel prvi mož srbskih komunistov, pisar mag. Dušana Nikolića v DANAS-u 18. avgusta 1988 pa je zgolj obdelava vsega tega, z omejeno uporabo. Danes. Kaj pa jutri?

Mag. Nikolić nepreklicno zatrjuje: „Nesporno dejstvo je, da se je v Sloveniji razvilo množično separatistično gibanje, ki mu je cilj dezintegracija Jugoslavije in ustanovitev neodvisne Države Slovenije...“. Pogosto sem v Sloveniji, spremljam slovenski tisk, nisem zaljubljen v kakšne posebnosti slovenske mentalitete, vendar nisem opazil nikakršnega masovnega separatizma, razen če mag. Nikolić pod tem ne razume demokratizacije in snemanje mask vsem in vsakomur. Kar, resnici na ljubo, močno odstopa od namer nekaterih v Srbiji, da krenejo v XX. stoletje z relikvijami carja Lazarja in nekaterimi inspiracijami SA abteilunga... Ti posamezniki, „separatisti“, v Sloveniji navajajo tudi nekatere podatke, vendar kaže, da je mag. Nikolić v srednji šoli preskočil fiziko, tako da je neuk v osnovni znanstveni postavki, da ni reakcije brez predhodne akcije. Meša vzroke in posledice, dela se, kot da za star latinski pregovor, da so med narodi samo interesi večni, ni nikoli slišal. Če gre v Sloveniji res za „separatizem“, zakaj je potem prišlo do tega in v čem je zahteva po ločitvi ogrožanje drugega zakonca?

Nekateri v Sloveniji bodo dejali, na primer, da je Slovencev v SFRJ 8,5 %, da pa financirajo SFRJ z okrog 18,5 % njenih stroškov, ker je na 18,5 % ocenjen družbeni produkt Slovenije v SFRJ. In tako je že od osvoboditve. Srbija ima manjši družbeni produkt (v odstotkih) od svojega deleža v prebivalstvu SFRJ, čeprav je imela 1987 (Vjesnik, 17. 7. 1987) 51,3 % objektov v gradnji v SFRJ, Slovenija samo 15,4 %, Hrvaška 14,7 %... Predračunska vrednost teh investicij je: Srbija 45,8 % investicij v SFRJ v teku, Slovenija 13,1 %, Hrvaška 17,4 %... Ta investicijska razmerja pa niso od včeraj. Srbija želi med nerazvite, čeprav je „jugo“ edini izvozni projekt v Jugoslaviji s številnimi denarnimi in kapitalnimi bonitetami, zbranimi po vsej Jugoslaviji, čeprav je sama kriva za Smederevo, v katerem ima 1,6 milijarde dolarjev dolga, ob koncu 1987 pa je imela primanjkljaj večji od 15 bilijonov dinarjev. Ko se bo to plačevalo, bo plačala tudi Slovenija, mag. Nikolić. Ko pa pograja kakršenkoli račun, je „separatistična“. Ko opazi, da se lahko vojska služi tudi v civilni službi, kot na Poljskem ali v Vzhodni Nemčiji, takrat razbija SFRJ, ko želi aktivno sodelovati pri reševanju Kosovske krize, ji je rečeno, da je to stvar Srbov s Kosovega polja, ona pa naj da denar in fante za JLA na Kosovu... Ne bi več našteval. Mnogi Slovenci menijo, da 1988 ni 1914, da pred združenjem Evrope 1992 Sloveniji ne grozi nevarnost iz Evrope, kot tudi ne Danski ali Norveški, da pa Srbiji grozi nevarnost iz Bolgarije. Slovenci navajajo, da je Švedska prekinila unijo s Finsko po 600 letih, od Norveške se je ločila 1905 in od takrat živi res prijateljsko. Srbiji sta Hrvatska in Slovenija potrebni, da ima neposreden stik z Evropo, tistim z relikvijami carja Lazarja pa tudi zato, da lahko nekemu vladajo, zaradi česar so tudi krenili v to, kar je Hitler počel pred priključitvijo Sudetov... pošiljajoč SA odrede v nemška mesta zaradi izpiziranja maščevanja proti Čehom in Slovakom, da bi kasneje Evropo spremenil v pokopališče, prav tako pa tudi lastno Nemčijo. Posamezniki v Sloveniji menijo, da je vsako združevanje izraz obojestranske želje in interesa in da morata biti debet in kredit v računovodstvu usklajena. Tega pa je v Jugoslaviji vse manj, tako, da bo položaj vse slabši. Nekateri menijo, da ga bodo „zmogli“ z oživitvijo stare Jugoslavije, drugi pa z ločitvijo. Med drugim, tovariš Nikolić, zakaj Srbija Miloševića, Jovića in Trifunovića tako močno vztraja pri druženju z njej „sovrážnimi“ narodi v Jugoslaviji, zakaj se raje ne združi z Bolgari, s katerimi ima mnogo več skupnega kot z zahodno Jugoslavijo? Razmislite o tem. Posamezniki v Sloveniji so o vsem tem že razmislili. Seveda bi bilo potrebno SFRJ ohraniti, toda s čistimi medsebojnimi računi, v konfederaciji po meri naših zgodovinskih, materialnega stanja in medsebojnega sumničanja. Vse ostalo pelje v leto 1941...

Mag. Dušan Nikolić nadaljuje: „... V Mladini in njej podobnih časopisih je organizirana preračunana kampanja proti JLA kot edinem varuhu integritete federacije.“ Sem udeleženc NOV od 1941, toda podpiram takorekoč vse akcije, čeprav ne tudi tona Mladine. Toda, ali vaš sin govori o stvareh, ki mu niso všeč na enak način, kot vi? Mar ni Mladina šla prva zoper štafeto, ki je danes ni več. Mar je v redu, da Mamula gradi holivudsko vilo v Opatiji za upokojske dni, ko mnogi nimajo niti

za črn kruh, sinu pa, zaposlenemu pri Genexu, z že zagotovljenim mestom v tujini, pušča svoje prejšnje stanovanje? Mar tudi mi ne bi mogli imeti civilne službe, kot jo ima Poljska generala Jaruzelskega, Vzhodna Nemčija in od letos tudi Madžarska? Mar je v redu, da Mamula maščevalno (ob pomoči svojega vojnega sveta) šopa Jugoslavijo z vestmi o kontrarevoluciji v Sloveniji... medtem ko istočasno nihče ne označi za kontrarevolucijo to, kar izjavljajo Milošević, ali pripravljajo odbori SANU, ko sprožajo vprašanje odgovornosti Josipa Broza Tita za zdajšnje stanje v Jugoslaviji? Kako je torej mogoče živeti skupaj, če se ob vsakodnevnih stvareh in malenkostih izražajo povsem nasprotna stališča in zakaj zapravljati naslednja desetletja, da bi se medsebojno obtoževali in pravdali, medtem pa v Evropi izumljajo nove čipe, povečujejo življenjski standard in se demokratizirajo do korenin...? Kje je tukaj naravna inteligenca naših narodov in kje je učenje zgodovine? V Srbiji gradijo največjo pravoslavno cerkev v Evropi, Slovencev pa očitajo čestitanje Božiča. Kdo komu prodaja „muda za bubrege“?

Mag. Nikolić trdi tudi: „Šlo je za javno špijonažo, ni važno v čigavo korist...“ Eh, tovariš Nikolić, vse je važno, ker sploh ne gre za izdajo vojne tajnosti tuji sili, ampak za povsem notranje politično odločitev, ki bi omogočila ogrožanje državnosti Slovenije na njenem državnem teritoriju. Odtod plebiscitarna podpora Slovencev četverici osumljenih. Je pa vsa stvar skonstruirana zato, da bi bilo lažje izvedljivo, kar si je zamislil Milošević Slobodan. Tudi v dobrih kavbojках se napada mestece z ene strani, da se pritegnejo branilci, nato pa se z glavnino udari na drugi strani. Po scenariju SANU o uvedbi Tretje Jugoslavije je proti Sloveniji, Hrvaški in pokrajinama potrebno stalno nekaj insinuirati in njihove narode siliti v samoobrambo, da bi kot pravi Jugoslavozi izgledali tisti, ki jo na dolgi rok peljejo v propad, kot so že leta 1941 uničili drugo Jugoslavijo, nato pa krivdo prevalili na tiste, ki se niso hoteli boriti za državo, v kateri so bili brezpravna raja, v kateri so morali imeti Makedonci „iç“ na koncu priimka, prav tako Albanci, v kateri so bili Črnogorci enostavno priključeni. Jugoslavijo, v kateri so bili sredi skupščine ubiti hrvaški poslanci, itd., itd.

Mag. Nikolić piše o procesu v Ljubljani tudi: „Mogoče govori večina sodnega zbora samo jezik federacije“. Tovariš Nikolić, jezik Federacije po Ustavi ne obstaja. To, da so nekateri drugim podtaknili srbski jezik kot srbohrvaščino, samo dokazuje, da mešajo vzrok in posledico, „separatizem“ zaradi hegemonizma z nečim desetim. Da federalnega jezika ni, priznavate na koncu tudi sami, ko zahtevate, naj se po novi Ustavi uvede. Prav tako ga ni na Češkoslovaškem, pa tudi češkoslovaškega jezika tam nimajo. Pri nas so že od 1918 težnje, vedno z vidika očitovanja Jugoslavije, da bi z uvedbo srbskega jezika s prozornim imenom „srbohrvaški“ jezikovno srbizirali vso državo, da bi nato lažje naredili naslednji korak, o katerem je javno govoril že Vuk Karadžić, zaradi česar je bila tako bučno praznovana njegova letošnja obletnica. (Zakaj pa ne bi v SFRJ uvedli slovenskega ali makedonskega jezika, kot „neutrnega“?) Mar v kakršnekoli vsiljevanju volje večinskega naroda ni povsod v svetu nevarnosti za manjšo? Pri nas je srbski jezik od komandnega jezika postal vojaški jezik v JLA, da pa se „Vlasi ne dosjete“, ga imenujejo srbohrvaški. Toda, kako bi se počutili, če bi v Domu JNA v Beogradu, na primer, na vsako vprašanje dobili odgovor v hrvaščini? No, torej veste, kako se počutim, ko v zagrebškem Domu JNA na vsako vprašanje dobim odgovor v srbiščini, v ekavici. Kaj imam od tega, da se ta jezik imenuje srbohrvaški? Mar ni tudi to eden od razlogov za kak dodaten nacionalizem v SFRJ, obrambni, seveda, ker nacionalizem malih narodov se v posledicah za državo bistveno razlikuje od večinskega. Zgodovina je polna dokazov za takšno trditve.

Mag. Nikolić dela vse, da bi bil kar prepričljivejši. Izpostavlja: „Vsaka zvezna država mora imeti skupen ali uraden jezik. V ZDA je to angleščina.“ Po Vjesniku, 9. maj 1987, je angleščina uradni jezik samo v naslednjih petih, od, če se ne motim, petdeset zveznih držav v ZDA: Kalifornija, Tennessee, Indiana, Kentucky in Nebraska. Tudi iz šole bi lahko vedeli, da ima Švica tri uradne jezike, Kanada dva, Belgija dva, Češkoslovaška dva, itd., itd.

Kaj reči na koncu o ljudeh vašega kova, mag. Nikolić, ki tako samo svoje tolmajoče dejstva, ali pa jih po potrebi spreminjajo, kot da se je bati ostvarjenja njihovih najpogostejših in njim najdražjih sanj?

M. Jurić

S spoštovanjem, Miramarska 15. 7. 1988

Dovolj je bilo

Demonstracije pred skupščino smo nameravali študentje organizirati že junija, dan po mitingu na Trgu osvoboditve, ko so „predstavniki ljudstva“ razpravljali o ustavnem referendumu. Igor Bavčar je bil tedaj na vse kriplje proti in nazadnje smo se mu uklonili. Škoda.

Jasno je, da se režim referendumov boji, saj se vedno lahko sprevržejo — pri ljubljanskem samoprispevku je že bilo nekaj takega — v neposredne volitve. In kaj naj naredi režim, ki na volitvah ne dobi glasov? Spoka kufre?

Sramota pa je, da je naša oblast zaradi tega strahu pred neplanskim preverjanjem svoje legitimnosti pripravljena zabarantati slovensko suverenost in izročiti ljudstvo armadi v nekontrolirano molžo.

RK ZSMS uradno nismo povabili k sodelovanju pri organizaciji demonstracij, na željo Kmečke zveze (njih seveda smo) pa smo se potem pogovarjali s Školčcem, a ta ima druga železa v ognju. Tudi prav. Pisatelji so se proti tem ustavnim spremembam borili od začetka, študentska organizacija se z njimi ukvarja že dobro leto. Prav lanskega novembra smo na javnem sestanku na trgu sredi Maribora zahtevali referendum, pošteno obravnavo alternativnih predlogov ustave ter proračunsko uravnoteženost vojaške porabe z izobraževanjem.

Torej: v ponedeljek bomo skušali še enkrat dopovedati našim politikom, naj ne zavozijo države do konca sicer pa — zase in za nekaj kolegov vem, da se bomo potrudili, da Kučanu, Potrču, Školču, Smoletu in tovarišiji pošljemo kartice iz Amerike.

Gorazd Drevenšek

Slovensko politično vodstvo, člani ustavne komisije in delegati v republiški skupščini prevzemajo polno osebno odgovornost za odločitev o sprejemu dopolnil, ki usodno degradirajo državno suverenost slovenskega naroda.

VELIKA IN USODNA USTAVNA PREVARA

Prvič: Primat zveznega zakona.

Drugič: Sodstvo in tožilstvo.

Tretjič: Armada.

Četrtič: Razmerje med pristojnostmi republike in federacije.

Petič: Mednarodni odnosi.

VELIKA IN USODNA USTAVNA PREVARA

Pred našimi očmi poteka proces opuščanja državnosti in suverenosti slovenskega naroda. Vsi znaki tudi kažejo, da so dopolnila le začetek procesa centralizacije Jugoslavije, ki mu ni videti konca. Dopolnila že veljajo za prvo fazo ustavnih sprememb, ki naj ji sledi formulacija „nove ustave“. Ta pa naj še koreniteje unitarizira jugoslovansko državo. Tragično je, da je z vidika slovenskega naroda proces centralizacije neobrnljiv: pravico imamo, UPRETI SE MU v konkretni točki ustavnega spreminjanja. Ko pa smo nanj dali pristanek, ni povratka na prejšnje stanje. Republika izgubljenih pristojnosti in izgubljenega položaja ne bo nikdar dobila nazaj.

**ZA ČLOVEŠKE PRAVICE
ZA SUVERENOST
ZA REFERENDUM**

Pridite pred skupščino SRS, na Trg revolucije v Ljubljani, v ponedeljek, 21. novembra ob 15. uri!

UK ZSMS Ljubljana